

Beretning

1959-1960

DET NORSKE ARBEIDERPARTI

DET NORSKE ARBEIDERPARTI

BERETNING
1959—1960

*UTARBEIDET
VED PARTIKONTORET*

AKTIETRYKKERIET - OSLO

1961

INNHOOLD

	Side
Innledning	9
Landsmøtet 1959	11
Sentralstyret	12
Sentralstyrets faste utvalg	12
Landsstyret	13
Landsstyrets møter	15
Partikontoret	16
Partiets representasjon i styrer og komitéer	17
Årsmøter i fylkes- og kretspartiene	18
Partiets historie	19
Martin Tranmæls 80-årsdag	20
Chr. Hornsruds 100-årsdag	20
25 år med regjeringsansvaret	20
Kyrre Grepps grav	20
Bildegalleri i Folkets Hus	20
Fonds og legater	20
Støttefondet	20
Oscar Torps minnefond	20
Conrad Mohrs og Chr. Holtermanns stipendier	21
Utvalg og komitéer satt ned av Sentralstyret	21
Lotteriloven	21
Boligspørsmål	21
Private skoler	22
Arbeiderbevegelsens stilling på Sør- og Vestlandet	22
Partiets lover	22
Den nye skoleloven	23
Folkepensjonering	23
Omsetningsskatten	23
Fleskefabrikkene	23
Arbeidsprogrammet 1962—65	24
Ungdoms- og fritidsprogram	26

	Side
Fellesmøter	26
Jordbrukskonferanser	27
Fiskerikonferanser	29
Skolekonferanse	31
Internasjonalt samarbeid	31
Den sosialistiske internasjonale	31
Den nordiske samarbeidskomitéen	32
Finland	32
Sverige	32
Tyskland	32
Frankrike	32
Jugoslavia	32
Haakon Lie til Ceylon	32
Kurs om utviklingslandene	32
Delegasjon til Afrika	33
Den nordiske Arbeiderkongress i Malmø	33
Partiets representasjon	34
Malmø-manifestet	35
Organisasjonsarbeidet	36
Forslag til endringer i kommunevalgloven	36
Aksjon for bedre møter og plasticmappe om partiarbeidet ..	38
«Tillitsmannen»	38
«Storting og Regjering»	38
Sekretærkonferansene	38
Distriktssekretærene	38
Arbeidet blant studerende ungdom	40
Opplysningsarbeidet	41
Kommunalt arbeid	43
Faglig-politisk arbeid	44
Partiets medlemstall	45
Vedtakene om «Orientering»	46
Kommunevalget 1959	48
«Kjenn din kommune»-kursene	48
Politisk regnskap, valgprogrammer	49
Organiseringen av valgkampen	49
Valgmateriell	50
Ordsiftene i Kringkastingen	50
Valgkampen	51
Nominasjonene	51
Kommuner uten A-partilister	51
Valgresultatet	52
Partienes stemmetall	52

	Side
35 nye A-styrte kommuner	53
Flertallet tapt i 27 kommuner	54
Valgresultatene i distriktene	54
Ordførervalgene	55
Fylkestingene	55
Arbeiderpartiets ordførere	58
Statistiske oversikter	56, 57, 59
Samarbeidskomitéen mellom LO og partiet	63
1. mai 1959 og 1960	63
Kontaktkonferanse med forskere	67
Fellesmøter med tillitsmenn i fagforbundene	68
Faglig-politisk utvalg	69
Storting og Regjering	69
Regjeringens sammensetning	69
Stortingsgruppas styre	70
Trontalene	71
Statsbudsjettene	73
Skatter av avgifter	77
Priser og lønninger	80
Sysselsettingstiltak	82
Utenrikspolitikken	82
Tyske offiserer på Kolsås	83
Frihandelsforbundet	83
Våpeneksport til Cuba	84
Flyepisoden U 2	87
Regjeringens melding om atomvåpen i det norske forsvar ..	89
Tjenestetiden	92
Industripolitikken	93
Utenlandsk kapital	93
Tynnplatefabrikk ved Bergen	94
Industripolitiske tiltak	94
Industrireiseing i distriktene	94
Industriproduksjonen	95
Sosialpolitikken	96
Uføretrygd	96
Ny lov om arbeidsledighetstrygd	96
Utbygging av den mentale helsepleie	96
Kulturpolitikken	98
Ny skolelov	98
Ekstra støtte til teatrene	98
Lånevilkårene for studerende ungdom	98
Utbygging av undervisning og forskning	99

	Side
Jordbrukspolitikken	100
Fiskeripolitikken	102
Samferdselen	104
Nye regler for utbyttere regulering	104
Abortloven 1960	105
Langtidsprogrammet 1962—65	106
Arbeiderbladet — Aktietrykkeriet A/S	108
Opplag	108
Stoff og annonsemengde	109
Økonomi	109
Arbeiderbladet 75 år	109
Personalet i avisa	109
Aktietrykkeriets omsetning	109
Personalet i trykkeriet	109
A-pressen 1959—60	110
Økonomien	110
Opplag	110
Teknisk utstyr	110
Avisbygg og lokaler	111
Samtrykking	112
Kurser og konferanser	112
Tariffavtaler	112
Arbeiderpressens Annonsekontor	113
Avisenes antall og endring av avisnavn	113
Redaktører og disponenter	114
Styret i Norsk Arbeiderpresse A/S	116
Styret i Arbeiderpressens Samvirke A/L	116
Administrasjon	116
Kvinnebevegelsen	117
Kvinnesekretariatet	117
Kontoret	118
Landskvinnekonferansen	118
Tillitskvinnekonferansen	118
Nye kvinneavdelinger	119
Årsmøter og konferanser	120
Representasjon i komitéer og utvalg	122
Studiefondet	122
Studiearbeidet	123
Arbeiderkvinnen	123
Internasjonalt samarbeid	124
Den asiatiske kvinnedelegasjon	125
Arbeiderkvinnenes mødreheimer	126

	Side
«Kvinner i strid»	126
Likelønsspørsmålet	126
Henvendelser til myndighetene	127
Arbeidernes Ungdomsfylking	129
Innledning	129
Landsstyret	130
Sentralstyret	131
Kontoret	131
Organisasjonsarbeidet	132
Generelt	132
Distriktslaga	132
Laga	133
Studentene	133
Suspensjoner	134
Det faglige arbeid	136
Fritt Slag	137
Formannskonferanse	138
Utøya	138
Nordisk og internasjonalt samarbeid	138
Arbeidernes Avholdslandslag	140
Arbeiderbevegelsens Arkiv	141

Innledning.

Sentralstyret legger her fram en beretning for partiets virksomhet som dekker hele perioden fra siste landsmøte. Tidligere ble det lagt fram en beretning for hvert år, mens den nå omfatter både 1959 og 1960.

I fjor var det 25 år siden Det norske Arbeiderparti overtok regjeringsansvaret. Når vi ser bort fra krigsåra, har det vært 25 år i uavbrutt vekst og framgang for landet vårt. Veksten har fortsatt de to siste årene. I 1959 økte brutto nasjonalproduktet med nærmere 4.5 prosent, og reallønnen steg både for kvinner og menn med 2—2.5 prosent. 1960 ble et nytt rekordår. Brutto nasjonalproduktet steg med 6 prosent, og det private forbruk med om lag 5 prosent. Det har også lyktes å gjennomføre denne økonomiske veksten og samtidig holde stabile priser.

Den sterke økingen i nasjonalproduktet har lagt grunnlaget for nye sosiale og kulturelle framsteg. Fra 1. mars 1959 ble 45 timers arbeidsuke gjennomført for alle som tidligere hadde lengre arbeidstid. Den 1. januar 1960 ble uføretrygden som omfatter 60—70 000 mennesker, innført. Den sterke ekspansjonen i sosiale tiltak illustreres best ved at statens sosialutgifter pr. år er økt med 940 millioner kroner i den siste 4-årsperioden.

Det er også tatt store løft når det gjelder undervisning og forskning. Loven om den 9-årige enhetsskole er vedtatt. De offentlige utgifter til undervisning og forskning er 10-doblet i forhold til det normale førkrigsåret. Før krigen gikk om lag 2.8 prosent av nasjonalproduktet til kulturformål. Nå er denne andelen økt til 4.8 prosent.

Den 20. november 1959 ble konvensjonen om et frihandelsforbund mellom de skandinaviske land, Storbritannia, Sveits, Østerrike og Portugal undertegnet. Den første tollreduksjonen med 20 prosent ble satt i verk den 1. juli 1960. Målet er at all toll vil være fjernet fra samhandelen fra 1. januar 1970.

Norge har hevdet seg godt innenfor det nye økonomiske klima som dette økonomiske samarbeidet har skapt i Europa, — men målet må være et felles marked og økonomisk samarbeid mellom alle europeiske stater.

Den utenrikspolitiske situasjon har ellers vært preget av at kolonistystemet er under rask avvikling, og at en rekke nye nasjonale stater har vokst fram i Afrika. Sovjet-Samveldet har fortsatt sitt sterke press mot Vest-Berlin, og etter episoden med U2-flyet den 1. mai 1960 sørget Khrusjtsjov for å torpedere toppmøtet i Paris. Dette førte til at den kalde krigen raste videre med uforminsket styrke. Den russiske offensiven i den kalde krigen har i 1960 i første rekke vært rettet mot De Forente Nasjoner og generalsekretær Hammarskjöld. Sovjet-Samveldet har avslått å støtte FN-aksjonen i Kongo, samtidig som øst-europeiske stater og Belgia både med våpen og på andre måter har søkt å engasjere seg i den maktkamp som finner sted mellom rivaliserende grupper i Kongo. Dette har satt De Forente Nasjoner på en alvorlig prøve.

Det er mye som tyder på at interessekonfliktene mellom de diktaturstyrte og demokratiske land i 60-årene vil bli preget av en kappestrid på de økonomiske, sosiale og politiske områder, mens det militære trykk vil komme i bakgrunnen. Demokratienes samarbeid om forsvarsberedskapen har ført til større militær likevekt, slik at militært press ikke fører fram. Dette — sammen med den sterke industrielle vekst i Sovjet-Samveldet — og de store problemer som preger det russiske jordbruket — skulle også føre til at lederne der nå skulle være sterkere interessert i å nå fram til avtaler om kontroll med kjernefysiske våpen og avtaler om en kontrollert nedrustning. Kommunist-China derimot har økt sitt militære press mot sine nabostater i vest og har militært okkupert Tibet og grenseområder i India.

Partiarbeidet de siste to år har vært preget av tiltak for å skape større aktivitet og bedre møter i partiavdelingene. Det er lagt stor vekt på styrke det faglig-politiske samarbeidet. En vervekampanje er satt i gang, med sikte på å øke partiets medlemstall med 20 prosent.

Partiet fortsatte sin framgang ved kommunevalget i 1959. Partiets stemmetall økte med 33 000 eller 4.8 prosent. Partiet fikk 43.7 prosent av de godkjente stemmer, mot 43.4 prosent i 1955. Valgdeltakelsen økte med 63 000, og Arbeiderpartiets andel er mer enn 52.5 prosent av dette tallet.

Det siste året var preget av forberedelsene til Stortingsvalget i 1961. Valgforberedelsene er kommet godt igang i de fleste fylker, og alt skulle ligge til rette for ny framgang for vårt parti.

Landsmøtet 1959.

Det norske Arbeiderpartis 37. landsmøte var samlet i Samfunns-
huset, Oslo, i dagene 7. til 9. mai 1959.

Landsmøtet skal ifølge lovene bestå av landsstyrets medlemmer
og 300 utsendinger fordelt på de enkelte fylkes- og kretspartier
etter dere medlemstall. Lofoten Arbeiderparti var ikke representert
og i tillegg kom noen forfall, slik at det møtte 294 utsendinger. En
rekke gjester fra inn- og utland var også til stede.

Foruten de lovbestemte landsmøtesakene omfattet saklisten: «Den
politiske situasjon» etter innledning av Einar Gerhardsen. «Vår for-
svars- og utenrikspolitikk» etter innledning av Halvard Lange.
«Sosialiseringsspørsmålet» etter innledning av Lars Evensen.
«Våre organisasjonsproblemer» etter innledning av Olav Nordskog.
«Kommunevalget» etter innledning av Haakon Lie.

Landsmøtet behandlet også en rekke forslag som var sendt inn
fra partiavdelingene.

En referatprotokoll som omfatter innledningene, ordskiftene og
vedtakene på landsmøtet er trykt.

Foruten sentralstyret og landsstyret — hvis sammensetning er
omtalt i egne avsnitt i beretningen — valte landsmøtet medlemmer
av revisjonsnemnda og landskommunalutvalget.

Revisjonsnemnda fikk denne sammensetning: Formann Alfred
Nilsen, Nils Arvesen, Signe Sulutvedt. Varamenn: Alf Torp og
Gustav Strøm.

Landskommunalutvalg:

Formann Henry Jacobsen, Gunnar Nielsen, Arthur Karlsen, Th.
Kinn, Rudolf Hedemann, Johs. Johnsen, Knut Tjønneland, Olav
Gjærevoll, P. C. Reinsnes, Hjalmar Romslo, Andreas Cappelen,
Aagot Bakke Hansen, Magnhild Hagelia.

Sentralstyret

har bestått av: Einar Gerhardsen, formann, Trygve Bratteli, nestformann, Haakon Lie, sekretær, Olav Larssen, redaktør, Konrad Nordahl, Halvard Lange, Anna Nilsen, Klaus Kjelsrud, Ivar Mathisen, Martin Tranmæl, Olav Meisdalshagen, Odin Rønbeck, Tor Aspengren. AUF's representant er Bjartmar Gjerde. Kvinnesekretariatets representant er Rakel Seweriin. Varamenn: Harry Pettersen, Einar Haugen, Knut Williams, Liv Østlie, Olav Bruvik, Sigrid Thoresen, Mauritz Østhaug, Kristian Haugen.

Olav Meisdalshagen døde den 21. november 1959. Harry Pettersen rykket da opp som fast medlem av Sentralstyret.

Hans Sundrønning og Gunvald Hauge var medlemmer av Sentralstyret fram til landsmøtet 7.—9. mai 1959. I deres sted ble da valt Ivar Mathisen og Tor Aspengren.

De fem første varamenn innkalles til alle møter i Sentralstyret og landsstyret.

Sentralstyret holdt 29 møter i 1959 og 30 møter i 1960.

Sentralstyrets faste utvalg.

Protokollkomité:

Einar Gerhardsen, Trygve Bratteli og Ivar Mathisen. Varamenn: Haakon Lie, Rakel Seweriin og Olav Larssen.

Agitasjonsutvalg:

Formann Frank Andersen, Olav Nordskog, Rolf Hansen, Haakon Lie, Martin Tranmæl, Rakel Seweriin og Reiulf Steen.

Økonomiutvalg:

Formann: Odd Kjus, Rolf Gerhardsen, Ivar Mathisen, Rutner Rønnestad, Birger Madsen og Frank Andersen.

Den 9. november 1959 ble utvalget reorganisert og består nå av: Formann Frank Andersen, Rolf Gerhardsen og Odd Kjus.

Internasjonalt utvalg:

Formann Haakon Lie. Halvard Lange med John Sannes som varamann. Finn Moe med Martin Tranmæl som varamann.

Landbruksutvalg:

Formann Olav Larsen. Klaus Kjelsrud, Kristian Fjeld, Reidar Aamo, Sverre Østlie, Harald Løbak, Rolf Lunder, Liv Tomter, Peder Jacobsen, Torstein Treholt.

Den 21. mars 1960 vedtok Sentralstyret å utvide utvalget til 15 medlemmer. Som nye medlemmer ble valt: Oskar Øksnes, Nord-Trøndelag, Torgeir Hovi, Oppland, Anders Honerød, Vestfold, Bjarne Hervik, Rogaland og Rasmus Nordbø, Sogn og Fjordane.

Fiskeriutvalg:

Nils Lysø, Alfred Skar, Gunvald Hauge, Albert Jensen, Johs. Olsen og Einar Andreassen.

Partiets fiskerikonferanse den 19. oktober 1959 foreslo komitéen utvidet, og som nye medlemmer har Sentralstyret oppnevnt: Viggo Lund, Finnmark, Johs. Overaa, Troms, Jens Steffensen, Nordland, Magnus Andersen, Nordland, Anders Tangen, Trøndelag, Sivert Haltbakk, Møre og Romsdal, Erik Brofoss, Oslo, Reidar Carlsen og Nils Jacobsen, Stortingsgruppa.

Alfred Skar er valt som Landsorganisasjonens representant i komitéen, og videre er følgende fagforbund representert:

Norsk Sjømannsforbund:

Gunvald Hauge med Einar Haugen som varamann.

Norsk Nærings- og Nydelsesmiddelarbeiderforbund:

Einar Strand.

Norsk Transportarbeiderforbund:

Edvard Simonsen med Arne Pettersen som varamann.

Norsk Kjemisk Industriarbeiderforbund:

Karsten Torkildsen med Anker Nordtvedt som varamann.

Følgende danner komitéens arbeidsutvalg:

Formann Johannes Olsen, Magnus Andersen, Nils Lysø, Nils Jacobsen og Gunvald Hauge eller Alfred Skar. Trygve Moen er komitéens sekretær.

Landsstyret

har foruten Sentralstyrets medlemmer bestått av:
(varamenn i parentes).

Østfold:	Erling B. Kvaale (Oscar Brattlie).
Akershus:	Trygve Lie (Leif Larsen).
Hedmark:	Kristian Gundersen (Oddvar Nordli).
Oppland:	Embjørg Ødegaard (Bernt Skjølås).
Buskerud:	Olaf Watnebryn (Helene Grønvold).
Vestfold:	Andreas Honerød (Alf Skåum).
Telemark:	Ruth Svendsen (Kjell Kristensen).
Aust-Agder:	Ebba Lodden (Åsmund Faremo).
Vest-Agder:	Harry Jørgensen (Trygve Tønnesen).
Rogaland:	Edv. M. Edvardsen (Johan Johannesen).
Stavanger:	Svenn Aasen (Odlaug Kristiansen).
Hordaland:	Margit Tøsdal (Steffen I. Toppe).
Bergen:	Hjalmar Seim (Harry Hansen).
Sogn og Fjordane:	Hans Offerdal (Rasmus Nordbø).
Møre og Romsdal:	Sivert Haltbakk (Marie Amundsen Olsen).
Sør-Trøndelag:	Roald Bye (Olav Myran).
Trondheim:	Ole Øisang (Liv Aasen).
Nord-Trøndelag:	Nils Kvam (Marit Svarva).
Nordland:	Nils Hillestad og Anton P. Medby (Sven Olsen).
Troms:	Einar Wøhni (Helga Andersen).
Finnmark:	Walter Gabrielsen (Arnt Isaksen).

Fram til landsmøtet i mai 1959 var representasjonen fra de enkelte distrikter noe annerledes:

Østfold:	Hans Hansen var varamann.
Oppland:	Martin Haugen (Hans Bruøygaard).
Telemark:	Konrad Andersen (Thor Viten).
Aust-Agder:	Åsulv Kleivane var varamann.
Rogaland:	Olav M. Vikre (Edv. M. Edvardsen).
Stavanger:	Tjalve Gjølstein (Svenn Aasen).

Hordaland:	Magda Kleppestø (Ole Svendsen).
Bergen:	Finn Lien var varamann.
Sogn og Fjordane:	Olav Kolle var varamann.
Møre og Romsdal:	Olav Oksvik (Sivert Haltbakk).
Sør-Trøndelag:	Oskar Steinvik (Olav Myran).
Nord-Trøndelag:	Erling Myrholt (Nils Kvam).
Nordland:	Sandrup Nilsen var en av representantene og Margit Munkeby en av varamennene.
Finnmark:	Rudolf Olsen (Walter Gabrielsen).

Landsstyrets møter.

Landsstyret var innkalt til møter den 9. og 10. mars 1959 og behandlet beretningene og regnskapene for 1957 og 1958, bevilgninger, fordelingen av representasjonen fra fylkes- og kretspartiene til landsmøtet i 1959, den politiske situasjon etter innledning av Einar Gerhardsen, Sosialiseringskomitéens innstilling etter innledning av Lars Evensen, Organisasjonskomitéens innstilling etter innledning av Olav Nordskog, innkomne forslag til landsmøtet og landsmøtets sakliste.

Landsstyret kom sammen til møte den 6. mai 1959 og behandlet innstilling til ordstyrere, sekretærer og medlemmer av komitéer på landsmøtet, og fremmet innstillinger til de forslag som var sendt landsmøtet.

Landsstyret holdt møter den 31. januar og 1. februar 1960. Saklisten omfattet orienteringer om den økonomiske stilling for partiet, Arbeiderbladet og den samlede A-presse, bevilgninger, ansettelse av kommunalsekretær, organisasjonssekretær og faglig sekretær og lønningene ved partikontoret. Einar Gerhardsen innledet om aktuelle politiske spørsmål, Konrad Nordahl om «Arbeiderbevegelsens alminnelige stilling», og Arvid Dyrendahl om aktuelle organisasjonsoppgaver.

Landsstyret var også innkalt til møter den 24. og 25. september 1960 og behandlet regnskaper, ansettelse av hovedrevisor, dagsorden for landsmøtet 1961. Trygve Bratteli innledet om «Arbeidsprogrammet 1962—65», Einar Gerhardsen om den politiske situasjon foran stortingsvalget, Haakon Lie om opplegget av valgkampen og Arvid

Dyrendahl om utkastet til nye lover og retningslinjer for partiet. Videre ble partiets stilling til «Orientering» drøftet, og Landsstyret gjorde et vedtak som er tatt med under avsnittet om Orienterings-saken på side . .

Partikontoret.

Partisekretær Haakon Lie, økonomisekretær Frank Andersen, kommunalsekretær Arvid Dyrendahl, organisasjonssekretær Olav Nordskog.

I oktober 1959 ble Trygve Hoem, Oslo, ansatt som ny kommunalsekretær med virkning fra 1. januar 1960. Fra årsskiftet gikk Arvid Dyrendahl over i stillingen som organisasjonssekretær og Olav Nordskog overtok stillingen som faglig sekretær. Stortingsgruppas sekretær er Inge Schefflo.

Det øvrige kontorpersonale har bestått av: Kassererske — 1 forværelsesdame — 1 kontordame — 1 sentralborddame — 2 ekspeditører og 1 bud. Dessuten en trykkeriavdeling med 2 ansatte.

Kvinnesekretariatet har i 1959 hatt følgende personale: Formann Raket Seweriin, sekretær Gerd Hagen Schei. Redaktør av «Arbeiderkvinnen» Elsa Rastad. Dessuten 2 kontordamer, den ene på deltid.

På grunn av omleggingen av Kvinneavisen sluttet Elsa Rastad i sin stilling den 15. august 1959. Gerd Hagen har hatt permisjon fra 10. mai og ut året. I hennes permisjonstid har Randi Fossum vært ansatt som vikar.

Fra 1. januar 1960 er Liv Vogt ansatt som medarbeider ved Kvinnesekretariatet. Fra samme tidspunkt ble kontordamen Solveig Svendsen overført til Kommunalkontoret. Randi Fossum har overtatt Solveig Svendsens stilling som kontordame ved Kvinnesekretariatet.

Revisjonssjef Rutner Rønnestad sluttet ved kontoret 1. juli 1960. Som ny revisjonssjef er ansatt Leiv Bjella.

Foruten revisjonssjefen består personalet av 3 assistenter, Rolf Jørgensen, Arne Mangan og Odd Dissen.

Pensjonsordning er etablert for de ansatte ved partikontoret fra 1. januar 1959 ved at de er innmeldt i Arbeiderbladets pensjonsordning.

Arbeidstakers innskudd trekkes med 5 prosent av lønn opp til kr. 18 000.00.

Resten av premiebeløpet innbetales av partiet.

Ordningen er basert på 30 års tjenestetid for å oppnå full pensjonsytelse som svarer til 40 prosent av lønn inntil kr. 18 000.00.

Partiets representasjon i styrer og komitéer.

Stortingsgruppas styre:

Olav Larssen.

Kvinnesekretariatet:

Olav Nordskog med Arvid Dyrendahl som varamann.

Sentralstyret i AUF:

Frank Andersen.

Samarbeidskomitéen mellom LO og partiet:

Einar Gerhardsen, Trygve Bratteli og Olav Larssen med Haakon Lie som varamann.

Arbeiderbladet — Aktietrykkeriet A/S.

Styret:

Formann Einar Gerhardsen, nestformann P. Mentsen, Odin Rønbeck, Tor Aspengren, Ivar Opsahl, Olav Larssen, A. S. Kolstad, Roar Adler.

Trygve Bratteli var med i styret til generalforsamlingen den 4. april 1960, da han ba seg fritatt for gjenvalg. I hans sted ble valt Tor Aspengren.

Varamenn: Ivar Mathisen, Kaare Pehrson og Arvid Dyrendahl.

Representantskapet:

Ordfører Josef Larsson, Rolf Semmingsen, Karsten Torkildsen, Klaus Kjelsrud, M. Heggstad, Gustav Strøm, Sigurd Halvorsen, Frank Andersen, W. Johnsen, Rolf Pedersen, Leif Eriksen, Bjørg Stensrud. De fire siste er personalets representanter.

Olav Meisdalshagen var også med i representantskapet. I hans sted ble på generalforsamlingen den 4. april 1960 valt Rolf Semmingsen. Arthur Karlsen var med i representantskapet fram til generalforsamlingen i 1960. I hans sted ble valt Sigurd Halvorsen.

Paul Engstad var en av personalets representanter fram til generalforsamlingen i 1960, da han ble avløst av Leif Eriksen.

Norsk Arbeiderpresse A/S.

I selskapets styre sitter fra partiet (varamennene i parentes): Olav Larssen (Arvid Dyrendahl), Ivar Opsahl (Frank Andersen), E. O. Solbakken (Nils Hønsvald).

Arbeiderpressens Samvirke A/L.

Haakon Lie er partiets representant i forretningsutvalget og styret med Frank Andersen som varamann.

Tiden Norsk Forlag.

Aksel Zachariassen, Ivar Opsahl. Varamann: Frank Andersen. Foran generalforsamlingen i juni 1959 ba Aksel Zachariassen om å få gå ut av styret, og i stedet ble fra partiet valt Frank Andersen med Ivar Viken som varamann.

Ukebladet Aktuell A/S.

Frank Andersen.

A-Lotteriets styre.

Frank Andersen.

Lotteriservise A/S.

Frank Andersen.

Arbeiderbevegelsens Tarifforening.

Frank Andersen (varamann Haakon Lie).

Arbeiderbevegelsens Arkiv.

Olav Nordskog, Aksel Zachariassen og Edvard Bull.

Styret for Nygaardsvoldsheimen.

John Aae.

Årsmøter i fylkes- og kretspartiene.

Sentralstyret har vært representert ved årsmøter i fylkes- og kretspartiene i 1959 og 1960 ved:

	1959	1960
Østfold:	Trygve Bratteli	Gudmund Harlem
Akershus:	Trygve Bratteli	Gunnar Bøe
Hedmark:	Haakon Lie	Olav Larssen
Vest-Oppland:	Einar Gerhardsen	Harald Løbak
Gudbrandsdalen:	Gudmund Harlem	Frank Andersen
Buskerud:	Einar Gerhardsen	Trygve Bratteli

1959

1960

Vestfold:	Haakon Lie	Halvard Lange
Telemark:	Olav Nordskog	Andreas Cappelen
Aust-Agder:	Gudmund Harlem	Jens Haugland
Vest-Agder:	Halvard Lange	Aase Lionæs
Rogaland:	Nils Hønsvald	Andreas Cappelen
Hordaland:	Andreas Cappelen	Gudmund Harlem
Sogn og Fjordane:	Haakon Lie	Einar Gerhardsen
Sunnmøre:	Nils Lysø	Arvid Dyrendahl
Romsdal:	Frank Andersen	Frank Andersen
Nordmøre:	Haakon Lie	Trond Hegna
Sør-Trøndelag:	Olav Nordskog	Haakon Lie
Inn-Trøndelag:	Martin Tranmæl	Nils Hønsvald
Namdal:	Gustav Sjøstad	Inge Scheflo
Sør-Helgeland:	Arvid Dyrendahl	Reidar Carlsen
Nord-Helgeland:	Gunnar Alf Larsen	Harald Selås
Sør-Salten:	Olav Larssen	Trygve Hoem
Nord-Salten:	Haakon Lie	Frank Andersen
Lofoten:		Olav Nordskog
Vesterålen:	Arvid Dyrendahl	Olaf Larssen
Sør-Troms:	Inge Scheflo	Jens Haugland
Nord-Troms:	Andreas Cappelen	Nils Lysø
Vest-Finnmark:	Johs. Olsen	Reidar Carlsen
Øst-Finnmark:	Trygve Bratteli	Nils Lysø
Nordland		
Arbeiderparti:	Arvid Dyrendahl	

Partiets historie.

Et større opplag av «Det norske Arbeiderpartis historie», som før krigen forelå i to bind skrevet av Arne Ordning og Halvard Lange, ble av okkupasjonsmyndighetene tilintetgjort. Sentralstyret har med sikte på partiets 75-årsjubileum arbeidet med å få ført dette bokverket fram til 1945. De to første bind er trykt opp i en bok som selges for kr. 35.00 fra Partikontoret, men det har ikke lyktes å få noen til å skrive det tredje bindet ferdig før jubiléet.

Sentralstyret vedtok derfor den 29. juni 1960 å gi ut en mindre bok på ca. 200 sider til jubiléet som omfatter hele partiets historie. Aksel Zachariassen er bedt om å skrive den, og han har fått permisjon fra sin stilling som leder av Arbeidernes Opplysningsforbund til dette oppdraget.

Martin Tranmøls 80-årsdag.

I anledning Martin Tranmøls 80-årsdag den 27. juni 1959 ga Arbeiderbladet etter oppfordring fra Sentralstyret ut et festskrift skrevet av Bjørn Gabrielsen.

Chr. Hornsruds 100-årsdag.

Sentralstyret tok initiativet til at Tiden Norsk Forlag ga ut en biografi om Chr. Hornsrud i anledning hans 100-årsdag den 15. november 1959. Boka ble skrevet av Hans Amundsen.

25 år med regjeringsansvaret.

I anledning av at det den 20. mars 1960 var 25 år siden Regjeringen Nygaardsvold tiltrådte, ba Sentralstyret om at Oslo Arbeiderparti markerte jubiléet ved et festmøte.

Kyrre Grepps grav.

Sentralstyret har satt ned et utvalg som har bestått av Johan Schwingel, Aksel Zachariassen og Arvid Dyrendahl, som har stått for å få satt i stand Kyrre Grepps grav og reist en ny gravstein. Partiet har også overtatt vedlikeholdet av graven.

Arbeidet var fullført i november 1960.

Billedgalleri i Folkets Hus, Oslo.

De samvirkende fagforeninger i Oslo har vedtatt å reorganisere et utvalg som skal arbeide for å skaffe malerier til utsmykking av møtelokalene i Folkets Hus. Partiet er bedt om å peke ut to av medlemmene, og Sentralstyret valte i sitt møte den 21. november 1960 Haakon Lie og Rolf Gerhardsen.

Fonds og stipend.

Arbeiderpartiets støttefond.

Det er nå registrert ca. 5000 personer som får henvendelse om å gi bidrag til fondet. De inntekter fondet gir vil gå fram av partiets regnskaper for 1959 og 1960.

Oscar Torps minnefond.

Innsamlingen til Oscar Torps minnefond ble avsluttet i mai 1960.

Merkesalget innbrakte i alt kr. 208 977.90.

Det er ennå ikke utarbeidet statutter for fondet, men det er forutsetningen at det skal disponeres av Samarbeidskomitéen, og det

har vært forutsetningen at rentene skulle nyttes til stipend for evnerik arbeiderungdom til videreutdanning med sikte på innsats i organisasjonsarbeidet.

Conrad Mohrs legat — Chr. Holtermann Knudsens stipend.

Conrad Mohrs stipendium ble i 1959 tildelt Paul Engstad, og i 1960 Mirjam Nordahl.

Chr. Holtermann Knudsens stipend ble i 1959 tildelt Øyvind Hansen og i 1960 Bjartmar Gjerde.

I Sentralstyrets møte den 29. februar ble Olav Larssen og Bjartmar gjerde oppnevnt som partiets medlemmer i innstillingskomitéen.

Utvalg og komitéer.

Lotteriloven.

I oktober 1958 satte Sentralstyret ned et utvalg til å vurdere enkelte forslag til endringer i lotteriloven som var kommet fra partiavdelingene.

Utvalget besto av Odd Kjus, Sigurd Halvorsen, Frank Andersen, Dagfinn Steen og Jørgen Traagstad.

I Sentralstyrets møte den 23. februar 1959 ble utvalgets innstilling drøftet, og den ble oversendt stastråd Jens Haugland.

Boligspørsmål.

Den 9. februar 1959 satte Sentralstyret ned en komité til å utrede aktuelle boligspørsmål.

Formann: Johan Hoffmann, Atle Elsås, Carl Anonsen, Asbjørn Bergan, Finn Bryhni, J. A. Bonievie, Knut Juul Nilsen, Odvar Solberg, Oskar Skogly, og Arnfinn Vik som sekretær i komitéen.

I løpet av våren 1960 var utvalget ferdig med behandlingen av følgende alminnelige boligpolitiske spørsmål:

1. Mål og midler i boligpolitikken.
2. Omfanget av boligbyggingen og boligenes standard.
3. Bekostnader, husleie og boligens standard.
4. Vedlikehold og modernisering av boligmassen. Overføring av leiegårder til kooperative leieboerselskaper.

Utvalgets innstilling er stensilert og ble av stor betydning for utformingen av avsnittet om boligpolitikken i partiets arbeidsprogram for 1962—65. Fem av utvalgets medlemmer var med og utformet arbeidsdokumentet om boligpolitikken.

Private skoler.

Den 26. oktober 1959 satte Sentralstyret ned et utvalg til å utrede aktuelle spørsmål i samband med private skoler.

Formann Olaf Solumsmoen, Hubert Johansen og Helge Sivertsen.

Olaf Solumsmoen ba om å bli fritatt fra vervet, og i hans sted ble oppnevnt Kjell Aabrek.

Utvalgets innstilling ble drøftet i Sentralstyrets møte den 21. mars 1960, og også oversendt styret i Oslo Arbeiderparti og våre partifeller i Stortingets kirke- og undervisningskomité.

Arbeiderbevegelsens stilling på Sørlandet og Vestlandet.

Sekretariatet i LO og partiets sentralstyre satte i november 1959 ned et utvalg for å drøfte arbeiderbevegelsens stilling på Sørlandet og Vestlandet.

Arbeidsutvalg:

Formann Paul Engstad, Salve Salvesen, sekretær Arvid Dyrendahl.

Øvrige medlemmer:

Magnhild Hagelia, Kåre Berg, Per Aase, Isak Flatabø, Magne Nedregård, Einar Strand, Olav Bruvik og Erik Eriksen.

Arbeidsutvalget har utarbeidet en analyse over valgresultatene ved stortingsvalgene fra 1936 fram til 1957, og har innhentet opplysninger om antall fagforeninger og fagorganiserte, partiavdelinger og deres medlemstall og A-pressens utbredelse i de enkelte kommuner.

Partiets lover.

Den 9. november 1959 satte Sentralstyret ned et utvalg til å gå gjennom partiets lover og fremme forslag til eventuelle endringer: Formann Arvid Dyrendahl, Magnhild Hagelia og Ragnar Christian- sen.

Utvalget la først fram et foreløpig utkast som ble sendt til formennene i fylkes- og kretspartiene og partisekretærene til uttalelse. På bakgrunn av de forslag og kommentarer som kom inn ble det laget et nytt utkast. Dette ble drøftet i Sentralstyret, Kvinnesekretariatet og i Landsstyrets møte i september 1960. Landsstyret vedtok å sende utkastet til nye lover ut til partiavdelingene til videre behandling.

Den nye skoleloven.

I Sentralstyrets møte den 4. januar 1960 ble det satt ned et utvalg til å behandle aktuelle spørsmål i samband med gjennomføringen av den nye skoleloven:

Formann Helge Sivertsen, Håkon Johnsen, Hjalmar Seim, Werna Gerhardsen, Hallgeir Furnes og Enevald Skadsem.

Folkepensjonering.

I Sentralstyrets møte den 4. januar 1960 ble satt ned et utvalg til å vurdere aktuelle spørsmål i samband med en eventuell folkepensjonering:

Formann Gudmund Harlem, Konrad Nordahl og Erik Brofoss.

Omsetningsskatten.

I Sentralstyrets møte den 9. februar 1960 ble det satt ned et utvalg til å vurdere forslag til endringer i loven om omsetningsskatten.

Formann Einar Gerhardsen, Trygve Bratteli, Olav Meisdalshagen, Konrad Nordahl og Trond Hegna.

Utvalget la noen uker seinere fram en vurdering som ble sendt samarbeidskomitéen, sekretariatet i Landsorganisasjonen og partiets sentralstyre.

Fleskefabrikkene.

I Sentralstyrets møte den 29. februar 1960 ble det satt ned et utvalg for å drøfte endel spørsmål som var reist i samband med de nye «fleskefabrikkene».

Formann Torstein Treholt, Peder Jacobsen, Aksel Guvåg, Rolf Lunder og Olav Larssen.

I Sentralstyrets møte den 4. april 1960 forelå det melding fra Rolf Lunder om at han ikke hadde anledning til å delta i utvalgets arbeid og ba om å bli fritatt for vervet. I hans sted ble valt Johan Teigland.

Utvalgets innstilling ble noen uker senere drøftet i Sentralstyret og oversendt utvalget som skulle legge til rette arbeidsdokumentet om utformingen av jordbruksavsnittet i partiets arbeidsprogram 1962—65.

Arbeidsprogrammet 1962—1965.

I Sentralstyrets møte den 16. november 1959 ble opplegget av partiets arbeidsprogram for 1962—65 drøftet. Sentralstyret satte ned disse utvalgene for å lage arbeidsdokumenter til nytt program:

Arbeidsutvalg:

Formann Trygve Bratteli, Aase Bjerkholt, Haakon Lie og sekretær Egil Helle.

Underutvalg:

Prinsipiell innledning:

Formann Torolf Elster, Aksel Zachariassen, Dagfinn Juel og sekretær Bernt H. Lund.

Det økonomiske program:

Formann Trygve Bratteli, Eivind Erichsen, Erik Brofoss, Aase Lionæs, Olav Larssen, Olav Meisdalshagen, Konrad Nordahl, P. J. Bjerve, Trond Hegna, og sekretær Hermod Skånland.

Industri og energiutbygging:

Formann Kjell Holler, Olaf Watnebryn, Reidar Danielsen, Halvard Roald, Tor Aspengren, Lars Evensen og sekretær Odd Gøthe.

Jord- og skogbrukspolitikk:

Formann Olav Larssen, Klaus Kjelsrud, Kristian Fjeld, Reidar Aamo, Sverre Østlie, Harald Løbak, Rolf Lunder, Liv Tomter, Peder Jacobsen og Torstein Treholt.

Fiskeripolitikk:

Formann Johannes Olsen, Magnus Andersen, Nils Lysø, Nils Jacobsen, Alfred Skar, Gunvald Hauge, og sekretær Trygve Hoem.

Utkastet til avsnittet om fiskeriene er også drøftet i partiets utvidede fiskerikomité på møter den 21. og 22. juni.

Sosialpolitikk:

Formann Gudmund Harlem, Aase Bjerkholt, Rakel Seweriin, Paul Engstad, Hans Cappelen, Sverre Løberg, og sekretær Bjørn Skau.

Boligpolitikk:

Formann Johan Hoffmann, Carl Anonsen, Odvar Solberg, Oskar Skogly, Sverre Gullikstad, Bergliot Arvin og sekretær Arnfinn Vik.

Samferdselspolitikk:

Formann Mons Lid, Gustav Strøm, Kurt Mosbakk, Halvard Bojer, Arne Strøm, Per Bratland og sekretær Robert Nordén.

Skole- og kulturpolitikk:

Formann Helge Sivertsen, Eva Nordland, Tertit Aasland, Olav Gjærevoll, Hjalmar Seim, Fridtjof Johansen, Halgeir Furnes og sekretær Hubert Johansen.

Kommunepolitikk:

Landskommunalutvalget fikk i oppdrag å legge fram et arbeidsdokument. Formann Henry Jacobsen, Gunnar Nielsen, Arthur Karlsen, Th. Kinn, Rudolf Hedemann, Knut Tjønneland, Olav Gjærevoll, P. C. Reinsnes, Hjalmar Romslo, Andreas Cappelen, Aagot Bakke Hansen og Magnhild Hagelia.

Økonomisk demokrati:

Formann Olav Bruvik, Alf Andersen, Odin Rønbeck, Harry Hansen, Rolf Furuseth og sekretær Reidar Hirsti.

Forsvars- og utenrikspolitikk:

Formann Jens Chr. Hauge, Jacob Sverdrup, Finn Moe og sekretær John Sanness.

I september forelå arbeidsdokumentene fra de enkelte utvalg. De ble trykt og sendt landsstyrets medlemmer, og de fleste i et så stort opplag at de også kunne formidles til arbeidsutvalg innenfor de enkelte partiavdelinger som et ledd i programdrøftingene.

Den 3. oktober 1960 satte sentralstyret ned denne redaksjonskomitéen som skulle lage et utkast til arbeidsprogram: — Formann Trygve Bratteli, Dagfinn Juel, Helge Sivertsen, Egil Helle og Per Monsen.

Programutkastet ble drøftet i flere møter i sentralstyret. Etter innledninger av Trygve Bratteli behandlet landsstyret programutkastet i sine møter den 24. og 25. september 1960 og 7. og 8. januar 1961.

Medlemmene av redaksjonskomitéen noterte de endringer som ble vedtatt i landsstyret, og disse ble innarbeidet i programutkastet. Det ble vedtatt å sende utkastet ut til videre behandling i partiavdelingene.

Landsstyret satte ned to utvalg som skulle legge fram nye formuleringer til avsnittene om «Industrielt og økonomisk demokrati» og «trygde og pensjonsspørsmål».

Utvalg for industrielt og økonomisk demokrati:

Formann Trygve Bratteli, Kjell Holler, Olav Bruvik og Tor Aspengren.

Utvalg for trygde- og pensjonsproblemer:

Formann Gudmund Harlem, Andreas Honerød, Liv Østlie, Alf Andersen, Otto Fotland, Ragnvald Andersen og Sven Olsen.

Ungdoms- og fritidsprogram.

I Sentralstyrets møte 9. november 1959 satte Sentralstyret ned et utvalg til å utarbeide et utkast til «Ungdoms- og fritidsprogram».

Arbeidsutvalg:

Formann Aase Bjerkholt, nestformann Rolf Hofmo, sekretær Reidar Bråthen.

Øvrige medlemmer:

Kjell Lien, Leif Skau, Reiulf Steen, Helge Brattellie, Aksel Zachariassen, Helge Sivertsen, Harriet Holter, Gro Harlem, Ursula Monsen, Per Dahl, Alf Kveberg, Anders Andreassen, Eivind Hjelmtveit, Robert Halvorsen, Hjalmar Seim.

Utvalgets utkast ble etter drøftinger i Sentralstyret lagt fram for Landsstyret den 7. og 8. januar 1961, som vedtok å sende utkastet til videre behandling i partiavdelingene.

Konferanser og fellesmøter.

Fellesmøter.

Den 27. mai 1959 ble det holdt et fellesmøte mellom Regjeringen, Stortingsgruppa og Sentralstyret, der Einar Gerhardsen innledet til ordskippe om samarbeidet i partiet.

Den 20. oktober ble det holdt et fellesmøte mellom Regjeringen, Stortingsgruppa, LO's sekretariat, Sentralstyret i partiet, Kvinnesekretariatet og AUF's sentralstyre. Olav Brunvand ga en analyse av parlamentsvalget i England, og Haakon Lie kommenterte resultatene ved kommunevalget.

Den 30. mars 1960 ble det holdt et fellesmøte av medlemmene i Regjeringen, Stortingsgruppa, LO's sekretariat, Sentralstyret i partiet, Kvinnesekretariatet, Sentralstyret i AUF og styret i Oslo Arbeiderparti.

Jens Haugland orienterte om utkastet til ny lov om adgang til avbrytelse av svangerskap.

Jordbruksutvalget

holdt i 1959 møter den 12. mars, 6. november og 24. november. Ny lov om ferskvannsfisket ble blant annet behandlet.

I 1960 holdt utvalget møter den 12. februar, 10. mars, 12 mai, 1. juni og 23. september. I det siste møtet deltok også Sønnik Andersen, Osvald Guvåg, Olav I. Haugen og Torgeir Berge.

I disse møtene ble blant annet behandlet fleskefabrikkene, Aresvik- og Eskeland-komiteeenes innstillinger og avsnittet om jord- og skogbruk i utkastet til partiets arbeidsprogram for stortingsperioden 1962—65.

Jordbrukskonferanser.

På initiativ av jordbruksutvalget innkalte Sentralstyret til en jordbrukskonferanse den 6. og 7. desember 1959.

Denne saklisten var satt opp:

1. Harald Løbak:
«Målsettingen og de aktuelle oppgavene i jordbrukspolitikken vår.»
2. Ekspedisjonssjef Nærstad:
«Forslag til endringer i jordloven.»
3. Sønnik Andersen:
«Skogbruk-kommisjonens innstilling.»

De som møtte på konferansen var fra:

Østfold: Johs. Lislud. *Akershus:* Kristian Haugen, Bernt Korslund. *Hedmark:* Jarle Støen, Haugen. *Vest-Oppland:* Torgeir Hovi, Bernt Skjøllås. *Gudbrandsdal:* Hans Bruøygard. *Buskerud:* Magne Finsrud. *Vestfold:* Nils Østbye. *Telemark:* Paust Fritheim. *Aust-Agder:* Jakob Hagelia. *Vest-Agder:* Åsmund Kulien. *Rogaland:* Per L. Søndena, Bjarne Hervik. *Hordaland:* Olav Marås. *Sogn og Fjordane:* Rasmus Nordbø, Gunnar Olafson. *Møre og Romsdal:* Trygve Rønstad. *Sør-Trøndelag:* Arnfinn Kvithyll. *Inn-Trøndelag:* Oskar Øksnes. *Nordland:* Kristian Lindbakk. *Sør-Troms:* Einar Wøhni. *Oslo:* Johan Teigland, Per Dragland, Hans Sundrønning.

Regjeringen: Einar Gerhardsen, Trygve Bratteli, Jens Haugland.

Stortingsgruppa: Reidar Aamo, Torgeir Berge, Jonas Enge, Peder Jacobsen, Oscar Lindberget, Kristian Fjeld, Leif Granli, Isak Flatabø, Gunnar Kalrasten, Torstein Treholt, Ingvar Bakken, Gunnar Mykstu, Harald Samuelsberg, Olav Versto.

Fagforbundene: Knut Nakken, Arne Veen, Olav Bratlie, Einar Strand, Arne Andresen, Sig. Markussen.

DNA's Landbruksutvalg: Olav Larssen, Sverre Østlie, Rolf Lunder.

Konferansen vedtok enstemmig følgende uttalelse:

«Arbeiderpartiets landbrukskonferanse har i møter 6. og 7. desember 1959 drøftet aktuelle oppgaver i jordbruk og skogbruk, etter innledningsforedrag av landbruksminister Harald Løbak, ekspedisjonssjef Nærstad og direktør Sønnik Andersen. Under ordskiftet ble det gitt uttrykk for alminnelig tilslutning til Regjeringens skog- og jordbrukspolitikk, og det ble uttalt at den bør føres videre på grunnlag av Stortingsmelding nr. 60, 1955.

Det var enighet om at også jordbruket er kommet inn i en teknisk og økonomisk omstillingsperiode, dels fordi produksjonsmetoder og forbruk endres, dels fordi Norge som medlem av Det Europæiske Frihandelsforbund «De Ytre Sju» etter hvert må vente konkurranse utenfra også på markedet for jordbruksvarer. I denne periode må driftsplanleggingen komme sterkere i forgrunnen. Konferansen legger stor vekt på resultatene av driften ved de prøvebruk som Landbruksøkonomisk Institutt har drevet i samarbeid med eierne. Disse resultater viser at jordbruket i Norge har store unnyttede muligheter.

Konferansen uttaler i denne sammenheng ønsket om at veiledningstjenesten i jordbruket må bygges ut, så den raskere kan bli til nytte for alle bruk. Jordstyrekontorene bør utbygges på en slik måte at herredsagronomenes stilling styrkes. De må få driftsplanlegging som sin hovedoppgave.

Det er ellers enighet om å anbefale disse tiltakene:

1. Konferansen henstiller til Landbruksdepartementet å ta de skritt som er mulige for å øke bruksstørrelsene i et raskere tempo. Den finansielle side av saken utredes med det for øye at en småbruker som får utvidet bruket sitt ikke får en større gjeld enn driftsmessig og sosialt forsvarlig.
2. Tilskottsordningen tas opp til revisjon, forenkles og endres slik at det blir lagt større vekt på støtte til investeringer og rasjonalisering.
3. Lånegrensen i Driftskredittkassen revideres så den bedre kan dekke jordbrukets driftskredittbehov.
4. Det treffes ytterligere tiltak for å stanse oppjobbingen av prisene på jord- og skogeiendommer.
5. En samordning mellom jordbrukets og skogbrukets interesser søkes fremmet gjennom gjensidig representasjon i kommunale og fylkeskommunale organer.
6. Konferansen vil også understreke at jordbruket og de andre bygdenæringsproblemer ikke kan løses bare gjennom jordbrukspolitiske tiltak. Støttebrukene og de små bruk som ikke har utvidelsesmuligheter har den største interesse av en alminnelig utbygging av et allsidig næringssliv i bygdene.»

Sentralstyret har i 1960 tatt initiativet til 10 jord- og skogbrukskonferanser som et ledd i programdrøftingene i disse fylkene:

Nordland, Sør-Trøndelag, Sogn og Fjordane, Telemark, Vestfold, Buskerud, Hedmark og Østfold.

I 1959 arrangerte en rekke fylkes- og kretspartier på eget initiativ jord- og skogbrukskonferanser.

Fiskerikonferanser.

Sentralstyret innkalte til en fiskerikonferanse den 18. og 19. oktober 1959.

Denne sakliste var satt opp:

1. Hovedlinjene i vår fiskeripolitikk og de problemer vi nå står overfor. Innleder Nils Lysø.
2. Foran prisforhandlingene. Innleder Gunnar Bøe.
3. Finansieringen av våre trygder. Innleder Gudmund Harlem.

Disse var innbudt og tok del i konferansen:

Fra fylkes- og kretspartiene:

Finnmark: Walter Gabrielsen, Trygve Olsen. *Troms:* Albert Jensen, Adolf Pettersen, Fredr. Fredriksen. *Nordland:* Hammond Dahl, Jens Steffensen og Magnus Andersen. *Nord-Trøndelag:* Hans Solsem og Johs. Hustad. *Sør-Trøndelag:* Bjarne Wedø, Ole Kjønsvik og Anders Tangen. *Nordmøre:* Sivert Haltbakk. *Sunnmøre:* Arnfinn Roald. *Sogn og Fjordane:* Ingolf J. Osland. *Hordaland:* Ingvald Lauvik.

Personlig innbudte: Erik Brofoss, Johs. Overaa, Alrik Seppela, Astrup Johansen, Jens Sundet, Olav Larssen, Per Monsen, Olaf Grønås, Bjarne Borgan.

Regjeringen: Einar Gerhardsen, Nils Lysø, Gudmund Harlem, Gunnar Bøe og Trygve Bratteli.

Stortingsgruppa: Reidar Carlsen, Johannes Olsen, Nils Jacobsen, Ingvald Jaklin, Sigurd Hamran, Ivar Eikrem, Hjalmar Storeide, Sunniva Hakestad Møller og Einar Stavang.

Landsorganisasjonen i Norge: P. Mentsen og Paul Engstad.

Norsk Sjømannsforbund: Gunvald Hauge, Einar Haugen og Ivar Nes.

Norsk Nærings- og Nydelsesmiddelarb.forbund: Einar Strand.

Kjemisk Industriarbeiderforbund: Leif Andresen.

Norsk Transportarbeiderforbund: Kjønik Kjøniksen og Edv. Simonsen.

Partikontoret: Haakon Lie og Olav Nordskog.

Konferansen vedtok denne uttalelsen:

«Torskeutvalgets innstilling skulle etter møtets oppfatning danne et meget godt grunnlag for det videre arbeid med en alminnelig bedring av lønnsomheten i fiskeriene.

Det vil nødvendigvis ta noen tid før de enkelte tiltak får full virkning, og inntil videre vil det derfor bli nødvendig med fortsatt betydelige tilskudd over statsbudsjettet. Det må iakttas at arbeidsinnsats og kapitalinnsats får sin forholdsmessige andel.

Når det gjelder utvalgets forslag om utbygging av havfiske og trålerflåten, vil møtet uttale betenkeligheter ved en lempning av lovbestemmelsene om hvem som kan eie og drive fiskefartøyer over 100 tonn.

Møtet mener at det må være mulig å finne en brukbar ordning for dispensasjon, eller på annen måte gjøre det mulig for fryseindustrien å anskaffe og drive trålere i rimelig utstrekning uten å endre loven på dette området.

I tilfelle slik forsøksvirksomhet skal finansieres over Statens Fiskeribank, forutsettes at de nødvendige midler hertil blir stillet til rådighet for banken som egne og atskilte midler.

Møtet vil stort sett erklære seg enig med statsråd Lysø i at søke-lyset nå må rettes mot mulighetene for å få endret en rekke uheldige kvoteordninger og andre uheldige organisasjonsforhold i omsetningssektoren.

Møtet vil erklære seg tilfreds med statsråd Bøes uttalelse om at de framtidige forhandlinger om silde- og fiskepriser vil bli påbegynt og søkt avsluttet så tidlig at alle interesserte kan ha oversikt over driftsmulighetene i god tid før vintersesongen tar til.

Møtet vil videre uttrykke sin tilfredshet med at også fiskerne er kommet med i den alminnelige utbygging av trygdene, selv om en er oppmerksom på at premiebetalingen kan bety en tung belastning for en næring som arbeider med så lav lønnsomhet som tilfellet er for fiskeriene i dag.»

Einar Gerhardsen hadde til slutt noen praktiske merknader om partiets fiskerikomité. Det vil bli foreslått at fiskerikomitéen i framtid blir oppnevnt av Samarbeidskomitéen mellom LO og DNA.

Til slutt erklærte Gerhardsen seg tilfreds med at så mange av deltakerne i konferansen hadde uttrykt sin glede over at konferansen var kommet i stand og at en også senere ville bestrebe seg på på denne måten å ha nær kontakt med tillitsmenn i fiskernes organisasjoner.

Fiskeriutvalget holdt en konferanse i Oslo i dagene 21. og 22. juni 1960, hvor en bl. a. behandlet forslag til program for fiskerisektoren for stortingsperioden 1962—65.

Disse deltok i konferansen:

Viggo Lund, Johs. Overaa, Albert Jensen, Jens Steffensen, Magnus Andersen, Anders Tangen, Sivert Haltbakk, Einar Andreassen,

Nils Lysø, Erik Brofoss, Johs. Olsen, Reidar Carlsen, Alfred Skar, Gunvald Hauge, Einar Strand, Nils Jacobsen, Ivar Eikrem, Sigurd Hamran, Bjarne Solli, Hjalmar Storeide, Sunniva Hakestad-Møller, Finn Bryhni, Einar Gerhardsen, Haakon Lie, Trygve Hoem, Reidar Hirsti og Per Monsen.

I 1960 ble det, etter anmodning av landspartiet, arrangert fiskerikonferanser i Finnmark, Nordland, Sør-Trøndelag, Møre og Romsdal og Hordaland.

Skolekonferanse.

Den 12. juni 1960 ble det holdt en skolekonferanse i Oslo. Konferansen behandlet den videregående utdanning etter den 9-årige grunnskolen, yrkes- og fagutdanning, faglige høyskoler og gymnaset.

Et resymé av Helge Sivertsens innledning og ordskiftet er stenilert og sendt partifeller som arbeider i skolesektoren.

Disse deltok i konferansen:

Helge Sivertsen, Gunnar Bråthen, Håkon Johnsen, Erling Rønneberg, Hjalmar Seim, Fridtjof Johnsen, Olaf Solumsmoen, Olav Gjærevoll, Per Almaas, Eva Nordland, Enevald Skadsem, Tandberg, Rakel Seweriin, Martha Johannessen, Thorleif Øisang, Olav Brunvand, Gunnar Mortensen, Olav Laukli, Tønnes Sirevåg, Hans Østvold, Erling Slåtto, Svend Hokstad, Trygve Bull, Kjell Aabrek, Per Kleppe, Hallgeir Furnes, Carl Arnesen, Arne Hybert Johansen, Tertit Aasland, Erling Østerud, Sigurd Stensholt, Sundet, Sverre Rostøl.

Internasjonalt samarbeid.

Partiet har vært representert ved disse konferansene og kongressene:

Den sosialistiske Internasjonale.

Internasjonalens kongress i Hamburg 14.—17. juli 1959: Haakon Lie, Finn Moe og Rakel Seweriin.

Internasjonalens konferanse i Utrecht, Holland, den 8. og 9. januar 1960 om «Sosialismen i dag og i morgen»: Aksel Zachariassen.

Rådsmøte i Haifa den 27.—29. april 1960: Finn Moe.

Den nordiske samarbeidskomitéen

holdt et møte i Stockholm den 25. mars 1959, og drøftet etter innledning av Gunnar Sträng en felles vest-européisk konjunkturpolitikk. Partiet var representert ved Arne Skaug.

Finland.

Finlands sosialdemokratiske Arbetareförbunds 60-årsjubileum i Helsingfors den 29. november 1959: Einar Gerhardsen.

Partiets kongress den 16. og 18. april 1960: Trygve Bratteli.

Sverige.

En funksjonærkonferanse arrangert av Sveriges sosialdemokratiske Arbeiderparti i februar 1959: Aake Anker Ording.

Einar Gerhardsen representerte partiet ved det svenske partiets 70-årsjubileum den 18. april og partilederkonferansen i Harpesund den 19. april 1959.

Haakon Lie deltok i en konferanse den 3. juni 1959 om forberedelse til Malmökonferansen.

Ved det svenske partiets kongress 6.—11. juni 1960 var partiet representert ved Einar Gerhardsen, Trygve Bratteli og Arvid Dyrendahl.

Tyskland.

Halvard Lange og Per Monsen representerte partiet på det tyske sosialdemokratiske kongress i Hamburg den 21. til 25. november 1960.

Frankrike.

Gidske Anderson møtte som observatør på kongressen til Det autonome sosialistparti i Frankrike den 1.—3. april 1960.

Jugoslavia.

Erik Loe møtte som Arbeiderbladets utsendte medarbeider og som observatør fra partiet på den 5. kongress av «Alliansen for Jugoslavias arbeidende folk».

Haakon Lie til Ceylon.

I desember 1959 ga sentralstyret, etter henstilling fra ILO, Haakon Lie permisjon i tre måneder for å reise til Ceylon og hjelpe til med å bygge opp et arbeidernes opplysningsforbund. Dette førte til mange kontakter med tillitsmenn i fagbevegelsen på Ceylon, og en rekke av dem har senere besøkt Norge.

Kurs om utviklingslandene.

Fra den 19. september 1960 og tre uker framover ble det arrangert et kurs for yngre tillitsmenn om aktuelle oppgaver for arbeider-

bevegelsen i utviklingslandene. John A. Banningan som hadde stor erfaring fra arbeidet i fagbevegelsen, særlig i Pakistan, var leder av kurset. Reuben Barkat, Israels ambassadør i Norge, som har lagt ned et stort arbeid for den sosialistiske internasjonale i Asia og Afrika, professor Haavelsmo og sekretær Arne Arnesen fra Utenriksdepartementet var blant foreleserne.

Kursdeltakerne var samlet på partikontoret tre timer hver dag i disse ukene. De som deltok var: fra Landsorganisasjonen Odd Højdahl og Per Dragland, fra jern- og metallarbeiderforbundet Harry Hansen, fra kommuneforbundet Ragnhild Eriksen og Knut Ribu, fra AUF Reiulf Steen og Rolf Langseth og fra partiet Haakon Lie, Minnie Lie, Paul Engstad og Arvid Dyrendahl.

Paul Engstad til Afrika.

Den 26. september 1960 forelå det en henvendelse fra Den sosialistiske Internasjonale om at det skulle sendes to delegasjoner på en tre måneders reise for Internasjonalen til Afrika. Partiet ble bedt om å peke ut en representant til en av delegasjonene. Sentralstyret har valgt Paul Engstad jr.

Den nordiske arbeiderkongress i Malmö.

Den 5. til 6. september 1959 arrangerte Den nordiske Samarbeidskomitéen en nordisk arbeiderkongress i Malmö. Det var den 2. kongressen etter krigen. Rammen for forhandlingene var «Den nordiske arbeiderbevegelsens oppgaver i 60-årene». Det møtte 100 utsendinger fra Finland, fra Danmark, Sverige og Norge, slik at konferansen omfattet 400 utsendinger fra de sosialdemokratiske partiene og fagbevegelsen i Norden.

Hovedinnleggene på konferansen ble holdt av Viggo Kampmann, Danmark, Athi Salonen, Finland, Richard Sterner, Sverige og Eyvind Erichsen, Norge.

Konferansen var lagt til Malmö Stadsteater. Den svenske landsorganisasjonen og det svenske partiet i samarbeid med Skånes partidistrikt, Malmö Arbetarkommune og Malmö FCO sto for arrangementet. Konferansen ble avsluttet med en demonstrasjon som tallet 5000 deltakere til Malmö Folkpark. Her var det 15 000 tilhørere som hørte taler av formannen i den svenske landsorganisasjonen, Arne Geijer, Väinö Tanner fra Finland, statsminister H. C. Hansen fra Danmark, statsminister Einar Gerhardsen fra Norge, statsminister Tage Erlander fra Sverige og til slutt formannen i den danske landsorganisasjonen Eiler Jensen.

Arbeiderkongressen i Malmö ble en mektig manifestasjon av

arbeiderbevegelsens sterke innflytelse i Norden. Foruten de tre statsministrene som møtte som formenn for sine partier, deltok 20 nåværende og tidligere statsråder, og fagbevegelsens fremste tillitsmenn som alle inntar sentrale stillinger i det offentlige liv i sine hjemland og i internasjonalt samarbeid.

Blant deltakerne var det fire veteraner i det nordiske samarbeidet, blant annet Martin Tranmæl som har deltatt på alle nordiske arbeiderkonferanser siden den 7. som ble holdt i Kristiania i 1907. Der var Finlands Väinö Tanner som ble med i sitt partis sentralstyre i 1904, Sveriges velkjente sosialminister Gustav Möller og den sosialistiske internasjonales formann Alsing Andersen, Danmark. De ble varmt hyllet av kongressen.

Eyvind Erichsens foredrag på konferansen om «Våre oppgaver i 1960-årene» er trykt og sendt partiavdelingene. De andre hovedinnleggene ble fra norsk side holdt av Konrad Nordahl, Aase Bjerkholt, Hjalmar Seim, Olav Meisdalshagen, Olav Bruvik, Halvard Lange, Trygve Lie og Einar Gerhardsen.

Utsendingene fra partiet på konferansen var:

Einar Gerhardsen	Trygve Lie
Trygve Bratteli	Kristian Gundersen
Olav Larssen	Andreas Honerød
Haakon Lie	Ruth Svendsen
Halvard Lange	Ebba Lodden
Klaus Kjelsrud	Edv. M. Edvardsen
Anna Nilsen	Sven Åsen
Martin Tranmæl	Hjalmar Seim
Olav Meisdalshagen	Hans Offerdal
Tor Aspengren	Nils Kvam
Harry Pettersen	Johannes Olsen
Knut Williams	Rakel Seweriin
Liv Østlie	Olaf Watnebryn
Olav Bruvik	Trond Hegna
Bjartmar Gjerde	Randi Fossum
Bjørn Skau	Frank Andersen
Rolf Gerhardsen	Inge Scheflo
Ivar Mathisen	Håkon Hoff
Olav Brunvand	Halvor Steffensen
Jon Vraa	Paul Hovding
Ole Øisang	Aksel Zachariassen
Ingvald Jaklin	Finn Lid
Erling B. Kvaale	Eyvind Erichsen

Manifest fra Malmö-kongressen.

«Det store som er skjedd i Norden — det som pionérene bare vågde å drømme om — er at nød og fattigdom er overvunnet. Arbeiderne står i dag som frie mennesker i våre nordiske samfunn. Klasseskillet holder på å falle.

Den politiske og faglige arbeiderbevegelse er stolt av å ha vært den drivende kraft i denne omforming av samfunnet. Mye som før var revolusjonære sosialistiske tanker, vekker i dag ingen politisk strid.

Vi er overbevist om at arbeiderbevegelsen og den demokratiske sosialismen også må være den drivende kraft ved utformingen av morgendagens samfunn.

De ti årene vi nå har foran oss åpner nye perspektiver. Menneskene har lært seg å utnytte naturkreftene i en slik grad at våre ressurser er mange-doblet. Vi kan nå løse oppgaver som før bare var drømmer. Ting som før var forbeholdt et fåtall kan nå bli alles eiendom.

Vi ser fram mot et samfunn der arbeidsliv og fritid er harmonisk samstemt, der velstand er regel, der familien lever i gode og rommelige boliger og der alle mennesker har mulighet for å utnytte fritiden på en meningsfylt måte.

Vi ser fram til et samfunn som i større utstrekning gir de unge mulighet til fritt å velge utdanning og yrke. Vi ser fram til et samfunn der kvinnen etter sitt eget ønske fritt kan velge sin plass i hjem og arbeidsliv.

Vi ser mot et samfunn som ikke bare har vilje, men også råd til å gi de syke og de gamle full del i framgangen og velstanden.

Men vi ser også farene i den tid som kommer. Misbruk av den nye tekniikken i nasjonalismens og egoismens tjeneste kan lede verden ut i katastrofe.

Vi er fullt klar over at med den materielle framgangen kan følge materialistisk innstilling. Den tekniske utvikling fører lett til et oppsplitende jag som stiller seg i veien for menneskelig kontakt og harmoni. Privat og offentlig byråkrati kan også bli en fare for det enkelte menneske.

Vi vender oss mot transyent nasjonalisme og mot bruk av trusler og hensynsløshet i nasjonenes samliv. Vi er overbevist om at framtiden krever en internasjonal solidaritet som kan gjøre store ofre nødvendige.

Vi er overbevist om at våre land må samarbeide med de økonomisk underutviklede land med åpent blick for hva oppgavene virkelig krever. I takt med vår egen økonomiske utvikling må vår innsats bestå i å stille til rådighet eksperter og kapital.

Vi forstår at våre framsteg er avhengig av at de små nasjonale markeder må utvides. Vi er overbevist om at de nordiske land må fortsette et nært samarbeid økonomisk, sosialt og kulturelt.

Vi vender oss mot kommunismen med dens forakt for det enkelte menneskes frihet, vi vender oss mot alle dem som vil underkue trang til frihet og uavhengighet.

Vi vender oss mot den borgerlige tankegang som hevder at framskrittet beror på at den private kapital får større spillerom og dermed større makt.

Vi er overbevist om at den nye tid krever nye former for samarbeid mellom alle positive krefter i våre samfunn. Vi er overbevist om at demokratiet må føres videre på det økonomiske og det kulturelle område. Lønns-takerne må få medbestemmelsesrett i næringslivet, først og fremst av hensyn til menneskeverdet, men også fordi erfaringene har vist at det vil næringslivets effektivitet.

Vi i Norden har i fellesskap oppnådd store resultater. De forplikter for framtiden. Vår oppgave er å forene en fortsatt økonomisk framgang med en utvidet og rikere personlig trygghet. Dette er vårt store program for 1960-årene.

Organisasjonsarbeidet.

Agitasjonsutvalget holdt 14 møter i 1959 og 15 møter i 1960. Partiarbeidet ble i 1959 sterkt preget av forberedelsene til valget og er nærmere omtalt i beretningen under avsnittet om kommunevalget.

Ut fra behandlingen av organisasjonskomitéens innstilling på landsmøtet i 1959, ble det av agitasjonsutvalget lagt opp en plan for å skape større aktivitet og bedre møter i partiavdelingene. Haakon Lie la planen fram for sentralstyret den 26. oktober 1959. Den omfattet bl. a.: En henvendelse til Norsk Arbeiderpresse A/S om å sette i verk tiltak for å styrke A-pressens stilling i Agderfylkene, Rogaland og Sunnmøre. En henvendelse til Samarbeidskomitéen om å sette ned en komité med representanter fra fagbevegelsen og partiet for å analysere og foreslå tiltak for å styrke arbeiderbevegelsens stilling på Vestlandet. Et forsterket arbeid for å bygge ut samarbeidet mellom fagbevegelsen og partiet, bl. a. ved en fornyelse av kontaktapparatet på arbeidsplassene og ved å skape en ny innstilling til det politiske arbeidet blant de fagorganiserte.

Foruten de mange kontaktkonferanser som det ble lagt opp til, ga partiet ut brosjyra om «Libertas», skrevet av Olav Brunvand, og brosjyra «Fagbevegelsen i brennpunktet» skrevet av Haakon Hoff. Brosjyra om «Libertas» måtte trykkes i 100 000 eksemplarer og førte til et stort ordskifte i pressen og kringkastingen.

En plastikkmappe med oppslag til nye møteformer, aktuelle emner for møter i partiavdelingene og en fornyelse av partiarbeidet ble sendt alle by- og herredspartier. Den ble solgt til partiavdelingene for kr. 5.00. Det ble tatt initiativ til tillitsmannskonferanser og kurser rundt i landet for å skape interesse for bedre møter. Fra det svenske partiet fikk vi 9 kopier av still-filmen «Bättre så här» som var et nyttig hjelpemiddel i bestrebelsene for å skape større aktivitet i partiarbeidet.

Forslag til endringer i Kommunevalgloven.

Fra partiavdelingene var det kommet inn en rekke forslag til endringer i Kommunevalgloven. I den plastikkmappen som er omtalt ovenfor ble disse forslag omtalt og by- og herredspartiene ble bedt om å sette ned utvalg til å gå gjennom forslagene og kommentere dem ut fra erfaringene i de enkelte kommuner.

Det var 92 by- og herredspartier som satte ned slike utvalg, og et verdifullt materiale kom inn. Det er oversendt våre partifeller i den komité Kommunaldepartementet har satt ned for å foreslå eventuelle endringer i Kommunevalgloven.

Et resymé av kommentarene fra utvalgene i de 92 by- og herredspartier viser:

- 47 utvalg mener at de nåværende retningslinjer for velgerne til å styrke og kumulere kandidater på listene ved kommunevalg, har ført til en udemokratisk og tilfeldig sammensetning av kommunestyrene.
- 32 utvalg hevder at i deres kommuner har Kommunevalgloven ikke gitt slike utslag.
- 16 utvalg mener at Kommunevalglovens bestemmelser om strykninger og kumuleringer ikke bør endres.
- 9 utvalg mener at det bør åpnes adgang til å stille flere lister fra samme parti ved kommunevalg.
- 14 utvalg foreslår samme valgoppgjør som ved stortingsvalget, slik at minst 50 prosent av velgerne må stryke en kandidat før han kan falle ut av den plass han har på listen.
- 62 utvalg går inn for at loven skal ha en sperre, slik at minst 20 eller 30 prosent av velgerne må stryke en kandidat før det kan forrykke den plass han har fått ved nominasjonen.
- 58 utvalg foreslår at det må endres på de nåværende strenge bestemmelser som fører til at stemmeseddeler blir forkastet.
- 63 utvalg foreslår at det bør gjennomføres strengere krav til listebetegnelser, mens 19 utvalg holder fast på de nåværende bestemmelser.
- 46 utvalg går inn for at det skal kreves offentlige nominasjonsmøter når det skal stilles fellelister.
- 15 utvalg foreslår at bare registrerte politiske partier kan stille fellelister.
- 46 utvalg foreslår at det skal åpnes adgang til å nekte nominasjon ved kommunevalg, mens 32 utvalg holder fast på de nåværende bestemmelser.
- 63 utvalg foreslår at tallet på forslagsstillere for lister ved kommunevalg bør ytterligere økes.
- 77 utvalg foreslår at Kommunevalglovens § 38 om flertallsvalg bør sløyfes.

Den plan som ble lagt opp for organisasjonsarbeidet omfattet også andre tiltak som er omtalt i de andre avsnitt i beretningen.

Høsten 1960 ble det sendt ut en ny plastikk-mappe om arbeidet fram til stortingsvalget 1961, og laget en still-film om partiarbeidet fram til valget til bruk på informasjonsmøter. I møteoppleggene i denne mappen ble det lagt stor vekt på å reise et ordskifte om hvilke saker som burde få prioritet i partiets arbeidsprogram 1962—65, og alle de praktiske arbeidsoppgaver som måtte løses foran valget.

Det ble også lagt opp til en vervekampanje hvor målsettingen var å tegne 25 000 nye medlemmer. Det ble gjennomført en rekke tillitsmannsmøter i distriktene om partiarbeidet fram til stortingsvalget, og skole, jordbruks-, fiskeri- og industrikonferanser for å stimulere til en bred politisk debatt innenfor partiet om utkastet til «Arbeidsprogram 1962—65».

«Tillitsmannen» kom ut med 4 nummer i 1959 og 3 nummer i 1960. Den trykkes i 16 000 eksemplarer og sendes til partiavdelingene og 11 500 kontakter på arbeidsplassene.

«Storting og Regjering» kom ut med 5 nummer i 1959 og 3 nummer i 1960. Opplaget er 1000 eksemplarer.

Sekretærkonferanser.

Distriktssekretærene ble innkalt og overvar landsmøtet 7.—9. mai 1959. Den 10. og 11. mai ble det arrangert en sekretærkonferanse på Sørmarka Folkehøgskole der opplegget av valgarbeidet foran kommunevalget ble drøftet.

Den 4.—7. september 1960 ble det holdt en sekretærkonferanse på Dombås, der partiarbeidet fram til stortingsvalget 1961 og opplegget av valgkampen ble drøftet.

Til denne konferansen var også LO's distriktssekretærer innbudt.

Sekretærene.

Ved periodens begynnelse var følgende sekretærer ansatt:

Østfold	Oscar Brattelie
Oslo	Ivar Mathisen, Kåre W. Larsen, Nils Hoem
Akershus	Johan Jensrud, Tryggve Aakervik
Hedmark	Alfred Gulbrandsen
Oppland	Willy Svarverud

Buskerud	Thor Thorsen
Vestfold	Alf Skåum
Telemark	Olav Verpe
Aust-Agder	Kristen Walvik
Vest-Agder	Øistein Rostad Woxen
Rogaland	Kåre Berg
Hordaland	Osvald Eikemo
Bergen	Harry Hansen
Møre og Romsdal	Georg Lieungh
Sør-Trøndelag	Trygve Bjerkaker
Nord-Trøndelag	Johan Støa
Nordland	Adolf Holm
Troms	Edmund Eriksen
Vest-Finnmark	Leo Paltiel
Øst-Finnmark	Erling Arvola

Forandringen i perioden.

Oslo:	Kåre W. Larsen er sluttet. I hans sted er ansatt Rolf Hansen.
Oppland:	Willy Svarverud sluttet etter kommunevalget. I hans sted er ansatt Tormod Kristiansen som tiltrådte 1. januar 1960.
Buskerud:	Thor Thorsen sluttet ved årsskiftet. I hans sted er tilsatt Knut Jagland.
Vest-Agder:	Øistein Rostad Woxen sluttet etter kommunevalget. Som ny sekretær er ansatt midlertidig Ragnar Kvåle.
Møre og Romsdal:	Georg Lieungh sluttet tidlig på året 1959. Fra 1. april 1959 ble det etablert en ny ordning i samarbeid med avisene «Tidens Krav» og Sunnmøre Arbeideravis. Magne Nedregård er sekretær for Sunnmøre og Asbjørn Jordal for Nordmøre og Romsdal.
Nord-Trøndelag:	Johan Støa sa opp sin stilling til fratredelse ved årsskiftet. I hans sted er ansatt Fredrik Hveding.
Nordland:	Adolf Holm sluttet etter kommunevalget. Som ny sekretær for hele Nordland er ansatt Ole Ormseth.
Vest-Finnmark:	Ordningen med Leo Paltiel som sekretær var midlertidig og gjaldt bare for året 1959.

Arbeidet blant studerende ungdom.

Den 24. august 1959 oppnevnte Sentralstyret et utvalg som skulle utarbeide retningslinjer for arbeidet blant studerende ungdom. Disse var med:

Einar Gerhardsen, Bjørn Skau, Herman Pedersen, Ivar Mathisen og Håkon Bingen.

Utvalget foreslo:

1. Sentralstyret velger et fast utvalg som skal ha til oppgave å få organisert og legge til rette arbeidet blant studerende ungdom.
2. Utvalget skal i første rekke bistå med å få dannet lag eller grupper ved universitetene, høgskolene og lærerskolene.
3. Lagene ved universitetene, høgskolene og lærerskolene får sin organisasjonsmessige tilknytning til arbeiderbevegelsen gjennom by- og herredspartiene, og de skal ha samme rettigheter og plikter som andre partilag. De skal betale samme kontingent til partiet som ungdomslagene betaler.

Sentralstyret i partiet og Sentralstyret i Arbeidernes Ungdomsfylking sluttet seg til disse retningslinjene.

Til medlemmer av utvalget ble i Sentralstyrets møte den 26. oktober 1959 valt: Formann Bjørn Skau, Trygve Hoem, Kjell Vik, Kristin Lionæs, Jan Erlin. Formannen i Arbeiderpartiets Studentlag i Oslo skal være medlem av utvalget.

Bjørn Skau og Trygve Hoem har besøkt sosialistiske studentgrupper ved flere skoler.

Sentralstyret har gitt en fast bevilgning til studentavisen «Tross Alt» som utgis av Arbeiderpartiets Studentlag i Oslo og finansiert en vervebrosjyre som laget ga ut høsten 1960.

Laget har hatt en god møtesong i semesteret 1960—61, og nye medlemmer er kommet med.

Sentralstyret har også gitt økonomisk støtte til lagets representasjon ved sosialistiske studentkonferanser i Finland og Danmark.

Opplysningsarbeidet.

For det organiserte studiearbeidet har 1959 og 1960 vært meget betydningsfulle år.

En komité som ble satt ned av Kirke- og undervisningsdepartementet, la i juli 1960 fram en innstilling om store forbedringer av tilskottsordningene. Blant annet er det foreslått at en lov skal definere hva frivillig studiearbeid er og på hvilke områder stat og kommune har høve til å gi tilskott. Med en slik lov vil en komme unna de mange vanskeligheter som blir skapt på grunn av misforståelser og feiltolkninger av kommunelovens § 23 (forbud mot kommunale bevilgninger til partipolitiske formål). Innstillingen kommer studieorganisasjonene i møte når det gjelder kravet om at kommuner og fylkeskommuner må engasjere seg i kulturarbeidet i betydelig høyere grad enn hittil. Det blir forutsatt tilskott til kveldskoleklasser fra stat, kommune og fylkeskommune, og etter betydelig høyere satser enn før. Dessuten blir det forutsatt at kommunene skal føle ansvaret for at studiearbeidet får de nødvendige møterom.

For de større organisasjonene stiller komitéforslaget i utsikt tilskott til distriktsinstruktører. For AOF vil det bety en fordobling av antallet avdelingssekretærer uten øking av AOF's egne utgifter. AOF må i så fall ha lov til å se fram til vesentlige framstøt i distriktene.

For de to folkehøgskolene, Ringsaker og Sørmarka, ble de to årene meget begivenhetsrike. For første gang på mange år hadde Ringsaker langt flere søkere enn folkehøgskolen kunne gi plass til. Sørmarka kom på ny i gang med sin folkehøgskole etter en rekke års opphold. Samtidig er LO-skolen på Sørmarka utvidet fra ett åtteukers kurs til to kurs av samme varighet. For 1961 er dessuten planlagt en fire ukers LO-skole for kvinner.

Vinteren 1958—59 arbeidet 818 arbeidsgrupper i 205 kommuner med et stort materiale under fellestitelen «Kjenn din kommune». Framstillingene ga opplysninger om alle sider av kommunens virksomhet. Det materialet som på denne måten ble skaffet fram, var meget verdifullt og ble mottatt med største interesse av kommunale funksjonærer og tillitsmenn. Rett mange av framstillingene ble trykt, med og uten tilskott fra vedkommende kommune. Noen kommuner sendte det trykte heftet til alle husstander i kommunen.

Andre kjøpte inn det nødvendige antall til samtidsorienteringen i skolene.

Høsten 1959 og våren 1960 arbeidet 268 brevvinger med brevkurset «Ja, de penga». Det var det første forsøket på å popularisere sosialøkonomien ved hjelp av alle studieringens virkemidler. Fram-

stillingen i lærebrevene var like solid som enkel, tegningene meget illustrerende. Lærebrevene ble supplert med to bildeband. Det ene bildebandet var dessuten ledsaget av lydband. Selv om framstillingen var populær, ble det stilt store krav til ringmedlemmene. Noen ringer fant kravene for store. Andre uttalte sin tilfredshet med at ringarbeidet var en utfordring til dem. Men forsøket viste klart nødvendigheten av en nøyaktig samordning mellom arbeidsoppgaver og stofftilfang.

Med erfaringene fra disse to forsøkene gjennomførte AOF og Folkets Brevskole i 1960 for første gang en stor-aksjon med konsentrasjon om ett enkelt emne. I intimt samarbeid med forbundene og med aksjonsledere i alle distriktene ble det organisert en vervekampanje som resulterte i at 1000 studieringer med ca. 7000 deltakere studerte brevkurset MMF (Møte med fagforeningen). Brevkurset ga solid innføring i fagbevegelsens arbeidsmetoder og virkeområde. Brevkurset representerte også noe nytt i pedagogisk henseende. Case-metoden var tatt i bruk i stor utstrekning, og arbeidsoppgavene gikk delvis ut på at ringmedlemmene selv måtte innhente, bearbeide og kommentere opplysninger.

Etter at skoleloven av 1958 forelå, ble skoleinteresserte invitert til å studere «Den nye skolen». Meningen var at arbeidsgrupper på samme måte som «Kjenn din kommune»-gruppene skulle analysere situasjonen i sin kommune og antyde praktiske løsninger av skoleproblemene. Der hvor oppfordringen ble fulgt, har arbeidsgruppene faktisk skapt en ny skolepolitisk situasjon. Aksjonen fikk likevel ikke det omfang som en kunne ha ventet. I alt ca. 50 grupper var i virksomhet i tilsvarende mange kommuner.

Våren 1960 forelå innstillingene fra fem AOF-komitéeer som arbeidet med «Arbeiderbevegelsen og litteraturen». Sammen med referat fra en rundebordskonferanse 12. februar 1959 ble innstillingene trykt. De behandler 1. «Statens oppgaver og forpliktelser», 2. Arbeiderbevegelsens egen forlagsvirksomhet, 3. Bibliotekene, 4. Arbeiderpressen og litteraturen og 5. Hva organisasjonene og AOF kan gjøre.

AOF vil i 1961 gjøre nye forsøk på å få i gang studiene av litteraturen. Organisasjonene er innbudt til å delta i en lyrikktevling som blir arrangert av Samnemnda for studiearbeid. Samtidig har AOF invitert til start av «prøveringer» i litteratur. De erfaringene som disse høster, vil bli diskutert på en tre dagers konferanse. Her vil en forsøke å trekke opp retningslinjene for arbeidet i litteraturringene.

Forsøk på å få til en bedre organisering av kulturarbeidet på de store anleggsstedene munnet ut i krav om at Statens Vassdrags- og

Elektrisitetsvesen skulle opprette en velferdstjeneste for anleggene, noe i likhet med velferdstjenesten for Statsbanene. Forslaget har møtt mange vanskeligheter. Det er betydelige oppgaver som her ligger uløste, og en må derfor håpe at en brukbar ordning blir funnet. Noe liknende gjelder også for de nye industristedene.

I de to meldingsårene har AOF ordnet med opphold ved Genève-skolen, Manchesterskolen og andre kurs i utlandet for i alt 98 nordmenn. I de samme årene deltok 149 nordmenn i gruppereiser til utlandet med stipend fra Unesco eller Europarådet, begge deler formidlet av AOF.

Kommunalt arbeid.

Landskommunalutvalget har bestått av:

Arbeidsutvalg: Formann Henry Jacobsen, Moss, Gunnar Nielsen, Oslo, Arthur Karlsen, Oslo, Th. Kinn, Fet, Rudolf Hedemann, Vang. De øvrige medlemmer er Knut Tjønneland, Bergen, Olav Vegheim, Gjerpen, Gunnar Kyrkjebø, Vestfossen, Olav Gjærevoll, Trondheim, P. C. Reinsnes, Sortland, Hjalmar Romslo, Haus, Andreas Cappelen, Oslo, Aagot Bakke Hansen, Horten og Magnhild Hagelia, Øyerstad.

Arbeidsutvalget holdt møter den 2. februar og 8. juni 1960. Landskommunalutvalget hadde møte den 13. juni 1960 og behandlet bl. a.: kommuneinndelingen, byenes innlemmelse i fylkeskommunen, fylkestingsgruppenes arbeid og utkastet til avsnittet om kommunene i partiets arbeidsprogram 1962—65.

I 1959 var arbeidet ved partiets kommunalkontor, foruten den løpende konsulentvirksomhet, preget av forberedelsene til kommunevalget. Det ble utarbeidet retningslinjer for lokale valgprogrammer og lagt opp endel informasjonsmaterieil til programutvalgene.

Det ble også lagt stor vekt på å organisere «Kjenn din kommune»-kursene som er nærmere omtalt under avsnittet om kommunevalget i beretningen.

I samband med organisasjonskomitéens innstilling og dens avsnitt av «Kommunegruppene og partiet», ble det utarbeidet et notat om formene for samarbeidet som et arbeidsdokument for utvalg i by- og herredspartiene som skulle trekke opp nærmere retningslinjer for behandlingen av kommunale saker i partiet. Vel 50 by- og herredspartier satte ned slike utvalg og fikk 5 eksemplarer av notatet tilsendt.

I samband med konstitueringen av de nye fylkestingsgruppene

etter kommunevalget i 1959, er det på sentralstyrets initiativ arrangert kommunalkonferanser i de fleste fylker.

«Kommunal-Nytt» er kommet ut med 9 nummer i perioden 1959—60. Det er åpnet adgang til å tegne abonnement som er satt til kr. 10.00 for 2 år.

Faglig-politisk arbeid.

Vårt faglig-politiske arbeid var i året 1959 preget av kommunevalget. En rekke faglig-politiske konferanser, kurs og møter ble avviklet, og tillitsmannsapparatet på arbeidsplassene ble styrket. I den perioden som har gått siden valget, har det vært mulig å få i stand mange tiltak av stor verdi for partiet. En rekke helgekurs er avviklet i de forskjellige distrikter med sikte på større politisk forståelse i fagforeningene og kollektivt medlemskap.

Vi har også arrangert andre konferanser, hvor disse spørsmål er behandlet: Sysselsettingen, industrireiseing, medbestemmelsesretten, lønninger og priser osv. I løpet av 1960 er den faglig-politiske virksomheten blitt sterkere. Samarbeidskimitéen har nevnt opp et faglig-politisk utvalg bestående av Thorleif Andresen, Odd Højdahl fra Landsorganisasjonen og Arvid Dyrendahl og Olav Nordskog fra partiet. Dette utvalg har stått for distriktskonferanser av faglig-politisk art. Disse konferanser blir holdt i samtlige fylker. Utvalget organiserer samarbeidsutvalg mellom partiene og de lokale samorganisasjoner, og søker å få i stand et nærmere faglig-politisk samarbeid i distriktene. I perioden har en rekke fagforeninger meldt seg inn i partiet kollektivt. Særlig i Oslo og Østlandsområdet er det arbeid i gang for det kollektive medlemskap.

Medlemsoversikt.

Fylkes-kretsparti	Antall herreds- og bykommuner	Antall herreds- og bypartier	Antall avdelinger	Antall medlemmer 1959	Antall medlemmer 1960
Østfold	31	31	116	9979	9980
Akershus	31	31	252	7624	8005
Hedmark	32	32	292	8263	8263
Gudbrandsdal	15	15	97	2137	2246
Vest-Oppland	22	22	118	3775	3960
Buskerud	27	27	255	8637	8637
Vestfold	26	25	159	8515	8515
Telemark	31	31	175	6447	6769
Aust-Agder	35	33	59	1917	2013
Vest-Agder	40	36	28	2218	2218
Rogaland	54	40	65	5229	5961
Hordaland	56	47	58	2255	2368
Bergen	1	1	21	3246	3408
Sogn og Fjordane	39	36	67	2328	2444
Sunnmøre	25	19	40	1038	1090
Romsdal	17	12	24	634	666
Nordmøre	22	19	68	3097	3292
Sør-Trøndelag	56	56	274	10 441	10 441
Inn-Trøndelag	27	27	134	3405	3405
Namdal	21	21	46	1805	1895
Sør-Helgeland	7	7	20	337	354
Nord-Helgeland	22	21	50	1726	1812
Sør-Salten	14	15	86	1585	1585
Nord-Salten	7	7	42	1642	1724
Vesterålen	8	8	41	548	575
Lofoten	11	11	19	387	406
Sør-Troms	13	13	38	512	538
Nord-Troms	22	21	71	1276	1340
Vest-Finnmark	13	13	54	852	895
Øst-Finnmark	10	10	45	1058	1 111
Oslo	1	1	124	59 180	59 180
	736	688	2938	162 093	165 096

Vedtakene om «Orientering».

Landsstyret vedtok i sitt møte 24.—25. september 1960 enstemmig denne uttalelsen:

Partiets landsmøte i 1959 ga ved enstemmig vedtak Landsstyret pålegg om å behandle den virksomhet som blir drevet av gruppa «Orientering».

Det norske Arbeiderparti bygger på den demokratiske sosialisme. Partiets politikk må til enhver tid være i takt med den rivende samfunnsutvikling. Derfor må det innenfor partiet foregå en levende og nyansert debatt om alle aktuelle problemer og arbeidsoppgaver. Landsstyret oppfordrer alle medlemmer til å ta aktiv del i diskusjonen om program og retningslinjer og understreker at partiets avdelinger og presse står åpen for slik debatt.

Medlemskap i Det norske Arbeiderparti forutsetter lojalitet mot de grunnleggende politiske retningslinjer som blir vedtatt av medlemmene gjennom ansvarlige instanser.

Gruppa «Orientering» har i en årrekke drevet en systematisk og organisert kamp mot Det norske Arbeiderparti og dets politikk både i utenriks- og innenrikspolitiske spørsmål. Bladet «Orientering» har samtidig tatt standpunkt for partier, maktgrupper og synsmåter som representerer et klart brudd med den demokratiske sosialisme.

Etter siste generalforsamling har bladet gitt til kjenne at gruppa vil legge fram sitt eget prinsipp- og arbeidsprogram som alternativ til Det norske Arbeiderpartis, og at den vil utvide sin organisasjonsvirksomhet bl. a. ved å danne egne «lesergrupper» utenfor partiorganisasjonene.

Landsstyret konstaterer at de partimedlemmer som tar del i gruppa «Orientering»s virksomhet opptre i strid med vanlig organisasjonspraksis innenfor arbeiderbevegelsen og i strid med solidaritetsforpliktelsen overfor partiet. Et medlem av Det norske Arbeiderparti kan ikke i samarbeid med krefter utenfor partiet ta del i organiserte fraksjoner som bekjemper Det norske Arbeiderparti, dets program og politikk. Dette er også klart slått fast i partiets lover.

Medlemmer av Det norske Arbeiderparti kan ikke delta i den virksomhet gruppa «Orientering» driver og samtidig opprettholde sitt medlemskap i Det norske Arbeiderparti.

Som svar på en henvendelse fra 70 medlemmer av gruppen «Orientering» vedtok Sentralstyret i sitt møte den 24. oktober 1960 å uttale:

1. Det norske Arbeiderpartis Landsstyre som er partiets høyeste myndighet mellom landsmøtene, traff sitt vedtak om gruppen «Orientering» etter pålegg fra Landsmøtet i 1959 og på grunnlag av en samlet vurdering av den virksomhet som gruppen omkring «Orientering» har drevet i de siste år.
2. Hovedmaterialet om virksomheten til gruppen hadde Landsstyret i bladet «Orientering». Dette materialet viser klart at ledelsen i gruppen går i mot partiets politikk på vesentlige områder, at den undergraver vedtak som er truffet av arbeiderbevegelsens ansvarlige organer og derved svekker arbeiderbevegelsens enhet. Denne virksomheten fra ledelsens side har tatt karakteren av organisert fraksjonsvirksomhet. På siste generalforsamling ble det vedtatt at denne skal utvides på det organisatoriske plan, og at bladets retningslinjer skal erstattes av et prinsipp- og arbeidsprogram.

3. Landsstyrets vedtak er bindende for Sentralstyret og for alle partiets avdelinger.
4. Sentralstyret appellerer til de i gruppen «Orientering» som kjenner seg hjemme i norsk arbeiderbevegelse at de opphører med sin aktive virksomhet i «Orientering», og velger å fortsette sitt medlemskap i Det norske Arbeiderparti hvor det alltid vil være rom for meningsbrytninger.

I Sentralstyrets møte den 21. november 1960 ble det vedtatt å sende dette brevet til styrene for Oslo Arbeiderparti og til Bærum Arbeiderparti:

Etter oppdrag av partiets landsmøte i 1959 behandlet Landsstyret den såkalte Orienteringssaken på sitt møte 24. og 25. september 1960. Møtet vedtok enstemmig et forslag, der det blant annet ble presisert:

1. Orientering har i en årrekke drevet systematisk og organisert kamp mot Det norske Arbeiderparti og dets politikk.
2. Etter den siste ordinære generalforsamlingen har bladet Orientering gitt til kjenne at det vil legge fram sitt eget prinsipp- og arbeidsprogram, og at man vil utvide organisasjonsvirksomheten ved å danne egne «lesergrupper» utenfor partiorganisasjonene.
3. Et medlem av Det norske Arbeiderparti kan ikke i samarbeid med krefter utenfor partiet ta del i organiserte fraksjoner som bekjemper partiet, dets program og politikk. Dette er klart slått fast i partiets lover.

Landsstyrets konklusjon var:

Medlemmer av Det norske Arbeiderparti kan ikke delta i den virksomhet gruppen Orientering driver og samtidig opprettholde sitt medlemskap i Det norske Arbeiderparti.»

Den 28. september protesterte styret og redaksjonen i Orientering mot Landsstyrets vedtak og meddelte at Orientering vil fortsette sin virksomhet «på samme grunnlag som før».

Den 5. oktober sendte 70 andelshavere i Orientering en henvendelse til Sentralstyret, hvor de benektet påstanden om at det var drevet organisert fraksjonsvirksomhet. I svaret fra Sentralstyret av 25. oktober heter det blant annet:

«Hovedmaterialet om virksomheten til gruppen hadde Landsstyret i bladet Orientering. Dette materialet viser klart at ledelsen i gruppen går imot partiets politikk på vesentlige områder, at den undergraver vedtak som er truffet av arbeiderbevegelsens ansvarlige organer og derved svekker arbeiderbevegelsens enhet. Denne virksomheten fra ledelsens side har hatt karakteren av organisert fraksjonsvirksomhet.»

På en ekstraordinær generalforsamling i andelslaget Orientering 30 oktober 1960 ble det vedtatt en lengre uttalelse om Orienterings syn på endel utenriks- og forsvarspolitiske spørsmål, som det selvsagt er full anledning til å hevde innenfor vårt parti. I uttalelsen heter det imidlertid at «generalforsamlingen slutter fullt opp om den erklæringen som ble avgitt av styret og redaksjonskomitéen den 28. september» (uttalelsen om at Orientering vil fortsette sin virksomhet på samme grunnlag som før).

Den ekstraordinære generalforsamlingen vedtok også å takke styret og redaksjonskomitéen for arbeidet med utgivelsen av bladet Orientering, samtidig som møtet besluttet å gi styret fullmakt til å utgi ukeavis i 1961.

Uttalelsen slutter med en oppfordring til alle lesere og andelshavere til enda sterkere innsats for bladet *Orientering*.

Etter dette må det være klart at bladet *Orientering* og *Orientering* som organisasjon (eller andelsslug), ikke bare vil fortsette virksomheten, men at man også skal utvide og forsterke den. Partiets sentralstyre har derfor i møte 21. november 1960 vedtatt å gjøre partiavdelingen i Oslo og Bærum kjent med Landsstyrets vedtak om at medlemmer av Det norske Arbeiderparti ikke kan delta i den virksomhet *Orientering* driver og samtidig opprettholde medlemskapet i partiet.

Hvis det i disse partiavdelingene er medlemmer som er med i styret eller redaksjonskomitéen for *Orientering*, må de før årsskiftet ha gitt partistyrerne et klart svar på hvordan de stiller seg til Landsstyrets vedtak.

Til slutt vil Sentralstyret gjenta fra sitt svar til de 70 andelshavere i

Orientering:

«Sentralstyret appellerer til de i gruppen *Orientering* som kjenner seg hjemme i norsk arbeiderbevegelse, at de opphører med sin aktive virksomhet i *Orientering*, og fortsetter sitt medlemskap i Det norske Arbeiderparti, hvor det alltid vil være rom for meningsbrytninger.»

Kommunevalget 1959.

Overgangen fra en utadvendt valgkamp med mange foredragsturnéer og offentlige møter, til en indre aktivisering i arbeiderbevegelsen ble ytterligere markert ved valget i 1959.

Fra våren 1958 ble det gjennom kontaktkonferanser i distriktene og kurser søkt å skape en bedre kontakt mellom våre partifeller i kommunale tillitsverv og partiavdelingene.

«Kjenn din kommune»-kursene.

I samarbeid med Arbeidernes Opplysningsforbund ble det organisert kurser etter opplegget «Kjenn din kommune». I hvert kurs er det fem studiegrupper som etter en studierettleiing søker å analysere befolkningsutviklingen, næringsgrunnlaget, kommunens økonomiske stilling og de mest aktuelle oppgaver i de ulike sektorer av kommunens virksomhet. Kurset har som formål å skolere nye partifeller for kommunale tillitsverv, stimulere til et bedre samarbeid i de folkevalte organer og legge til rette et bakgrunnsmateriale for politiske regnskap og realistiske valgprogrammer.

Det ble lagd en reklamefolder og lagt til rette et informasjonsmateriale for studiegruppene.

I alt ble organisert 205 kurs med vel 800 studiegrupper og nærmere 5000 deltakere. De fleste kurs kom først i gang ut på etterjuls-vinteren, og selv om gruppene fikk samlet inn de fleste opplysninger, ble ikke gruppearbeidene stensilert og kursene avsluttet før valgkampen tok til.

En oversikt over antall organiserte kurs innenfor de enkelte fylkes- og kretspartier (og fullførte kurs før valget i parantes) gir et bilde av aktiviteten.

Akershus 21 (9), Østfold 12 (8), Hedmark 19 (3), Oppland 11 (6), Buskerud 13 (2), Vestfold 12 (1), Telemark 11 (4), Aust-Agder 9 (1), Vest-Agder 7 (2), Rogaland 12 (3), Bergen 1 (0), Hordaland 10 (4), Sogn og Fjordane 10 (2), Sunnmøre 3 (2), Nordmøre 5 (4), Romsdal 2 (1), Sør-Trøndelag 17 (4), Inn-Trøndelag 6 (3), Mandal 2 (0), Nord-Helgeland 6 (1), Sør-Salten 2 (1), Vesterålen 2 (0), Sør-Troms 3 (2), Nord-Troms 5 (3), Vest-Finnmark 3 (0), Øst-Finnmark 1 (0).

En rekke kurs ble fullført etter valget og i mange kommuner har disse studiegruppene lagt fram en god analyse over kommunenes økonomiske stilling og virksomhet. De fleste steder er oversiktene stensilert, og følgende kommuner har gitt tilskott til å trykke gruppearbeidene i brosjyrer som bl. a. benyttes til undervisningen i heimkunnskap i folkeskolen: Nord-Fron, Tromsøysund, Ski, Bruvik, Sunndal, Bardu, Holla, Sel, Sem og Sande.

Arbeidernes Opplysningsforbund og partiet satte i fellesskap opp premier til de partiavdelingene som i form av en brosjyre eller på annen måte presenterte de beste resultater. Premiene tilfalt:

1. premie Ski kommune	kr. 500.00
2. » Tromsøysund kommune	» 300.00
3. » Bruvik kommune	» 200.00

Politiske regnskap — valgprogrammer.

Kommunalkontoret utarbeidet retningslinjer og et idé-utkast for politiske regnskap og valgprogrammer. Det ble også lagt til rette et informasjonsmaterieell for programutvalgene. Gjennom fylkes- og kretspartiene ble det tatt et initiativ for å redusere trykningsutgiftene ved å standardisere format og illustrasjoner. Matriser til vignetter og grafiske framstillinger ble levert fra partikontoret.

Det var langt flere by- og herredspartier enn tidligere som utarbeidet politiske regnskap og valgprogrammer.

Organiseringen av valgkampen.

«Tillitsmannen» og «Kommunal-Nytt» kom ut med et spesialnummer om organiseringen av valgkampen, og det ble også lagt en still-film om «Kommunevalget 1959» som var et nyttig hjelpemiddel på informasjonsmønster. Det ble arrangert en rekke kurser og kontaktkonferanser om organiseringen av valgarbeidet innenfor de enkelte fylkes- og kretspartier. Fra partikontoret ble det for-

midlet adresserlipper for 1.-gangsvelgerne og velgere over 70 år til 116 by- og herredspartier. Prisen var kr. 15.00 pr. 1000 innbyggere. Noen by- og herredspartier bestilte direkte til sentralene adresse-slipper for samtlige velgere for forsendelse av stemmesedler og valgprogrammer.

Valgmateriell.

Følgende trykksaker ble sendt fylkes- og kretspartiene.

1. Spesialnummer av «Tillitsmannen» og «Kommunal-Nytt» om organiseringen av valgarbeidet.
2. Forhåndsstemmesedler.
3. Folder til utdeling blant velgerne om frister ved forhåndsstemmegiving.
4. En plakate om forhåndsstemmegiving.
5. En valgplakat i to størrelser med slagordet for valgkampen «Vekst og velstand i gate og grend».
6. Håndboka «Tall og fakta» ble trykt i 50 000 eksemplarer. Det ble også lagd en egen argumentsamling for talere.
7. Valgavisa «Gate og grend» ble sendt ut i 730 000 eksemplarer.
8. Et brev til førstegangselgerne ble sendt fylkes- og krets-partiene etter bestilling.
9. Et brev til de alderstrygdede ble sendt fylkes- og krets-partiene etter bestilling.
10. Partikontoret formidlet konvolutter til by- og herredspartiene etter bestilling.
11. En valgnål ble sendt fylkes- og krets-partiene etter bestilling.

Ordsiftene i Kringkastingen.

Sentralstyret utpekte følgende til å representere partiet i ord-siftene i Kringkastingen.

SPØRRETIMENE:

Høyres program, 22. august: Nils Hønsvold.

Bondepartiets program, 1. september: Thorstein Treholdt.

Kristelig Folkepartis program, 4. september: Olav Brunvand.

Kommunistenes program, 8. september: Per Monsen.

Arbeiderpartiets program, 11. september: Trygve Bratteli og Einar Hermanrud.

Venstres program, 15. september: Olav Brunvand.

EMNEORDSKIFTENE:

«Kommunene og arbeidslivet», 18. september: Andreas Cappelen og Reidar Carlsen.

«Kommunene, skolene og kulturlivet», 22. september: Birger Bergersen og Olav Gjærevoll.

«Det avsluttende ordskifte» i Kringkastingen den 23. september som også ble sendt i TV: Einar Gernhardsen og Nils Hønsvald.

Valgkampen.

Foruten gjennom Kringkastingen ble den vesentlige del av den utadvendte valgkamp ført gjennom pressen. Partiet sendte de siste fem uker før valget A-pressen ut i et ekstraopplag til 110 000 husstander. Det var færre foredragsturnéer sammenliknet med tidligere valg, men flere informasjonsmøter for valgarbeidere og tillitsmenn på arbeidsplassen, og antallet diskusjonsmøter med talere fra flere partier, var det også flere av enn tidligere.

Ungdommens valgkamp ble ført med stor styrke, og Arbeidernes Ungdomsfylking organiserte 40 «Røde-Buss»-turnéer som gjorde en meget god innsats.

Nominasjonene.

Det ble holdt kommunevalg i 732 kommuner. I forhold til 1955 var dette en nedgang på 12 kommuner. Foruten sammenslåing av Skåre og Haugesund i 1958, skyldes nedgangen at det for de kommuner der sammenslåingen skulle finne sted 1. januar 1960, ble holdt kommunevalg etter de nye grenser.

Arbeiderpartiet stilte ikke liste i 68 kommuner. Ved valget i 1955 var det ikke partilister i 65 kommuner og ved valget i 1951 i 75 kommuner.

Det er en viktig oppgave foran neste kommunevalg, som vil finne sted i samband med at den nye kommuneinndelingen skal gjennomføres, å få partiavdelinger i de kommuner hvor vi ikke stilte liste ved det siste kommunevalget. Vi bringer derfor en fylkesvis oversikt over de kommuner hvor vi ikke hadde lister ved de to siste kommunevalg.

Kommuner hvor Arbeiderpartiet ikke hadde lister ved valgene i 1955 og 1959.

Vest-Agder: Herad, Spind.

Rogaland: Årdal Fister, Erfjord, Stjernarøy, Finnøy, Rennesøy, Utsira, Vats, Imsland.

Hordaland: Bømlo, Varaldsøy, Jondal, Hålandsdal, Fusa, Austevold, Sund, Modalen, Hamre, Meland, Lindås, Austrheim, Fedje.

Sogn og Fjordane: Solund, Vevring, Davik.

Møre og Romsdal: Syvde, Rovde, Sand, Dalsfjord, Vartdal, Sunn-ylven, Norddal, Skodje, Giske, Eid, Sandøy, Grip, Stemshaug.

Sør-Trøndelag: Kvenvær.

Nord-Trøndelag: Gravvik.

Nordland: Alstahaug, Træna, Gimsøy.

Troms: Bjarkøy, Andøyra, Ibestad, Astafjord, Karlsøy.

Finnmark: Gamvik.

Kommuner hvor partiet hadde liste i 1955, men ikke ved valget i 1959.

Vest-Agder: Feda, Gyland.

Hordaland: Moster, Strandvik, Alversund, Hjelme.

Sogn og Fjordane: Selje, Breim.

Møre og Romsdal: Vatne, Eresfjord og Vistdal, Hustad.

Nordland: Bindal, Dønnes, Flokstad, Balberg.

Troms: Hillesøy.

Foran nominasjonene sendte sentralstyret ut en orientering til by- og herredspartiene. I den ble det pekt på de store utslag strykninger og kumuleringer hadde gitt ved valget i 1955. I enkelte kommuner var «sentret» med de fleste velgere blitt uten representasjon. I andre kommuner var alle ytterkretsene falt ut. Sentralstyret anbefalte at en minst skulle kumulere fem kandidater for å sikre at alle deler av kommunen vil bli representert.

Valgresultat.

Valget ga ny framgang for Arbeiderpartiet. Partiet fikk 43,7 prosent av de godkjente stemmer, mot 43,4 prosent i 1955. Økingen i stemmetallet var 33 000 eller 4,8 prosent.

Høyre fikk 18,6 prosent av stemmene i 1959, mot 16,7 prosent i 1955. Økingen i stemmetallet var 42 500 eller 15,8 prosent.

Venstre fikk 8,9 prosent av stemmene i 1959, mot 8,5 prosent i 1955. Partiet økte sitt stemmetall med vel 13 000 eller 9,7 prosent.

Senterpartiet fikk 7,8 prosent av stemmene i 1959, mot 6,5 prosent i 1955. Stemmetallet økte med nærmere 19 000 eller 17 prosent.

Kristelig Folkeparti fikk om lag samme prosentandel av stemmene ved de to siste kommunevalg — vel 7 prosent, og økingen i stemmetall var 5 000 eller 4 prosent.

Når en skal vurdere de borgerlige partiers framgang — tilsammen 79 000 stemmer — må en ta med at de stilte langt flere partilister ved valget i 1959, sammenliknet med 1955.

Som en opptakt til samlingsforhandlinger til stortingsvalget 1961, ønsket hver parti å markere en sterkest mulig stilling blant velgerne. Dette førte til at tallet på borgerlige felleslister gikk tilbake fra 180 til 115, og disse listene hadde en samlet tilbakegang på 20 000 stemmer, eller når det gjelder den prosentvise andel av stemmene fra 4,3 prosent til 2,3 prosent.

I en rekke kommuner der de borgerlige partier tidligere hadde stått bak upolitiske kretslistene, ble også disse avløst av partilister. I 1959 fikk lister i denne gruppe 6,5 prosent av stemmene, mot 7,1 prosent i 1955, og stemmetallet var redusert med 3600.

Endelig må en ha i erindringen at valgdeltakelsen økte med nærmere 63 000, og at Arbeiderpartiets framgang i stemmer var mer enn 50 prosent av dette tallet — eller 33 092 stemmer.

I byene Hønefoss, Kristiansund N. og Svolvær og noen herredskommuner, var det grupper av Arbeiderpartiet som brøt ut og stilte splittelseslister. Gruppen av «arbeider, småbruker og fiskerilister» fikk derfor 4011 flere stemmer enn i 1955, en prosentvis øking på 60,75 prosent.

Kommunistene noterte seg på ny for en sterk tilbakegang. Stemmetallet ble redusert med 20 000 — en prosentvis reduksjon med 24 prosent.

Vi viser ellers til tabell I.

35 nye A-styrte kommuner.

Det endelige valgoppgjøret viste at Arbeiderpartiet hadde vunnet flertallet alene i følgende kommuner. I byene Trondheim og Tønsberg og i disse herredskommunene:

Østfold: Mysen.

Akershus: Ski, Enebakk.

Hedmark: Ånes, Engerdal.

Oppland: Brandbu, Gran, Vestre Gausdal, Nordre Land.

Buskerud: Hole.

Vestfold: Borre.

Telemark: Vinje, Siljan.

Aust-Agder: Tromøy.

Hordaland: Odda.

Sogn og Fjordane: Årdal, Jostedal.

Møre og Romsdal: Tustna.

Sør-Trøndelag: Nord-Frøya, Buvik.

Nord-Trøndelag: Haran og Grong.

Nordland: Røst, Dvergberg, Hemnes, Ballangen.

Troms: Ullsfjord, Malangen, Nordreisa.

Finnmark: Loppa, Nordkapp, Sør-Varanger.

Flertallet tapt i 27 kommuner.

Arbeiderpartiet mistet flertallet i fem byer — Hønefoss, Kristiansund N, Bodø, Svolvær og Vardø og i 22 herredskommuner:

Østfold: Rømskog.

Akershus: Feiring, Nannestad.

Hedmark: Trysil.

Oppland: Skjåk, Vågå, Ringebu.

Telemark: Seljord, Lunde, Heddal, Nissedal.

Sør-Trøndelag: Hemne.

Nord-Trøndelag: Verdal.

Nordland: Gildeskål, Hadsel, Sør-Rana.

Troms: Kvænangen, Sandtorg.

Finnmark: Polmak, Nesseby.

Valgresultatene i distriktene.

Vi viser til tabell II der det går fram at disse fylkes- og herredspartier økte sitt stemmetall: Østfold, Akershus, Oslo, Hedmark, Vest-Oppland, Buskerud, Vestfold, Telemark, Aust-Agder, Rogaland, Hordaland, Bergen, Sogn- og Fjordane, Sunnmøre, Romsdal, Sør-Trøndelag, Namdal, Nord-Helgeland, Søndre Salten, Nord-Salten, Sør-Troms, Nord-Troms, Vest-Finnmark og Øst-Finnmark.

Disse fylkes- og kretspartier hadde tilbakegang i sitt stemmetall og prosentvise andel av stemmene:

Gudbrandsdalen: ÷ 678 stemmer, og partiets andel av stemmene ble redusert med 2,5 prosent. Tilbakegangen skyldes delvis splittelseslister.

Vest-Agder: ÷ 45 stemmer, og partiets andel av stemmene ble redusert med 1,1 prosent.

Nordmøre: ÷ 429 stemmer, partiets andel ble redusert med 2,3 prosent. Her var det splittelseslisten i Kristiansund som gjorde utslaget. Kristiansund Arbeiderparti gikk tilbake med 657 stemmer.

Partiet hadde framgang i herredskommunene.

Inn-Trøndelag: ÷ 598 stemmer, partiets andel av stemmene ble redusert med 3,1 prosent.

Sør-Helgeland: ÷ 366 stemmer. Partiets andel av stemmene ble redusert med 6,1 prosent. Her var det splittelsesliste i Brønnøy og framgang for kretsliste som spilte inn.

Søndre Salten: ÷ 10 stemmer, partiets andel av stemmene ble redusert med 0,9 prosent.

Lofoten: ÷ 453 stemmer, partiets andel av stemmene ble redusert med 7 prosent. En vesentlig del av årsaken til tilbakegangen skyldes splittelsesliste i Svolvær og en svak organisasjonsmessig innsats under valgkampen.

Vesterålen: ÷ 109 stemmer, partiets andel av stemmene ble redusert med 4,5 prosent. Tilbakegangen skyldes splittelsesliste i Hadsel.

Ordførervalgene.

Ordførervalgene førte til at Arbeiderpartiet fikk ordførerne i 274 av de 670 herreder og i 37 av de 62 byene, i alt 311 av de 732 kommuner. Ved valgene i 1955 var det tilsvarende tall på ordførere fra Arbeiderpartiet 333 av 744 kommuner. Regnet i prosent fikk Arbeiderpartiet ordførerne i 42 prosent av kommunene denne gang, mot 45 prosent i forrige periode.

Fylkestingene.

Arbeiderpartiet fikk som følge av ordførervalgene rent flertall i fylkestinget i Akershus, Hedmark, Oppdal, Buskerud, Telemark, Hordaland, Troms og Finnmark.

Når det gjelder flertallet i fylkestingene er situasjonen som etter valget i 1955.

Vi viser ellers til tabell III.

TABELL I.

Sammendrag av godkjente stemmer og valte
representanter ved forholdstallsvalg.

Riket	Tallet på stemmer 1959	Stemmer fordelt prosentvis på partiene		Endring i stemmetallet fra 1955		Tallet på representanter
		1955	1959	Tallet på 1959	Pct.	
<i>Riket.</i>						
Arbeiderpartiet	729 503	43.40	43.74	+ 33 092	+ 4.75	6 694
Høyre	310 636	16.71	18.62	+ 42 464	+ 15.83	1 619
Kommunistpartiet ...	64 684	5.29	3.88	÷ 20 191	÷ 23.79	367
Kr. Folkeparti	124 350	7.44	7.46	+ 4 974	+ 4.17	1 128
Senterpartiet	129 777	6.91	7.78	+ 18 872	+ 17.02	1 874
Venstre	148 799	8.45	8.92	+ 13 176	+ 9.72	1 445
Arbeidere, fiskere, småbrukere	10 614	0.41	0.64	+ 4 011	+ 60.75	167
Borgerlige felleslister..	59 019	4.29	2.34	÷ 29 842	÷ 43.34	731
Upolitiske, lokale og andre	110 380	7.10	6.62	÷ 3 617	÷ 3.17	2 106
Riket i alt	1 667 762	100.00	100.00	+ 62 939	+ 3.92	16 131
<i>Bygder.</i>						
Arbeiderpartiet	451 614	42.54	42.52	+ 23 378	+ 5.46	5 561
Høyre	118 857	8.37	11.19	+ 34 645	+ 41.14	1 002
Kommunistpartiet ...	36 149	4.52	3.40	÷ 9 382	÷ 20.61	282
Kr. Folkeparti	82 283	7.40	7.75	+ 7 761	+ 10.41	960
Senterpartiet	128 699	11.01	12.12	+ 17 917	+ 16.17	1 870
Venstre	89 794	7.80	8.45	+ 11 270	+ 14.35	1 124
Arbeidere, fiskere, småbrukere	9 510	0.66	0.90	+ 2 907	+ 44.03	158
Borgerlige felleslister..	38 364	6.70	3.61	÷ 29 093	÷ 43.13	713
Upolitiske, lokale og andre	106 791	11.00	10.06	÷ 3 967	÷ 3.58	2 091
Bygder i alt	1 062 061	100.00	100.00	+ 55 436	+ 5.51	13 761
<i>Byer.</i>						
Arbeiderpartiet	277 889	44.83	45.88	+ 9 714	+ 3.62	1 133
Høyre	191 779	30.75	31.66	+ 7 819	+ 4.25	617
Kommunistpartiet ..	28 535	6.58	4.71	÷ 10 809	÷ 27.47	85
Kr. Folkeparti	42 067	7.50	6.95	÷ 2 787	÷ 6.21	168
Senterpartiet	1 078	0.02	0.18	+ 955	+ 76.42	4
Venstre	59 005	9.55	9.74	+ 1 906	+ 3.34	321
Arbeidere, fiskere, småbrukere	1 104	-	0.18	+ 1 104	-	9
Borgerlige felleslister..	655	0.23	0.11	÷ 749	÷ 53.35	18
Upolitiske, lokale og andre	3 589	0.54	0.59	+ 350	+ 10.81	15
Byer i alt	605 701	100.00	100.00	+ 7 503	+ 1.25	2 370

TABELL II.
Valgresultatene i distriktene.

Fylkes/kretspartier	Stemmer		Pct. andel av stemmer	
	1959	1955	1959	1955
Østfold	54 129	52 530	51.6	52.0
Akershus	53 190	47 620	47.2	46.6
Oslo	118 227	110 266	44.6	41.8
Hedmark	50 583	49 391	57.1	56.3
Gudbrandsdal	16 019	16 697	51.4	53.9
Vest-Oppland	25 765	22 972	52.4	48.6
Buskerud	45 432	44 959	52.5	52.6
Vestfold	39 028	37 039	45.8	44.8
Telemark	35 559	34 127	50.8	50.2
Aust-Agder	14 832	14 628	42.4	42.7
Vest-Agder	14 016	14 061	30.1	31.2
Rogaland	33 951	32 084	31.1	33.7
Hordaland	26 357	23 329	29.5	28.3
Bergen	25 246	25 008	44.0	43.6
Sogn og Fjordane	11 347	10 801	26.8	26.1
Sunnmøre	7 503	7 205	17.2	17.4
Romsdal	5 199	4 973	28.3	28.0
Nordmøre	11 389	11 818	41.0	43.3
Sør-Trøndelag	44 975	43 497	46.0	44.6
Inn-Trøndelag	14 881	15 479	43.7	46.8
Namdal	7 021	6 890	43.6	42.9
Sør-Helgeland	2 109	2 475	33.9	40.0
Nord-Helgeland	10 253	8 849	48.3	46.5
Søndre Salten	11 963	10 973	47.4	48.3
Nordre Salten	7 781	7 562	46.9	48.4
Lofoten	3 746	4 199	33.5	40.5
Vesterålen	5 143	5 252	39.8	44.3
Sør-Troms	5 209	4 785	32.3	31.3
Nord-Troms	13 594	13 061	42.6	43.3
Vest-Finnmark	8 593	7 858	52.4	51.0
Øst-Finnmark	6 290	5 859	46.8	46.9

Arbeiderpartiets ordførere.

Østfold:

Halden: Arne Fredriksen.
Sarpsborg: Sverre Andersen.
Fredrikstad: Ragnvald Gunder-
sen.

Moss: Emil Andersen.

Torsnes: Amund Larsen.
Borge: Rolf Sjo Hansen.
Skjeberg: Johan Stenholt.
Berg: Erling Andreassen.
Idd: Johan Jensen.

Øymark: Ingvar Bakken.

Askim: Thorleif Nilsen.

Mysen: Hans Svindal.

Tune: Karl H. Karlsen.

Rolvsvøy: Hans Kristiansen.

Glemmen: Wilhelm Thøgersen.

Kråkerøy: Henry H. Brattberg.

Onsøy: Johan Andreassen.

Akershus:

Son: Birger Baltzersen.

Drøbak: David Kjellberg.

Ski: Erling Rønneberg.

Nesodden: Westy Kjensli.

Oppegård: Normann Sand.

Nordre Høland: Sigurd Enge-
bretsen.

Setskog: Arvid Helmdal.

Aurskog: Olaf Morgenlien.

Blaker: Josef Amundsen.

Fet: Helge Bakke.

Rælingen: M. Hasselberg
Johansen.

Enebakk: Fritz Ungersnæss.

Lørenskog: Arne Arnesen.

Skedsmo: Kristian Haugen.

Lillestrøm: C. J. Hansen.

Nittedal: Brede Bredesen.

Ullensaker: Thor Gystad.

Nes: Sv. Østlie.

Eidsvoll: Øivin Dokken.

Nannestad: Willy Moe.

Hurdal: Sig. Grue.

Oslo:

Brynjulf Bull.

Hedmark:

Hamar: Erling Audensen.

Kongsvinger: Aasmund Grim-
stad.

Nes: Leonard Teksum.

Ringsaker: Karl Østvold.

Furnes: Peder Asbjørnsen.

Vang: Rudolf Hedemann.

Løten: Ole L. Skaugerud.

Romedal: Jens K. Nybruket

Stange: Arnljot Johnstad.

Nord-Odal: Johan Østli.

Sør-Odal Arne Broen.

Eidskog: Sigurd Skjørberg.

Vinger: Einar Tjernsberg.

Brandval: John Ruud.

Grue: Reidar Mellem.

Hof: Torstein Haugen.

Åsnes: Jon Dybendal.

Våler: Arve Nyberg.

Elverum: Enok Sletengen.

Trysil: Engebret Sørli.

Åmot: Bjørn Bakke.

Stor-Elvdal: Bjarne Holen.

Sollia: Lars Modahl.

Ytre Rendal: Erik Husfloen.

Øvre Rendal: Knut Vardenær-
Brøten.

Engerdal: Reodor Wardenær.

Folldal: Birger Aspaas.

Oppland:

Lillehammer: Erling Juell Aune.

Gjøvik: Niels Ødegaard.

TABELL III.

Ordførere 1960/61 ifølge Kommunaldepartementet.

	A	Arb., fiskere, småbr.	H	S	Kr.f.	V	Borg. fellesl.	Upol.	Total
Østfold	17 (4)	—	1	8	3	1	2	—	32
Akershus	22 (2)	—	2	7	—	—	1	—	32
	Oslo)								
Hedmark	27 (2)	—	—	5	—	—	—	—	32
Oppland	25 (2)	2	1	5	—	1	3	—	37
Buskerud	19 (3)	—	2	5	—	—	1	—	27
Vestfold	14 (5)	—	7 (3)	3	—	2	—	—	26
Telemark	22 (5)	—	—	1	—	4 (1)	3 (1)	—	30
Aust-Agder	9	—	6 (3)	9	—	7 (2)	1	—	32
Vest-Agder	1	—	2 (1)	10	2	17 (3)	3	5	40
Rogaland	5 (2)	—	3 (1)	11	1	13 (3)	2	18	53
Hordaland	8	—	6	9	2	6	—	24	55
S. og Fjordane	8	—	1	14	—	6 (1)	2	8	39
M. og Romsdal	12 (1)	—	3 (1)	11	6	5 (1)	3	24	64
S.-Trøndelag	24 (1)	—	1	16	3	3	3	6	56
N.-Trøndelag	19 (2)	—	1 (1)	17	1	3	5	2	48
Nordland	40 (4)	1	3 (1)	—	2	4	7 (1)	12	69
Troms	21 (1)	2	2 (1)	—	2	1	1	9	35
Finmark	18 (3)	3	1	—	—	—	—	1	23
	311	8	42	131	20	73	36	109	730

(Tallene i parentes angir ordførere i byer.)

Oppland:

Dovre: Carl P. Schanke.

Lom: Joh. Kveam.

Heidal: Olav Steinfinsbø.

Sel: Ola Th. Dahl.

Nord-Fron: Paul Brenna.

Sør-Fron: Egil Hernæs.

Østre Gausdal: R. K. Engjom.

Vestre Gausdal: J. Johansen.

Fåberg: Magne Henriksen.

Biri: Nils Røstadstuen.

Snertingdal: A. Tandberg.

Vardal: Alf R. Iversen.

Østre Toten: Einar Hermanrud.

Vestre Toten: Sigurd Østlien.

Jevnaker: Ole Nordby.

Lunner: J. A. Schiong.

Gran: Kristian Torgalsen.

Brandbu: Jens Røisli.

Søndre Land: Bernt Skjølaas.

Fluberg: Niels Minaberg.

Nordre Land: Hans Endrerud.

Torpa: Nils Hermann Sundby.

Sør-Aurdal: Harald Bakken.

Buskerud:

Hønefoss: Otto Hansen.

Drammen: Kornelius Inge-
brigtsen.

Kongsberg: Gunnar Hvasshovd.

Buskerud:

Tyristrand: Jonas Tangen.
Hole: Einar Sundøen.
Norderhov: Anton Solbakken.
Ådal: Ole Nilsedalen.
Flå: Ole Gaptjern.
Hol: Osvald Medhus.
Krødsherad: Ingvald Granum.
Modum: Andreas Knive.
Øvre Eiker: Arne Olsen.
Nedre Eiker: Karl Halvorsen.
Lier: Carl Riisnæs.
Røyken: Thorleif Nilsen.
Hurum: Lorentz Kaspersen.
Ytre Sandsvær: Hans Omholt.
Øvre Sandsvær: Aage Håkon-
sen.
Nore: Knut Eidsaaen.

Vestfold:

Svelvik: Kaare Tobiassen.
Horten: Paul Luther Bentsen.
Holmestrand: Karl G. Andersen.
Tønsberg: Thv. B. Olsen.
Larvik: Reidar Hansen.
Strømme: Leif Tegler.
Skoger: Finn Grønland.
Sande: Hans K. Evensen.
Hof: Hans Klausen.
Botne: Halfdan Kongsten.
Borre: Arnfred Grostøl.
Sem: Alf Berg.
Tjølling: Hans Huseby Hem.
Lardal: Nefton S. Melås.

Telemark:

Langesund: Anton Baar.
Stathelle: Aksel Martini.
Skien: Arnt Haraldsen.
Notodden: Henry Finrud.
Siljan: Halvard Nygård.
Gjerpen: Oskar Skilbred.
Eidanger: Lars Trevold.

Bamble: Eugen Asdahl.
Kragerø: Arne Midgaard.
Solum: Johan Kristensen.
Holla: Johs. Kabbe.
Sauherad: Asbjørn Hansen.
Heddal: O. O. Småkasin.
Gransherad: Helge Lillebuen.
Hovin: Halvor Rue.
Tinn: Sigurd Kolltveit.
Kviteseid: Svein Landsverk.
Fyresdal: Hans J. Solyst.
Mo: Tarjei Bekk.
Lårdal: Håkon Arneshaugen.
Vinje: Aslak O. Versto.
Rauland: Tarjei Kramviken.

Aust-Agder:

Gjerstad: Torje Vehus jr.
Vegårshei: Olaf Moland.
Stokken: Johs. Kinserdal.
Froland: Osulv Kleivene.
Øyestad: Olav Dale.
Tromøy: Carl Alfredsen.
Mykland: Olav Skripeland.
Evje og Hornnes: Torvald
Haavardstad.

Vest-Agder:

Vennesla: Engly Lie.

Rogaland:

Stavanger: Jan Johnsen.
Skudneshavn: O. M. Wikre.
Strand: Knut A. Jøssang.
Akra: Einar Andreassen.
Skudnes: Hans M. Lie.

Hordaland:

Odda: Sverre Indrebø.
Røldal: Ingvald Øvregård.
Voss: Arne Nilsen.
Fjell: Ingvald Ulvestad.
Askøy: Olav Bjørkaas.

Laksevåg: Olav Hæreid.
Bruvik: Jan H. Hermansen.
Hosanger: Bernhard N. Bysheim.

Sogn og Fjordane:

Lavik: Einar Lavik.
Kyrkjebø: Albert Hellem.
Borgund: Anders Lunden.
Årdal: Asbjørn Søfting.
Jostedal: Johs. Grov.
Bru: Anton Holm.
Kinn: Olav Færøyvik.
Hornindal: Kåre Maurset.

Møre og Romdal:

Kristiansund N.: Worm Eide.
Haram: Trygve Rønstad.
Eide: Nils O. Garli.
Kornstad: Olav Fagereng.
Kvernes: Kristian Strand.
Bremsnes: Ingolf Junge.
Grip: Mikael Nerland.
Sunnadal: Oskar Edøy.
Surnadal: Petter Garte.
Valsøyfjord: Marius Wæge.
Halsa: Nils Georg Hakstad.
Tustna: Martin Sæterøy.

Sør-Trøndelag:

Trondheim: Olav Gjærevoll.
Snillfjord: John Snilldal.
Sandstad: Olaf Sivertsen.
Sør-Frøya: Olav Fillingsnes.
Nord-Frøya: Oskar Steinvik.
Jøssund: Erling Hansen.
Meldal: Johan L. Strand.
Røros Bergstad: Ole
J. Kværneng.
Røros Landsogn: Oddleif Vold.
Brekken: Per A. Strickert.
Glåmos: Ingvar Harborg.
Alen: Lars Rønning.

Haltdalen: Arne O. Volden.
Budal: Jacob Hindbjorgen.
Støren: Martin Øien.
Horg: Martin Bergum.
Buvik: Fredrik Hammer.
Strinda: Johan Dahle.
Tiller: Gjerlov Thonstad.
Klæbu: Sigurd Gjøl gali.
Malvik: Leif Owre.
Selbu: Johan Berge.
Tydal: Ola Gullbrekken.

Nord-Trøndelag:

Steinkjer: Amunn B. Solberg.
Namsos: Erling Thun.
Meråker: Alf Karlsen.
Frosta: Erling Wollan.
Frol: Tormod Johanssen.
Verran: Toralf Aalberg.
Malm: Olav Stavrum.
Sandvollan: Andreas Nygaard.
Sparbu: Karl Tørhaug.
Ogndal: Johan Mathisen.
Egge: Karl Dahl.
Namskogan: Reidar C. Hansen.
Harran: Knut Romstad.
Grong: Håkon Letvik.
Vemundvik: Peder Myrvold.
Klinga: Sverre Lindseth.
Fosnes: Rolf Aarmo.
Kolvereid: Arne Fagernes.
Leka: Jonas Lund.

Nordland:

Mosjøen: Einar Jensen.
Mo: Eilif Granhaug.
Bodø: Birger Hals.
Narvik: Sverre Øvergaard.
Sømna: Leif Grønmo.
Velfjord: Gustav B. Skog.
Vega: H. O. Wika.
Vevelstad: Ragnvald P. Vevelstad.

Nordland:

Herøy: Helge N. Olsen.
Sandnessjøen: Ivar Refseth.
Leirfjord: Hans Nersund.
Drevja: Ole J. Slåttrem.
Vefsn: Arne Aalbotstad.
Grane: Asbj. Stordal.
Hattfjelldal: Kasper Sæterstad.
Nesna: Edvard Kaspersen.
Korgen: Ole Brygfjeld.
Sør-Rana: Kr. Almli.
Hemnes: Kristen Pettersen-
Overleir.
Nord-Rana: Eilif M. Davidsen.
Lurøy: T. Brandser.
Gildeskål: Magnus Sundsfjord.
Beiarn: Karl Leithe.
Saltdal: Hilmer Hansen.
Fauske: Kåre Klette.
Skjerstad: Karsten Thoresen.
Kjerringøy: Berby Johansen.
Sjørfold: Hilmer Hammerfall.
Leiranger: Ole Skjelstad.
Tysfjord: Arne Solberg.
Evenes: Ingvald Monsen.
Ballangen: Leif Rødseth.
Ankenes: Ole Andreassen.
Værøy: Ole Nylend.
Moskenes: Kr. Bendiksen.
Hol: Walter Tjønndal.
Bø: Konrad Johnsen.
Langenes: Otto Holm.
Bjørneskinn: Anton P. Medby.
Andenes: Knut Bolstad.

Troms:

Tromsø: Wictor Robertsen.
Sandtorg: Bjarne Berg-Sæther.
Trondenes: Freder Fredriksen.
Gratangen: Anker Nikolaisen.

Lavangen: Alfred Ottesen.
Salangen: Johan A. Johansen.
Bardu: Alfred Henningsen.
Sørreisa: Toralf Dalseth.
Dyrøy: Bjarne Hansen.
Tranøy: Trygve Sollied.
Berg: Hans Heitmann.
Malangen: Alfred Sagelvmø.
Balsfjord: Magne Sagelv.
Tromsøysund: Kåre Hansen.
Helgøy: Konrad Hansen.
Ullsfjord: Hans Hauan.
Lyngen: Sverre Odd Soløy.
Storfjord: Fr. Olsborg.
Skjervøy: Lars Hallen.
Nordreisa: Arthur Elvestad.
Kvenangen: Kristoffer Borken-
hagen.

Finnmark:

Hammerfest: Ørjan Østvik.
Vardø: Karl Holt.
Vadsø: Anders Aune.
Alta: Karl Kivijervi.
Talvik: Torleif Johansen.
Loppa: Harald Samuelsen.
Hasvik: Hjalmar Jenssen.
Sørøysund: Rolf Zachariassen.
Kvalsund: Erling Nilsen.
Måsøy: Magnar Pettersen.
Nordkapp: Erling Andreassen.
Kistrand: Hans A. Opstad.
Lebesby: Wiggo Lund.
Berlevåg: Aga. Larssen.
Nesseby: Einar Samuelsen.
Båtsfjord: Leif Nervik.
Nord-Varanger: Henry Karl-
sen.
Sør-Varanger: William Mik-
kelsen.

Samarbeidskomitéen mellom LO og partiet.

Samarbeidskomitéen har bestått av:

Fra partiet:

Einar Gerhardsen, Trygve Bratteli og Olav Larssen, med Haakon Lie som varamann.

Fra LO:

Konrad Nordahl, Emil Torkildsen og P. Mentsen.

Komitéen holdt 8 møter i 1959 og 6 møter i 1960. Komitéen har behandlet en rekke aktuelle politiske og organisasjonsspørsmål av felles interesse for partiet og fagbevegelsen, blant annet:

Oscar Torps minnefond, 1. Mai 1959, den økonomiske situasjon, kontroll med kjøp av varer fra utlandet hvor vi har norsk produksjon av samme slags varer, kommunevalget 1959, rengjøringsarbeidet i staten, regjeringsbygningen, nordisk arbeiderkongress i Malmö 1959, representasjon i Norsk Hydros styre, Arbeiderbevegelsens arkiv, Norsk Produktivitetsinstituttets virksomhet og framtid, skiftproblemet i jernindustrien, komité til å utrede spørsmålet om retten til arbeidstakernes oppfinnelser, losenes pensjonsforhold, Spanias forhold til NATO, utbyttereguleringen, problemer i fiskeriene, opprettelse av fiskeriutvalg, jordbrukskonferanser på det politiske og faglige plan, forskerne og arbeiderbevegelsen, fiskeriprojekt i Burma, bedriftsinnskrenkning og dårlig bedriftsledelse, sivilarbeidere ved Flesland Flyplass, forholdet til de «gule» organisasjoner, sterkere faglig-politisk aktivitet, utenlandsk arbeidskraft i jordbruket, omsetningsskatten og prisutviklingen, stedstillegg for statstjenestemenn, ingeniørforeningens lønnskrav overfor staten, velferdstjenesten og vernearbeid ved statens kraftanlegg, 1. Mai 1960, Teknologisk Institutt, avgiftsspørsmål, LO's representasjon i Eftas konsultative råd, Røros-boka, forbrukerrådet, Stortingsvalget 1961, prisutviklingen, subsidiepolitikken.

1. mai.

I 1959 ble 1. mai-dagen feiret under parolen «Et tryggere Norge i en tryggere verden. Samhold må til». Oscar Torps portrett preget 1. mai-merket og det ble gitt ut et minneskrift om Torp skrevet av Nils Hønsvold. En kvinnedelegasjon fra Asia var kvinnebevegelsens gjester i samband med feiringen av 1. mai, landskvinnekonferansen og partiets landsmøte. De tok del i hovedarrangementene i

Oslo og andre steder og bidro sterkt til å markere maidagens internasjonale karakter og arbeiderbevegelsens solidaritet med folkene i utviklingslandene. Arbeiderbladets talerliste omfattet 590 hovedarrangement. Den talen for dagen som ble kringkastet ble holdt av forfatter Kåre Holt.

Landsorganisasjonen i Norge og Det norske Arbeiderparti sto i fellesskap for feiringen, og de to hovedorganisasjonene sendte ut dette 1. mai-oppropet:

Et trygt Norge i en tryggere verden.

Samhold må til.

Det er i år 70 år siden det ble vedtatt å gjøre 1. mai til en internasjonal demonstrasjonsdag for 8 timers dag, og 60 år siden Landsorganisasjonen i Norge ble grunnlagt. Vi vil ved mai-feiringen minnes disse begivenhetene, fordi de så sterkt understreker hva den organiserte arbeiderklassen har skapt gjennom sitt samhold og sin solidaritet.

I arbeiderbevegelsens barndom sto arbeiderne i by og land uten sosiale rettigheter og med lønninger som knapt nok rakk til det aller nødvendige for livets opphold. I dag er lønns- og arbeidsvilkårene fastsatt gjennom tariffavtaler, alderstrygd, arbeidsløshetsstrygd og syketrygd er hele folkets eie, samtidig som reallønningene er tredoblet. For en menneskealder siden sto arbeidsfolk hjelpeløst splittet. I dag har Landsorganisasjonen langt over en halv million medlemmer, og Arbeiderpartiet har nesten i 25 år hatt regjeringmakten i landet vårt. Det er intet mindre enn en sosial og økonomisk revolusjon som har skjedd — uten voldsanvendelser og uten tap av demokrati og frihet. Norsk arbeiderbevegelse har en historie som den har grunn til å være stolt av.

To store reformer.

Siden vi sist feiret 1. mai har to store reformer blitt satt ut i livet: 45-timersuka er innført for det store flertallet av lønsmottakere, og en ny lov har lagt grunnlaget for en 9-årig enhetsskole for hele folket. På trappene står gjennomføringen av folketrygden.

De sosiale vinningene må underbygges: Det økonomiske fundamentet de hviler på, må ikke rokkes. Etter en travel vekst- og gjenreisingsperiode har det inntrådt en økonomisk avslapping i mange land. Vårt eget folk er blitt rammet av dette tilbakeslaget gjennom et fall i inntektene i vår skipsfart og utenrikshandel. Det førte igjen i 1958 til en nedgang i etterspørselen og en senking av vår industriproduksjon, vi fikk forrige vinter og i vinter en arbeidsløshet som var markert større enn den ledigheten vi har hatt i åra etter 1945. Selv om lønsmottakernes andel i de private inntekter var større enn noen gang før, viste reallønningene en vikende tendens.

Full sysselsetting er ingen selvfølge.

Denne utviklingen viser at den fulle sysselsettingen på ingen måte er en selvfølge. Den viser at arbeiderbevegelsen fortsatt har som en vesentlig oppgave å sikre en økonomisk vekst som kan gi trygge arbeidsplasser og økte inntekter for alle.

Opgaven kan ikke løses uten nødvendig politisk makt og fortsatt samling av lønnstakerne i tilslutning til LO i samband med 60-årsjubiléet har sam-

organisasjonene fått i oppdrag å gjøre spesielle henvendelser til alle uorganiserte om å slutte seg til sine fagforeninger, dette er en hovedoppgave for de lokale faglige organisasjonene i de nærmeste måneder.

Til høsten skal det velges nye kommunestyre i landet. Det ser ut til at våre motstandere vil søke å organisere en mer pågående valgkamp enn noen gang før. Libertas er allerede på krigsfot med store pengeinnsamlinger til støtte for de borgerlige partiene, skipsrederne, industriens og handelens menn vet at et tilbakeslag for arbeiderbevegelsen ikke bare vil merkes i kommunene, de vet at det vil hemme og sinke gjennomføringen av våre faglige og politiske oppgaver i landsmølestokk. Vi må vite å gi svar. Den frammarsjen norsk arbeiderbevegelse har hatt i de siste 25 år, må fortsette også ved valget i høst.

Solidaritet med Berlin.

1. mai har alltid vært en demonstrasjonsdag for solidariteten over landegrensene og for fred og mellomfolkelig forståelse. Vi forkaster enhver form for nasjonal undertrykkelse, likegyldig om den utøves av diktaturstater eller av demokratiske stater. De gamle kolonimakter har gitt stadig flere land fullt selvstyre, noen slik utvikling kan en ikke spore i Sovjet-Samveldet og China, hvor enhver kritikk av utenrikspolitikken er bannlyst. Et av de siste utslagene av den kommunistiske imperialismen er den hensynsløse undertrykkelsen av fjell-landet Tibet. En slik undertrykkelse av nasjonal frihet er en hån mot 1. mai-dagens idé.

Da vi for 10 år siden feiret 1. mai, skjedde det under inntrykket av den russiske blokaden av Berlin, hvor en befolkning på 2 millioner skulle sultes i kne. I år er truslene gjentatt. På samme måten som for 10 år siden er det mot et arbeiderstyrt Berlin at angrepet er rettet. 1. mai vil vi vise vår solidaritet med Berlin-arbeiderne i deres kamp for frihet og demokrati.

Et trygt Norge i en tryggere verden.

De mange og mørke trekk i verdenssituasjonen må ikke få oss til å gi opp troen på at det skal lykkes å virkeliggjøre mai-dagens budskap om en tryggere tilværelse for menneskeheten, da dagen første gang ble feiret, syntes mulighetene for å skape et menneskeverdig liv for de mange i landet vårt, både fjerne og uvirkelige. I dag står vi på terskelen til et samfunn som har fjernet frykten for sosial nød. Morgendagens oppgave er å være med å bygge en verden som kan gi alle mennesker den trygghet vi har skapt innenfor våre egne grenser. Målet kan i dag synes uoppnåelig, men moderne teknikk og vitenskap kan gjøre det til virkelighet om nasjonene vil samle seg om det.

La oss mønstre 1. mai i den solidaritetens ånd som alltid har preget dagen. La oss samles under fanene for de mål som alltid var dagens dypeste innhold:

Et trygt Norge i en tryggere verden. Samhold må til.

Landsorganisasjonen i Norge
Konrad Nordahl

Det norske Arbeiderparti
Einar Gerhardsen

1. mai i 1960 ble feiret under parolen «Krig mot nøden i vår kamp for freden». Oscar Nissens portrett preget 1. maimerket, og det ble gitt ut et minneskrift om ham skrevet av Gunnar Ousland. Arbeiderbladets talerliste omfattet 568 hovedarrangement. Tor Aspengrens

tale ved hovedarrangementet i Oslo ble kringkastet. Landsorganisasjonen i Norge og Det norske Arbeiderparti sendte ut dette 1. mai-manifestet:

Krig mot nøden i vår kamp for freden.

I 70 år har vi feiret 1. mai dagen i Norge. Til å begynne med var det bare en liten flokk som samlet seg under våre faner, men i årenes løp ble det til en mektig strøm av kvinner og menn som sluttet opp om våre krav, våre merkesaker og våre faglige og politiske organisasjoner.

I alle år har det vært et nært og solidarisk samarbeid mellom den faglige og den politiske arbeiderbevegelse. Dette er en av årsakene til at vi i de siste 25 år har hatt arbeiderregjering og dermed ledelsen av landets vekst og utvikling.

Store endringer er skjedd i vårt samfunn i samsvar med arbeiderbevegelsens grunnsyn.

Økonomisk, sosialt og kulturelt er det framgang og nyskapning. I denne tid må arbeiderbevegelsens kvinner og menn, hver på sitt sted og hver i sitt yrke, legge krefter til for at utviklingen skal fortsette etter de retningslinjer arbeiderbevegelsen har trukket opp. Det er vår generasjons oppgave å flytte merkepelene videre fram, derfor må alle forsøk på å skru utviklingen bakover bli vist tilbake. Den virksomhet som utfoldes av Libertas, betyr en fare for alt det arbeiderbevegelsen gjennom generasjoners innsats har bygd opp. De forsøk som blir gjort på å splitte lønnstakerne og dermed svekke fagbevegelsen, er et viktig ledd i dette undergravningsarbeidet. Arbeiderbevegelsens svar må være samling og økt oppslutning om Landsorganisasjonen i Norge.

Vi er gått inn i 1960-årene og har nådd et punkt der de store muligheter åpner seg for en utvikling fram mot større velstand og større velferd for vårt land og folk.

Nettopp i en slik tid er det nødvendig at samfunnet blir ledet på en måte som sikrer en rettferdig fordeling av landets rikdommer, og som sikrer en økt hjelp og støtte til dem i vårt samfunn som trenger det.

Vi står overfor nye tiltak i det internasjonale økonomiske samarbeid. Norge er gått med i Det Europæiske Frihandelsforbund. Det gir muligheter for økonomisk ekspansjon og økt produksjon. På mange måter vil dette sette store krav til alle i vårt næringsliv, men det må ikke bli brukt som brekkstang til å framtvinge en ny økonomisk politikk som velter alle byrdene over på lønnstakerne og den jevne befolkning ellers.

Økonomisk demokrati er et av tidens krav. Arbeidstakerne må få større innflytelse i næringslivet. Det er krav som reises med samme tyngde som i sin tid kravet om alminnelig stemmerett og kravet om 8 timers arbeidsdag. Retten til å være med å bestemme i produksjons- og arbeidsliv er et krav i pakt med utviklingen av vårt demokrati. Det vil styrke den enkeltes selvrespekt og ansvar, det vil føre til bedre samarbeid og større trivsel på arbeidsplassene, og det vil bety en større effektivitet i vårt produksjonsliv.

Men avgjørende for hele vår utvikling er at freden med frihet kan bevares. Hva tapet av vårt demokrati og vår frihet betyr for hver enkelt av oss, vil mange minnes i disse dager — 20 år etter at Norge ble hårtatt av den tyske nazisme. Frihet og fred, demokrati og trygghet er den grunnvoll vi bygger på. Vi vil derfor gå aktivt inn for alle tiltak som kan føre til nedrustning og avspenning uten at det setter vår demokratiske livsform i fare.

Selv om vi i vårt land er kommet langt i arbeidet for sosial utjamning, må vi aldri glemme de mange mennesker som ute i verden lever i ufrihet, fattigdom og nød. Vi er i Asia og Afrika vitne til at det ene folk etter det andre reiser seg til selvstendighet og uavhengighet. Vi hilser denne utviklingen med glede. Vi protesterer mot enhver rasediskriminering og mot de gjengangere fra det gamle koloniveldets tid som fremdeles vil undertrykke de fargede folk.

Meldingene om rasefølgelsene i Sør-Afrika-Sambandet har vakt forferdelse og harme i alle lag av vårt folk. Den boikott-aksjonen Landsorganisasjonen satte i verk fra 1. mai 1960 var et uttrykk for solidaritet mellom rasene og vårt svar på den umenneskelige behandling av det store flertall av landets befolkning.

I årene som kommer vil de nye selvstendige stater innta sin rettmessige plass i det internasjonale samarbeid. Vi vil støtte opp om arbeidet for at disse land kan overvinne den nødstilstand de er i, sosialt og økonomisk. Det er en oppgave som må løses for å trygge fred og framgang i verden.

Store spørsmål og vidttrekkende avgjørelser ligger foran oss. I denne tid må arbeiderbevegelsen være på høyde med tidens krav og vise veien til et bedre samfunn.

La oss samles 1. mai for de framtidsmål som gir dagen innhold og mening.

*Landsorganisasjonen i Norge
Konrad Nordahl*

*Det norske Arbeiderparti
Einar Gerhardsen*

Kontaktkonferanse med forskere.

Samarbeidskomitéen arrangerte den 9. desember 1959 en kontaktkonferanse med forskere i Sekretariatsalen. I innbydelsen gikk det fram at hensikten med konferansen var å få til en meningsutveksling om den utviklingen vi i 60-årene går inn i, og hvilke krav den vil stille til dem som bærer ansvaret for løsningen av de norske samfunnsproblemer.

Konferansen ble åpnet og ledet av Einar Gerhardsen. Jens Chr. Hauge holdt en kort innledning som en optakt til ordskiftet.

Alle forskere som var innbudt svarte positivt på henvendelsen. Noen var forhindret fra å delta på grunn av andre avtaler. De som var til stede fra forskerne var: Fredrik Møller, tidligere leder for Forsvarets Forskningsinstitutt, Gunnar Randers, Instituttet for atomenergi, Odd Dahl, Chr. Michelsens Institutt, Robert Major, Norges Tekn. Naturvitenskapelige Forskningsråd, Gunnar Rollefsen, Havforskningsinstituttet, Øivind Birkeland, Norges byggforskningsinstitutt, Eyvind Erichsen, Finansdepartementet, Kjell Eide, Forskningsrådenes Fellesutvalg, Reidar Danielsen, Statens Rasjonaliseringsdirektorat.

Ellers møtte medlemmer av Sekretariatet i Landsorganisasjonen, sentralstyret i partiet, styret for stortingsgruppa, Landsorganisasjonens administrasjon og partikontoret.

Fellesmøter med tillitsmenn i fagbevegelsen.

Samarbeidskomitéen har arrangert en rekke fellesmøter for medlemmer av Regjeringen, Sekretariatet, Sentralstyret og tillitsmennene i fagforbundene. Følgende emner er drøftet:

- 7/ 1 1959: *Erik Brofoss*:
«Hvorfor fikk vi en friere valutaveksling, og hva blir følgen av den».
- 28/ 1 1959: *Gudmund Harlem*:
Forsikringsproblemer».
- 11/ 2 1959: *Hans Hegg*:
«Budsjøttet for kommunevalget 1959».
- 4/ 3 1959: *Trygve Bratteli*:
«Najonalbudsjettet og statsbudsjettet».
- 22/ 4 1959: *Halvard Lange*:
«Den utenrikspolitiske situasjon».
- 21/10 1959: *Haakon Lie*:
«Etter kommunevalget».
- 28/10 1959: *Olav Brunvand*:
«Valget i England».
- Gunnar Bøe*:
«Prisutviklingen».
- 11/11 1959: *Andreas Cappelen*:
«Sysselsettinga i tida framover».
- 18/11 1959: *Kjell Holler*:
«Industrireiseing».
- 25/11 1959: *Olavi Lindblom*:
«Stillingen i finsk arbeiderbevegelse».
- 2/12 1959: *Konrad Nordahl*:
«Inntrykk fra FN's generalforsamling og amerikansk fagbevegelse».
- 9/12 1959: *Erik Brofoss*:
«Fremmed kapital i Norge».

- 16/12 1959: *Olav Brunvand*:
«Libertas' virksomhet».
- 29/ 1 1960: *Torvald Karlbom*:
«Kultur og opplysningsarbeidet i Sverige».
- 16/ 3 1960: *Haakon Lie*:
«Inntrykk fra Ceylon».
- 30/ 3 1960: *Olav Larssen*:
«Norsk jordbruk i støpeskjeen».
- 26/10 1960: *Hans Hegg og Haakon Lie*:
«Valgkampen 1961».
- 2/11 1960: *Konrad Nordahl*:
«Inntrykk fra FN's hovedforsamling».
- 23/11 1960: *Anders Burås og Haakon Lie*:
«Arbeiderbevegelsen og televisjonen».

Faglig-politisk utvalg.

Samarbeidskomitéen har oppnevnt et faglig-politisk utvalg som består av Thorleif Andresen og Odd Højdahl fra Landsorganisasjonen og Olav Nordskog og Arvid Dyrendahl fra partiet.

Dette utvalget med Karsten Torkildsen fra Sekretariatet i LO som formann, er også arbeidsutvalg for en komité Samarbeidskomitéen har satt ned for å aktivisere fagbevegelsens innsats i valgkampen.

De andre medlemmer av komitéen er: Rolf Aakervik, Walter Kristiansen, Bjarne Dahlberg, Bjarne Klafstad, Otto Totland, Sverre Alsen, Egil Halvorsen, Lorang Kristiansen, Einar Strand, Kaare Pehrsen, A. O. Gubberud, Einar Haugen, Knut Nakken, Ingvald Hansen, Thv. Karlsen, Sigurd Halvorsen, F. W. Hannestad, Sverre Bolstad, Bjartmar Gjerde og Randi Pettersen.

Storting og regjering.

Regjeringens sammensetning.

I begynnelsen av 1959 hadde Regjeringen denne sammensetning: Statsminister Einar Gerhardsen, utenriksminister Halvard Lange, finansminister Trygve Bratteli, forsvarsminister Nils Handal, Kirke- og undervisningsminister Birger Bergersen, industriminister Gustav

Sjaastad, handelsminister Arne Skau, samferdselsminister Kolbjørn Varmann, fiskeriminister Nils Lysø, lønns- og prisminister Gunnar Bråthen, sosialminister Gudmund Harlem, statsråd for familie- og forbrukersaker Aase Bjerkholt, justisminister Jens Haugland, landbruksminister Harald Løbak og kommunal- og arbeidsminister Andreas Cappelen.

I statsråd 3. april 1959 fikk industriminister Gustav Sjaastad og lønns- og prisminister Gunnar Bråthen avskjed i nåde fra og med 9. april samme år. I deres sted ble utnevnt cand. oecon. Kjell Holler som sjef for Industridepartementet og professor Gunnar Bøe som sjef for lønns- og prisdepartementet.

I statsråd 22. april 1960 fikk statsrådene Birger Bergersen, Kolbjørn Varmann og Harald Løbak avskjed i nåde. I samme statsråd ble det bestemt at statsråd Trygve Bratteli skulle overta ledelsen av Samferdeselsdepartementet. Som nye statsråder ble utnevnt: direktør for Statistisk Sentralbyrå Peter Jakob Bjerve som sjef for Finansdepartementet, skoledirektør Helge Sivertsen som sjef for Kirke- og undervisningsdepartementet og lærer ved Statens Hagebruksskole i Borkenes, Einar Wøhni som sjef for Landbruksdepartementet.

Stortingsgruppas styre og endringer i gruppas sammensetning.

I 1959 og 1960 hadde stortingsgruppa følgende gruppestyre: Nils Hønsvald (formann), Trond Hegna og Olav Watnebryn (nestformenn), Harald Selås (sekretær), Nils Langhelle, Arne Strøm, Kristian Fjeld, Johs. Olsen, Finn Moe. Varamenn: Rakel Seweriin, Reidar Aamo, Henry Jacobsen, Sverre Løberg, Leif Granli, P. C. Reinsnes. Sentralstyrets representant i gruppestyret var Olav Larssen, og ansatt gruppesekretær Inge Schefflo.

I samband med endringene i Regjeringen skjedde det også visse forandringer i stortingsgruppas sammensetning. I stedet for vararepresentantene Hans Mikal Solsem (Sør-Trøndelag), Rolf Hellem (Nordland), Haldis Tjernsberg (Hedmark), tok Gustav Sjaastad, Kolbjørn Varmann og Harald Løbak sete i Stortinget.

Som tillitsmenn i Stortinget og avdelingene ble ved åpningen i 1959 valt: Nils Langhelle, president, Nils Hønsvald, visepresident, Magnhild Hagelia og Gunnar Alf Larsen, sekretærer. Som visepresident i Lagtinget ble valt Arne Strøm, mens Nils Jacobsen ble sekretær. Som visepresident i Odelstinget ble valt Peder Jacobsen, varapresident ble Jakob Pettersen og visesekretær og varasekretær Håkon Johnsen og Otto Dahl.

Ved en grunnlovsendring ble det besluttet at Stortinget skulle tre sammen første virkedag i oktober, i stedet for som tidligere første

virkedag etter 10. januar. Derfor måtte Stortinget åpnes på ny da tinget kom sammen etter sommerferien, den 1. oktober 1959. Det ble igjen foretatt valg av presidentskap. Som ny visepresident i Odelstinget ble valt Jakob Pettersen, idet den tidligere president, Peder Jacobsen, hadde fylt 70 år. Som ny varapresident i Odels-tinget ble valt P. C. Reinsnes. For øvrig ble gruppas tillitsmenn i presidentskapet gjenvalt.

Trontaler.

Som følge av at det ved grunnlovsendring i januar 1959 ble besluttet at Stortingets åpning skulle finne sted første hverdag i oktober, ble det i 1959 lagt fram to trontaler — en i januar som vanlig, og en i oktober.

I trontalen 13. januar 1959, het det bl. a. at Regjeringen så det som en hovedoppgave å trygge sysselsettingen og legge forholdene til rette forat landets økende produksjonskapasitet kan utnyttes til ny økonomisk vekst.

Regjeringen ville samarbeide med arbeidslivets og næringslivets organisasjoner om problemene i forbindelse med pris- og inntekts-utviklingen.

Regjeringen bebudet at den ville legge fram en melding om utbygging av industri i distrikter med et snevert næringsgrunnlag. Spørsmålet om etterutdanning av arbeidere i industri og håndverk ville bli tatt opp. Kontrollen med de konkurranseregulerende avtaler ville bli skjerpet.

Tempoet i utbyggingen av veiene skulle økes. Regjeringen bebudet dessuten at den ville legge fram en plan for modernisering og rasjonalisering av Norges Statsbaner. Det ville bli fremmet forslag med sikte på å bedre lønnsomheten i fiskerinæringen, samtidig som arbeidet med rasjonalisering av jordbruket og skogbruket skulle fortsette.

Trontalen fortalte at Regjeringen ville fremme forslag om en rommeligere utlånsramme for statens boligbanker. På skolefronten ville det bli lagt vekt på en videre utbygging av de forskjellige skolefag. I en rekke kommuner ville det bli innført 9-årig enhets-skole. Regjeringen ville i løpet av 1959 fremme forslag om en alminnelig uføretrygd.

I trontalen 2. oktober 1959 het det bl. a.:

«Norge vil støtte de nye forsøk som nå gjøres for å få i stand nedrusting og forhandlinger om tvistespørsmålene.» Regjeringen sikter her blant annet til møtet mellom Khrustsjov og Eisenhower, og til planene om et toppmøte.

Ellers merket en seg at trontalen bebudet at resultatene av forhandlingene om en friere handel i Europa vil bli lagt fram for Stortinget. — To andre viktige saker ble også nevnt: en melding om forbud mot avtaler som begrenser priskonkurransen mellom næringsdrivende og en annen melding om tiltak til reising av ny industri i distriktene. Begge disse meldingene (St.prp. nr. 10 og 6) forelå da Stortinget trådte sammen. — Med hensyn til sosialpolitikken ble det understreket at det var et viktig ledd i Regjeringens arbeid «å styrke barne- og ungdomsvernet». — I tilknytning til den nye skoleloven ville det komme undervisningsplaner for 9-årig enhetsskole. Det vil også bli lagt fram en ny landsplan for utbygging av yrkes-skoler, og det ville komme forslag til lov om den lavere landbruksundervisning. Arbeidsformidlingen skulle omorganiseres og en ville søke å lette mulighetene for at ikke helt unge arbeidssøkere kom inn i arbeidslivet. Stortinget skulle også få et forslag om byenes deltakelse i fylkeskommunen. Den siste saken som er nevnt er en lovproposisjon om ombudsmann for forvaltningen.

I trontalen 2. oktober 1960 ble det innledningsvis understreket at Regjeringen anså det for «påtrengende nødvendig at tvistespor-målene søkes løst gjennom nye forandlinger. Norge vil aktivt støtte opp om effektive tiltak for dette formål. Regjeringen ser det som særlig viktig at forhandlingene om nedrustning blir gjenopptatt, og den vil støtte realistiske forslag som tar sikte på internasjonal nedrustning så vel når det gjelder kjernefysiske som konvensjonelle våpen». — «Sammen med de øvrige medlemsland vil Norge ta sin del av byrdene for å hjelpe utviklingslandene fram til et tryggere økonomisk og sosialt grunnlag og til uavhengighet og selvstendighet.»

Om Regjeringens økonomiske politikk het det bl. a. at den «vil bli lagt opp med sikte på full sysselsetting og fortsatt sterk vekst i landets økonomi. For å fremme en raskere utbygging av næringslivet i de hittil svakt utbygde strøk av landet foreslår Regjeringen opprettet et Distriktenes Utbyggingsfond. Dette fond skal føre videre virksomheten til Utbyggingsfondet for Nord-Norge og Arbeids-løsetrygdas Utbyggingsfond, og skal tilføres ytterligere kapital. Den første bevilgning er ført opp på statsbudsjettet for 1961. Regjeringen vil legge stor vekt på tiltak som kan øke mobiliteten på arbeidsmarkedet. Under de nye markedsdannelser i Europa er det særlig påkrevd å unngå en innenlandsk pris- og kostnadsutvikling som svekker vår konkurransevne overfor utlandet. De samlede investeringer vil bli holdt på et høyt nivå. Det vil bli lagt særlig vekt på å fremme investeringer i industrien og grunnlagsinvesteringer i undervisning og forskning, samferdsel og kraftutbygging. Det høye

investeringsnivået gjør det nødvendig å opprettholde høy offentlig og privat sparing og å øke tilgangen av utenlandsk kapital. Vår penge- og kredittpolitikk vil bli utformet i samsvar med en rammeavtale som er inngått med de private kredittinstitusjoner for perioden 1960—1964.

Regjeringen nevner ellers i trontalen at den «vil sende Stortinget forslag om reising av et koksverk i Mo for utnyttning av Svaldbardkull og om etablering av et selskap for bygging av en kraftpapirfabrikk i Kirkenes-området. Regjeringen arbeider med spørsmålet om en betydelig utvidelse av produksjonen av aluminium og om statens medvirkning ved bygging av en havn på Verdalsøra i forbindelse med anlegg av en ny karbidfabrikk. Planer om en ytterligere utvidelse av Jernverkets produksjonskapasitet er under arbeid, og spørsmålet om ordinær drift ved Rana Gruber blir utredet.»

Trontalen bebuder også en rekke forslag som tar sikte på å rasjonalisere driften og bedre lønnsomheten i jordbruk og fiske.

Tempoet i utbyggingen av kommunikasjonene «vil bli ytterligere noe hevet ved en betydelig øking av de ordinære vegbevilgninger».

Utbyggingen av undervisning og forskning vil bli vist særlig stor oppmerksomhet — noe som tydelig framgår av budsjettallene.

Sosialdepartementet bebuder fortsatt forsering av arbeidet med å bygge ut den psykiatriske omsorg og det vil bli lagt fram melding om barne- og ungdomsvernet og om ungdomskriminaliteten.

Statsbudsjettene.

Fra 1. juli 1959 til 30. juni 1960.

Den 2. mars 1959 la statsråd *Bratteli* fram statsbudsjettet for 1959—60. I sin finanstale sa han bl. a. at den økonomiske utvikling i begynnelsen av året 1959 var preget av en moderat bedring i de internasjonale konjunkturer. 1958 hadde på flere måter vært et vanskelig år for Norge. Den totale produksjon lå litt lavere enn året før. Det samme gjaldt det private forbruk. Men tilbakeslaget i 1958 var tross alt moderat. Investeringene lå på et meget høyt nivå, og landets valutabeholdninger steg med om lag 230 mill. kroner. Underskuddet på driftsbalansen med utlandet var i 1958 1235 mill. kroner, og for 1959 var det anslått til 1220 mill. kroner.

Finansministeren framholdt at vinterledigheten hadde kulminert i januar 1959 med 47 850 ledigmeldte. Ledigheten, som vesentlig gjorde seg gjeldende om vinteren, var særlig et problem for kyst-

distriktene på Vestlandet, for skogsfylkene i opplandene og i Trøndelag, og spesielt i Nord-Norge. Det alvorligste trekk ved den økonomiske utvikling i 1958 var nedgangen i sysselsettingen i industrien, som beløp seg til vel 10 000 årsverk. I 1946—57 økte antallet årsverk i industrien med 98 000. Å føre denne utvikling videre var den viktigste betingelse for å sikre høy og stabil sysselsetting.

Slik situasjonen var, hadde Regjeringen funnet det riktigst å utforme en mindre stram penge- og finanspolitikk enn den som hadde vært ført i de senere år. Dette satte sitt preg på nasjonalbudsjettet for 1959.

Forslaget til statsbudsjett for 1959—60 var gjort opp med en sluttsum på 6032 millioner kroner, eller 73 mill. kroner mer enn det sist salderte budsjett. På grunn av en ny posteringsmåte for alderstrygden og krigspensjoneringen kom bare statens nettotilskudd til trygdene til syne på budsjettet. Tok en dette moment i betraktning, viste budsjettet reelt en utgiftsøkning på 350 mill. kroner i forhold til det løpende budsjett. I samsvar med «langtidsprogrammet» viste budsjettet fortsatt en sterk ekspansjon i undervisningssektoren, samferdsel og helsestell.

Til prissubsidier var det ført opp i alt 632 mill. kroner. Herav var 508 millioner en direkte følge av prisavtalen med jordbruket. 105 mill. kroner utgjorde de nye subsidier for melk og ost og 19 millioner var ført opp som støtte til torskefiskeriene.

På inntektssiden ble det ikke foreslått vesentlige endringer i skatter og avgifter. Maskinanmerkningen skulle gjeninnføres fra 1. januar 1960 og fondsskatten skulle halveres.

Ordsiftet om dette budsjettet foregikk 13. og 14. april. De tre sentrumspartiene gikk inn for en heving av utlånsrammen for Bustadsbanken, Hypotekbanken og kommunalbanken. Forslaget fikk 54 stemmer. Ellers var det ingen voteringer under finansdebatten.

Statsbudsjettet for annet halvår 1960.

Den 13. januar 1960 la statsråd Bratteli fram statsbudsjettet for 2. halvår 1960. Han understreket i sin finanståle at det var særlig gledelig at det hadde vært en produksjonsstigning på 4,5 prosent i 1959, i et år da den ordinære arbeidstid for en stor gruppe lønns-takere ble redusert fra 48 timer til 45 timer pr. uke. I en kort oversikt over den økonomiske utvikling i ti-årsperioden 1950—59 påpekte Bratteli at det vesentlige av produksjonsøkningen i disse år skyldtes økt produktivitet. Mens den totale produksjon økte med i alt 44 prosent, gikk produksjonen pr. sysselsatt opp med 41 prosent. Skipstonnasjen ble fordoblet i løpet av disse ti år og vare-

eksporten økte i mengde med 80 prosent. Mens valutabeholdningene i slutten av 1950 utgjorde 730 mill. kroner var den ved utgangen av 1959 kommet opp i 2800 mill. kroner. Det ble i disse ti år tatt i bruk 285 000 nye boliger. Tallet på registrerte personbiler gikk opp fra 60 000 til 186 000.

Ved inngangen til 1960 syntes de økonomiske utsiktene å være gode. I Nasjonalbudsjettet for 1960 hadde Regjeringen regnet med en stigning i det private forbruk på 3 prosent og en produksjonsøkning på 4.5 prosent.

På grunn av omleggingen av Stortingets forretningsorden ville tinget i løpet av 1960 få seg forelagt to statsbudsjetter — det ene for 2. halvår 1960 og det annet for året 1961. Bratteli sa at budsjettet for 2. halvår 1960 i det vesentlige tok formen av et tillegg til det budsjett som ble vedtatt for 1959—60. Det balanserte med en totalsum på 3244 mill. kroner. Driftsbudsjettet var gjort opp med et overskott på 342 mill. kroner. Budsjettets utgiftsside viste at bevilgningene til undervisningsformål var steget markert. Tempoet i kraftutbyggingen ville bli ytterligere økt.

Regjeringen hadde under utarbeidelse av budsjettet ikke kunnet ta endelig standpunkt til de problemer prisutviklingen kunne reise i 1960.

På inntektssiden var det foreslått flere endringer. Regjeringen regnet med at første etappe for tollnedsettelsene innenfor Frihandelsforbundet ville medføre et inntektstap på anslagsvis 35 millionér årlig. Regjeringen foreslo også å oppheve fondsskatten fra og med inntektsåret 1959, hvilket ville føre til en inntektsreduksjon på 80 millioner i året. Regjeringen foreslo videre en reduksjon av avgiften på spisesjokolade og på platina, gull og sølvvarer og en opphevelse av avgiften på spiseis.

Debatten om budsjettet for 2. halvår 1960 fant sted 18. og 19. februar. Denne finansdebatten ble betydelig livligere enn tidligere debatter, — det skyldtes den utvidede adgang til replikkveksling utenom den oppsatte talerliste. Under debatten minnet statsministeren om at Høyre hadde bebudet partiets representanter ville stemme imot de subsidier som var nødvendige for å holde et stabilt prisnivå. Hvis Høyres linje ble fulgt ville det bety et indeksoppgjør og et oppgjør om jordbruksprisene i løpet av august—september. Som svar på Høyres krav om ytterligere skattelettelser for aksjeselskaper og for personlige skattytere pekte statsministeren på at det i løpet av de siste par år var gjennomført skattelettelser som alt i alt innebar en reduksjon i statens inntekter på mellom 470 og 580 mill. kroner pr. år. Regjeringen synes ikke det var forsvarlig å gå lenger.

Statsbudsjettet for 1961.

Den nye finansministeren, *Petter Jakob Bjerve*, la 4. oktober fram statsbudsjettet for 1961. I finanistalen sa han innledningsvis at Finansdepartementet regnet med at bruttonasjonalproduktet i 1960 ble bortimot 6 prosent større enn i 1959. Det private forbruk ville etter foreløpige beregninger stige med om lag 5 prosent fra 1959 til 1960.

Etter en sterk vekst i produksjonen fram til sommeren 1959 meldte det seg etter hvert tegn på stagnasjon i Sambandsstatene. Amerikanske konjunkturtendenser kan spre seg til Europa. Likevel mente Finansdepartementet det var forsvarlig å regne med at høykonjunktoren ville fortsette framover i første del av 1961, men at en ville merke tendenser til avslapping. Det var grunn til å regne med at det private forbruk i 1961 ville bli kredittfinansiert i større utstrekning enn før, særlig ved kjøp av biler og fjernsynsapparater.

Finansministeren gjorde kort rede for hvorledes statsbudsjettet var satt opp i overensstemmelse med det nye bevilgningsreglement, — noe som gjorde det vanskelig å sammenlikne de totale budsjett-tallene for 1961 med siste årsbudsjett. En kunne imidlertid slå fast at med budsjettforslaget for 1961 ville en på alle vesentlige punkter få gjennomført de offentlige tiltak som var planlagt i langtidsprogrammet for 1958—61. Særlig høye var de budsjetterte utgiftene til undervisning og forskning, til helsestell og sosial omsorg, til veier, flyplasser og telekommunikasjoner og til kraftutbygging. Til disse formål var det på budsjettframlegget ført opp 285 mill. kroner mer enn på det salderte budsjettet for 1959—60.

Finansministeren sa at en kunne regne med at det som følge av budsjettframlegget for 1961 ville bli til disposisjon om lag 15 000 nye undervisningsplasser ved de videregående skolene for allmenn- og yrkesutdanning. Undervisningskapasiteten ved universitetet og høgskoler ville også øke betydelig. I budsjettframlegget var det ført opp 69 mill. kroner til statlige undervisningsbygg av ymse slag, dvs. 27 millioner mer enn på det salderte budsjettet for 1959—60. Til helsestell og sosiale formål var det foreslått i alt 854 mill. kroner, eller 59 millioner mer enn på det salderte budsjettet for 1959—60. Utgiftsøkingen skrev seg i noen grad fra større lønnsutgifter, men ville også gjøre det mulig å øke investeringene i sjukehus og andre bygg i helsestellet temmelig sterkt. De budsjetterte utgiftene til samferdselsformål ville øke med nærmere 8 prosent. Det var gjort framlegg om å heve de ordinære veibevilgningene med 65 mill. kroner.

Ellers ville Regjeringen gjøre framlegg om finansiering av flere større industriprosjekt gjennom aksjetegning og lånegaranti.

Inntektene av skatter og avgifter var ført opp med i alt 6568 mill. kroner eller 245 millioner mer enn for 1959—60. Økingen skrev seg først og fremst fra at skattefundamentet var styrket som følge av økt produksjon. Det var bare gjort framlegg om mindre endringer i skattereglene.

Finansministeren omtalte ellers den avtale som var inngått mellom bankene og Regjeringen om kredittpolitikken og som bl. a. innebar at bankene forpliktet seg til å ta samfunnsmessige hensyn i sin virksomhet.

*

Debatten om finanstalen og statsbudsjettet for 1961 fant sted ved månedsskiftet oktober—november. Sentrumpartiene la fram et felles forslag som i særlig grad understreket nødvendigheten av å utjevne ulikheten mellom distriktene og næringene, og forskjellen mellom kommunenes skattebyrder. *Kaare Willoch* kommenterte Høyres fraksjonsmerknader i finansinnstillingen og opplyste at hans parti ville foreslå økte bevilgninger til undervisning, forskning og samferdselsformål og samtidig lette skattene, blant annet gjennom en generell tilbakebetaling av 10 prosent av statsskatten for 1961. Det sist nevnte forslag ble gjenstand for skarp kritikk fra Arbeiderpartiets talere som pekte på at denne skattelettelse praktisk talt ikke betydde noe for skattytere med små inntekter, men ville øke i betydning i takt med stigningen i den skattbare inntekt.

Statsminister *Gerhardsen* kritiserte sentrumpartiernes fellesforslag. De besto av 10 punkter hvorav de fleste forutsatte økte utgifter for staten, samtidig som et par andre punkter ville innebære reduserte inntekter.

Skatter og avgifter.

Samskatten i støpeskjeen.

Den 23. mai 1959 avga kommunalkomiteén innstillingen om endringer i lovreglene for beskatning av ektefeller. Komitéflertallet, Arbeiderpartiets representanter, gikk inn for at det ble adgang til særskilt likning når begge ektefeller har inntekt av arbeid, næringsdrift eller annen virksomhet utenfor hjemmet. Den ektefelle som blir liknet alene settes i skatteklasse 1, mens den annen ektefelle får klassefradrag dersom de har barn. Ved særskilt likning faller «hustrufradraget» bort. Når begge ektefeller arbeider i en

bedrift som de eier sammen, eller som tilhører den ene ektefelle, kan de etter flertallets forslag ikke kreve å bli liknet hver for seg. Den nye ordningen gjelder etter forslaget første gang ved utlikningen av skatt for inntektsåret 1960.

Bondepartiets og Kristelig Folkepartis representanter ville gi ektefellene rett til å få hustrufradrag eller særskilt likning også for inntekt av bedrift som de eier i fellesskap eller som eies av den ene ektefelle. Høyres representanter inntok stort sett samme standpunkt, men mente samtidig at progresjonen burde dempes betydelig. Venstres representanter gikk inn for fullstendig særskilt likning av ektefeller, ikke bare for inntekt, men også for formue.

Innstillingen om samskatten ble behandlet i Odelstinget 9. juni og i Lagtinget en uke senere. Flertallsinnstillingen ble vedtatt med Arbeiderpartiets stemmer.

Inntekts- og formuesskatten.

Det var i løpet av 1959 og 1960 en rekke debatter om skatter og avgifter, og disse debattene hadde mange felles trekk. Et typisk ordskifte om skattepolitikken fant sted ved månedsskiftet mars—april 1960 og gjaldt inntekts- og formuesskatten for 2. halvår 1960.

Sakens ordfører, Bjarne Henriksen, pekte på at i 1957 hadde 56 prosent av de personlige skattytere en antatt inntekt på under 10 000 kroner. Disse 56 prosent av skattyterne tjente 29 prosent av all inntekt. 37 prosent av skattyterne hadde inntekt mellom 10 000 og 20 000 kroner, og deres andel av den totale inntekt utgjorde 49 prosent. Bare 7 prosent av skattyterne tjente over kr. 20 000.00, og deres andel av den totale inntekt var 22 prosent. På tross av pris- og lønnsstigningen kan en regne med at over 50 prosent av de personlige skattytere fremdeles tjener under 10 000 kroner. Dette var bakgrunnen forat Arbeiderpartiets representanter i finanskomitéen i sin innstilling uttalte at dersom det var forsvarlig å gå til skattelettelse fra 1. januar 1961, burde lettelsene i første rekke komme skattyterne med små inntekter og/eller stor forsørgelsesbyrde til gode.

De viktigste dissensene i finanskomitéens innstilling var forslagene fra Høyre om å senke selskapskatten fra 30 til 27 prosent og om å tilbakebetale 10 prosent av statsskatten etter den endelige likningen for inntektsåret 1960. Begge disse to forslagene ble forkastet mot Høyres stemmer.

De borgerlige partiene gikk samlet inn for lavere satser for formuesskatten. Dette forslaget ble forkastet med 73 mot 58 stemmer.

Omtrent de samme forslagene fremmet de borgerlige representantene da Stortinget i desember drøftet skattene for 1961.

Like før Stortinget tok sommerferie i juni 1960 behandlet tinget satsene for forskottsskatten i 1961. Alle de borgerlige representantene stemte da for en heving av første progresjonstrinn fra 18 000 til 22 000 kroner.

Omsetningsavgiften.

1. og 2. april 1960 drøftet Stortinget innstillingen fra finanskomitéen om den alminnelige omsetningsavgift. Det var enighet om at avgiften fortsatt skal være 10 prosent. Men som i tidligere år var det uenighet om unntaksbestemmelsene.

Finansministeren framholdt i sitt innlegg at en omsetningsavgift bør være mest mulig generell. Da svenskene nylig innførte omsetningsavgift valte de etter inngående analyser at det ikke skulle åpnes adgang for noe unntak i det hele tatt. Unntaksbestemmelser svekker hele systemet, for uansett hvor en setter en grense, vil det kunne føres gode argumenter for å unnta beslektede varer. Og så er en på glid. Finansministeren sa ellers at det ikke var forsvarlig å redusere omsetningsavgiften samtidig som en opphevet fondsskatten og gjeninnførte maskinanmerkningen. Regjeringen hadde akseptert den prioritetsrekkefølge som næringslivets folk hadde stilt opp. På denne prioritetslisten var spørsmålet om å fjerne omsetningsavgiften for bygg og anlegg stilt i bakgrunnen.

Ved voteringen fremmet mellompartienes representanter forslag om at omseningsavgiften skulle sløyfes for «håndverks- og industribygg». Ikke bare Arbeiderpartiets, men også Høyres representanter stemte mot dette forslaget. Høyres representanter stemte derimot sammen med de øvrige borgerlige representanter for et forslag om at bygging av kirker skulle fritas for avgiftsplikten. Et forslag fra de borgerlige partiene om å frita utstyr til fiske- og fangstflåten ble forkastet med Arbeiderpartiets stemmer. Flertallet viste til Brofoss-komiteéns innstilling om at beskatningsforholdene for fiskeri-næringen skal utredes, og en vil derfor senere få et bedre grunnlag for å vurdere saken.

Priser og lønninger.

Den 23. januar 1959 ga statsminister *Gerhardsen* en utførlig redegjørelse i Stortinget for de prisforhandlinger som hadde funnet sted i desember og i begynnelsen av januar mellom representanter for Regjeringen og næringsorganisasjonene. Han slo fast at arbeids- og næringslivets organisasjoner i realiteten hadde gitt sin tilslutning til å bevilge nye subsidier som en tidsbegrenset foranstaltning for å holde et noenlunde stabilt pris- og lønnsnivå. Det ble ikke sendt ut noe felles kommuniqué fra møtet, men Regjeringen hadde besluttet at den ville fremme de forslag «som den oppfattet som resultatet av drøftingene med organisasjonene». Prissubsidiene på melk og ost ville bli forhøyet med 60 millioner for resten av budsjettåret 1958—59 (105 mill. kroner regnet på årsbasis). Regjeringen ville dessuten — «når forholdene gjorde det mulig og forsvarlig» — gå inn for lettelser i progresjonssatsene for inntektsskatten og en forhøyelse av det skattefrie fradrag for personlige skattytere. Også spørsmålet om skattefritak på aksjeselskapenes hånd av utbytte opp til en viss prosent og om utbyttebegrensningene skulle bli tatt opp til nærmere vurdering.

Stortinget tok stilling til Regjeringens forslag om øking av prissubsidiene i et møte 24. februar. Det var bare Høyre som stemte mot subsidieøkningen.

*

Den 29. april 1960 behandlet Stortinget på ny prispolitikken. Regjeringen hadde foreslått at man skulle bibeholde de ekstraordinære subsidier som ble bevilget i 1959. Dessuten gikk Regjeringen inn for at subsidieringen skulle utvides ytterligere for å sikre at levekostnadsindeksen holdt seg på rimelig avstand fra den røde strek inntil utgangen av januar 1961, da det store pris- og lønnsoppgjøret vil finne sted.

I finanskomitéen og i Stortinget gikk Høyre mot Regjeringens forslag både når det gjaldt forlengelsen av de ekstraordinære subsidier fra 1959 og de nye subsidiene. Mellompartiene gikk samlet inn for at de gjeldende subsidier skulle fortsette ut januar 1961. Representantene for Senterpartiet ville imidlertid ikke være med på nye subsidier ut over den ramme som var lagt opp i 1959. Venstre og Kristelig Folkepartis representanter støttet Regjeringens forslag om å skrive ned melkeprisen med 4.5 øre, men gikk imot en nedskrivning av margarinprisen. Fra Regjeringens og Arbeiderpartiets side ble det framholdt at det var viktig å holde et stabilt prisnivå inntil den ordinære revisjon av lønns- og prisavtalen i 1961. En

ville da kunne ta stilling til hele problemkomplekset samlet. En urolig prisutvikling i avtaleperioden vil kunne svekke vår konkurransevne nettopp i det øyeblikket vi trådte inn i frihandelsområdet og ville dessuten ha uheldige psykologiske virkninger blant lønnsnettakerne.

Den private prisregulering.

Den 3. juni 1960 behandlet Stortinget et forslag fra Regjeringen om et generelt forbud mot *horisontale* private prisreguleringer. Forbudet gjaldt både veiledende og bindende reguleringer. Slik forholdene hittil hadde vært, måtte Prisdirektoratet skaffe bevisene for at en avtale, som ble registrert i Direktoratet, var samfunns-skadelig. Bare da kunne avtalen forbyes. Nå ble bevisbyrden pålagt de næringsdrivende. De som ønsker å praktisere horisontale prisavtaler, må selv bevise overfor Prisdirektoratet at avtalene er samfunns-gagnlige. Prisdirektoratet vil da ha adgang til å dispensere fra forbudet. Flertallet i finanskomitéen framhevet at det sikkert var mange prisavtaler som var nyttige, sett fra et samfunnsmessig synspunkt. Det gjelder bl. a. prisavtalene innen jordbruks- og fiskerier næringen og — særlig etter vår innmelding i frihandelsforbundet — private reguleringer innenfor eksportindustrien. Mindretallet i finanskomitéen og i Stortinget (Senterpartiets representanter) holdt fast ved den gamle ordningen, at alle private prisavtaler i prinsippet skulle være tillatt og at det måtte bli Prisdirektoratets sak å påvise hvilke avtaler som var skadelige og deretter eventuelt forby disse.

Et par år tidligere var det vedtatt generelt forbud mot veiledende og bindende *vertikale* prisavtaler.

Regjeringen og tariffoppjøret.

Under trontaledebatten høsten 1960 uttalte statsråd Bø bl. a.:

«I lys av at det til dels i pressen og ellers i offentlig ordskifte har vært omtalt muligheten for en ny såkalt «engangsinfasjon», ønsker Regjeringen å fastslå at den er innstilt på å fortsette den stabiliseringspolitikken som med gode resultater har vært ført de siste par årene. — — — Det er Regjeringens oppfatning at eventuelle justeringer av subsidiene innenfor forsvarlige budsjetterammer om nødvendig må skje gradvis og i omfang som er tilpasset disse hovedsynspunkter.

Det vil framgå av det som her er sagt, og det som er sagt om de internasjonale prisforhold, at Regjeringen ved årsskiftet, når en har best mulige holdepunkter med hensyn til tendensene i prisutviklingen, vil ta opp til endelig vurdering hvordan de prissubsidiene

som ikke er avtalebundet, skal legges opp i sine enkeltheter for 1961 innefor de rammer og med grunnlag i de hovedmål som her er omtalt.»

Levekostnadsindeksen lå i desember 1958 på 162. Gjennomsnittet for 1959 var 163, og for de 11 første månedene i 1960 lå indeksen gjennomsnittlig på 164.

Sysselsettingstiltak.

I statsråd 29. mai 1959 fremmet Regjeringen en proposisjon om at det på budsjettet for 1959—60 skulle føres opp 75 millioner kroner til ekstraordinære sysselsettingstiltak for å minke vinterarbeidsløsheten. Dette beløpet kom i tillegg til de 20 millionene som var ført opp i forslaget til statsbudsjett, som ble lagt fram i begynnelsen av mars.

Også andre tiltak ble satt i verk for å stimulere sysselsettingen. Kommunalbankens utlånsramme for skolebygg ble økt. Et annet tiltak var en ny finansieringsordning for skip som bygges ved norske verksted. Det ble oppnådd enighet mellom staten og endel banker om saken. Det skulle opprettes et privat institutt som skulle kunne gi 2. prioritets pantelån i skipene. Staten skulle garantere de obligasjoner som instituttet utsteder. Det dreier seg om ihendehaverobligasjoner for inntil 300 millioner kroner.

Utover våren og sommeren 1960 bedret sysselsettingssituasjonen seg meget vesentlig. På halvårsbudsjettet for siste del av 1960 og på budsjettet for 1961 ble det derfor ikke foreslått så store bevilgninger til sysselsettingsformål som i de to foregående budsjetter. Blant annet fikk kommunene vinteren 1960—61 vesentlig mindre statlig støtte til kommunale hjelpearbeider i den form en hadde hatt de to foregående vintre. Det ble imidlertid — hvis en slår sammen de forskjellige bevilgninger for vinterhalvåret 1960—61 i alt stilt til disposisjon for det offentlige ca. 50 mill. kroner til sysselsettingsformål.

Utenrikspolitikken.

I en tale i Stortinget den 20. januar 1960 omtalte utenriksminister Lange Berlin-krisen. Han sa at Berlins egne innbyggere var de mest meningsberettigede når det gjaldt det russiske forslaget om Berlin. Det var ikke vanskelig å finne ut hva denne mening var. De kandidater som ved valgene i Vest-Berlin i desember 1958 gikk inn for å godta de russiske forslag, fikk mindre enn 2 prosent av stemmene. Dette burde i og for seg være tilstrekkelig som begrunnelse for det standpunkt Vestens land hadde tatt i Berlin-spørsmålet. Men det

var ikke nok å avvise det russiske forslaget, en burde møte det med konkrete forslag som kunne gi grunnlag for forhandlinger. Det var lite realistisk å plukke ut Berlin-spørsmålet og gjøre det til gjenstand for separate forhandlinger. Russernes forslag om å slutte fredstraktat med de to stater, betydde i praksis at Tysklands tidligere fiender skulle låse fast delingen av landet. Ellers mente Lange at selv om forhandlingssituasjonen mellom øst og vest ikke var særlig oppmuntrende, var det et positivt trekk at forhandlingene fortsatte. Alternativet var så avskrekkende at det her var nødvendig å vise den ytterste tålmodighet ved forhandlingsbordet.

Tyske offiserer på Kolsås.

27. april 1959 godkjente Stortinget mot 12 stemmer (derav 9 A) militærkomitéens enstemmige innstilling om å knytte to tyske offiserer til nord-kommandoen på Kolsås. Debatten forløp relativt fredelig. Det ble fra flere talere gitt uttrykk for at man godt forsto den følelsesmessige reaksjon som var kommet til uttrykk fra mange mot forslaget om at tyske offiserer igjen skulle ta opphold i Norge. Men det ble også sterkt understreket at det ikke var mulig å finne saklig grunnlag for å nekte stasjonering av tyske offiserer på Kolsås, i hvert fall ikke dersom en mente at Vest-Tyskland skulle være medlem av NATO. (I 1954 hadde Stortinget med 126 mot 7 stemmer gått inn for at den vest-tyske forbundsrepublikk skulle opptas i NATO.)

*

I en *utenrikspolitisk redegjørelse den 26. oktober 1959* sa utenriksministeren at han trodde verden sto foran en lengere forhandlingsperiode. Han fant det vanskelig å godta at teorier og dogmer i det lange løp skulle bli bestemmende for nasjoners utvikling og for verdens framtid. Han våget ikke å spå noe om løsningen av de konkrete stridsspørsmål, men mente en hadde grunn til å håpe at bedringen i den internasjonale atmosfære betydde innledningen til en mer varig avspenning.

Om Berlin-spørsmålet sa utenriksministeren at den øyeblikkelige trussel mot vest-berlinerne var fjernet og russerne satte ikke lenger noen tidsfrist for forhandlingene om Berlin.

Frihandelsforbundet mellom «De Ytre Sju».

Den 20. november 1959 ble konvensjonen om et frihandelsforbund mellom «De Ytre Sju» — de skandinaviske land, Portugal, Storbritannia, Sveits og Østerrike — undertegnet i Saltsjøbaden.

Konvensjonens regler for tollnedbyggingen forutsetter en overgangsperiode på 10 år. Planen omfatter en første tollreduksjon på

20 prosent den 1. juli 1960, dvs. på det tidspunkt da de seks land i fellesmarkedet foretar sin andre 10 prosent tollnedsettelse. Man oppnår derved å komme på linje med tollnedbyggingsplanen for fellesmarkedet. Etter dette tas det sikte på åtte nedbyggingstrinn hvert på 10 prosent slik at toll vil være fjernet fra samhandelen pr. 1. januar 1970. Utgangspunktet for tollreduksjonene skal være de satser som gjelder 1. januar 1960.

Konvensjonens regler for avvikling av de kvantitative importrestriksjoner bygger på de resultater som er oppnådd gjennom liberaliseringsarbeidet i OEEC, og forutsetter at de gjenværende restriksjoner blir avviklet i løpet av 10-årsperioden.

Konvensjonen inneholder to typer unntaksklausuler. Den ene skal gjelde i forbindelse med betalingsvansker. Hvis et medlemslands betalingsbalanse forverres hurtig og det derved oppstår en kritisk situasjon, kan vedkommende land treffe beskyttelsestiltak.

Et annet problem som kan oppstå, er at et medlemsland kan bli utsatt for vansker i en spesiell industrigren eller i et særskilt område på grunn av den gjennomførte tollreduksjon. Vedkommende land skal da på visse vilkår kunne treffe visse beskyttelsestiltak.

Konvensjonen forutsetter ellers en viss elasticitet i tollnedbyggingen, slik at landene under overgangsperioden på 10 år kan gi særlig utsatte næringsgrener et visst pusterom, hvis man kan regne med at dette vil hjelpe dem i omstillingen. Men landene må på forhånd innhente organisasjonens samtykke til en slik endring i avviklingstakten fra det hovedregelen tilsier. Forutsetningen er dessuten at *all tollbeskyttelse under alle omstendigheter skal være fjernet innen 1. januar 1970.*

Den 22. mars 1960 ga Stortinget, mot Løvliens stemme, samtykke til ratifikasjon av konvensjonen om Det Européiske Frihandelsforbund.

Våpeneksporten til Cuba.

I brev av 1. desember 1958 til Utenriksdepartementet meddelte Raufoss Ammunisjonsfabrikker at fabrikken gjennom en agent i London hadde fått forespørsel om leveranse av ammunisjon for ca. 4 mill. kroner til Cubas regjering. Da brevet sterkt framhevet de vanskelige sysselsettingsforhold ved bedriften, sendte Utenriksdepartementet gjenpart av brevet til industriministeren. — Saken ble behandlet i regjeringsskonferanse den 4. desember 1958. Regjeringen fant saken tvilsom, men mente ikke at det forelå tilstrekkelig grunn til å avslå en søknad. Utskipningen fant sted fra Drammen 23. desember.

Engan (Sp.) stilte i januar 1959 følgende begrunnede spørsmål til justisminister *Haugland*: «Hvilke prinsipper følger Regjeringen når det gjelder tildeling av lisens for eksport av våpen og ammunisjon til land som befinner seg i krig eller borgerkrig?» Spørsmålet kom opp i Stortinget 4. mars. Statsråd *Haugland* svarte at Regjeringen hadde lagt sterk vekt på sysselsettingsproblemet da den tillot eksporten, men ellers var han enig i at man måtte vise varsomhet med slike eksporttillatelser. Regjeringen ville om kort tid legge fram forslag til ny våpenlov.

Samme dag — etter at Stortingets dagsorden var behandlet, forlangte *Borten* (Sp.) ordet og framsatte på vegne av de fire opposisjonsførere følgende mistillitsforslag:

«Stortinget beklager at Regjeringen ved å tillate våpeneksport til Cuba mens borgerkrig pågikk i landet, har handlet i strid med den alminnelige oppfatning i det norske folk og med tidligere hevdede prinsipper,» og 11. mars heftet de følgende tilføyelse på «som bl. a. fant sitt uttrykk i Stortingsvedtaket av 12. april 1935 om eksport av våpen».

Mistillitsforslaget ble behandlet av Stortinget 11. mars. Etterat *Borten* (Sp.) hadde begrunnet forslaget, ga statsminister *Gerhardsen* en redegjørelse og sa bl. a.: «Når det gjelder den sak som ligger til grunn for det forslag som i dag behandles, var Regjeringen i tvil, men resultatet var at eksport ble tillatt. Regjeringen sto også i dette tilfelle overfor et avveiningsproblem, og den la for stor vekt på de arbeidsledighetsproblemer som ville oppstå på Raufoss om eksporten ikke ble tillatt. Det er vi alle klar over i dag.»

Når det gjaldt den framtidige behandling av slike saker, erklærte statsministeren at det ved avgjørelsen skulle legges avgjørende vekt på de utenrikspolitiske vurderinger, og hovedsynspunktet bør være at Norge ikke vil tillate salg av våpen og ammunisjon til områder hvor det er krig eller krig truer, eller til land der det er borgerkrig.

Arbeiderpartiets gruppefører *Hønsvald* framsatte på Arbeiderpartiets vegne følgende forslag: «Stortinget tar til etterretning den erklæring statsministeren på Regjeringens vegne har lagt fram. Stortinget vil sterkt understreke det prinsipp at eksport av våpen og ammunisjon fra Norge bare må skje etter en omhyggelig vurdering av de uten- og innenrikspolitiske forhold i vedkommende område. Denne vurdering må etter Stortingets mening være avgjørende for om eksport skal finne sted.»

Det framgikk av debatten at det var enighet om at våpeneksporten til Cuba ikke burde ha funnet sted, og det var ingen som forsvarte den.

Opposisjonens mistillitsforslag ble forkastet med 79 stemmer mot 71 stemmer. (De 79 var Arbeiderpartiets representanter og Løvlien.) Arbeiderpartiets forslag ble vedtatt med 78 mot 72 stemmer.

Cuba-debatt nr. 3.

Da Forsvarsdepartementet i begynnelsen av oktober måtte demen-tere et tidligere dementi og innrømme at det var eksportert off-shoreammunisjon til Cuba, ble det straks innlevert 2 interpellasjoner på Stortingets kontor. *Røiseland* ville ha en forklaring på hvorledes det uriktige dementi var kommet i stand. Og *Engan* ville at Stortinget skulle granske hele Cuba-saken. Interpellasjonene ble be-handlet under ett, i et fire timer langt ordskifte den 26. oktober.

Statsråd *Handal* sa i sitt svar til *Røiseland* at presseavdelingen i Forsvarsdepartementet på vanlig måte hadde spurt de offiserer som hadde tilsynet med off-shoreammunisjonen og disse hadde i vår be-nektet at det var sendt slik ammunisjon til Cuba.

Statsministeren besvarte *Engans* interpellasjon og sa at Regjerin-gen for sin del ikke kunne innse at det var nødvendig å granske første avsnitt av Cuba-saken, nemlig selve vedtaket om å gi eksport-lisens. Den siden av saken hadde Stortinget behandlet to ganger før og gjort et avsluttende vedtak. Derimot hadde Regjeringen ikke noe imot at feilekspederingen med off-shoreammunisjon og det uriktige dementiet ble tatt opp til nærmere undersøkelse.

Debatten endte med at forslaget om å få tilsendt *alle* dokumenter om Cuba-saken falt mot Arbeiderpartiets stemmer. Deretter vedtok Stortinget enstemmig *Hønsvalds* forslag om at tinget skulle få alle opplysninger og dokumenter om feilekspederingen av off-shoream-munisjonen og om det uriktige dementi.

*

Som vanlig etter Stortingets åpning ga utenriksminister *Lange* 29. januar 1960 en *redegjørelse for den utenrikspolitiske situasjon*. Han sa at han trodde at interessekonfliktene mellom de kommunistiske og de demokratiske land i det ti-år vi nå er gått inni, i langt høyere grad enn tilfelle var i 40- og 50-årene vil bli preget av kappestrid på det økonomiske, sosiale og politiske området, mens det umiddelbare militære trykk på de vest-européiske land vil komme mer i bakgrunnen. Han anførte to grunner for dette, nemlig den veldige økonomiske vekst i Sovjet-Samveldet og erkjennelsen av at krig i dag er utjenlig til fremme av egne interesser. Men forutset-ningen for denne kjensgjerning er at den bare teller så lenge det rår militær likevekt. Blir denne likevekt forskjøvet, for eksempel

ved at den militære slagkraften i Vest blir ensidig svekket, blir dermed kjensgjerningen forvandlet til en meget farlig illusjon, sa Lange.

På denne bakgrunn gikk utenriksministeren sterkt inn for at intet land i NATO-alliansen måtte foreta ensidige tiltak som reduserte forsvarsberedskapen og derigjennom svekket Vestens forhandlingsposisjon. Det var nødvendig å holde sammen og være sterk når man setter seg til forhandlingsbordet, sa Lange. Han understreket imidlertid at det under rådslagningene mellom NATO-landene fra norsk side vil bli gjort alt som var mulig for å bidra til at vestmaktene fulgte en rimelig og realistisk linje overfor Sovjet-Samveldet.

Flyepisoden, Sovjet og Norge.

I den siste uken for toppmøtet i Paris skulle finne sted, kom Norge mot sin vilje i det verdenspolitiske rampelys i samband med at russerne hadde uskadeliggjort et amerikansk U-2 fly som var på vei over sovjetisk territorium. Flyets oppdrag var å utføre militær etterretningsvirksomhet og flygeren oppga at han hadde fått ordre om å lande i Bodø.

Utenriksminister *Lange* kommenterte flyepisoden i et par erklæringer 9. mai og 13. mai, og i en større redegjørelse for Stortinget 28. mai. Han presiserte at norske sivile og militære myndigheter overhodet ikke hadde hatt kjennskap til at det amerikanske flyet var på vei til Bodø flyplass. Lange forsikret at man på norsk side ville «ta alle nødvendige skritt for å få brakt klarhet» i saken.

Fra norsk side hadde man aldri gitt tillatelse til at norske flyplasser skulle bli brukt som utgangsposisjon for flytokter som krenket fremmede staters territorium.

I sitt innlegg 13. mai meddelte utenriksministeren at det var brakt på det rene at det amerikanske flyet som ble skutt ned over Sovjet-Samveldet etter planen skulle ha fortsatt til Bodø. Utenriksministeren hadde derfor tilkalt De forente staters ambassadør og protestert på Regjeringens vegne mot den planlagte mellomlanding i Bodø. Utenriksministeren framholdt videre at han godt kunne forstå at Sovjet-Samveldet var forbitret over det som hadde hendt, men han måtte «protestere mot de trusler mot Norge som i denne sammenheng var blitt framsatt fra ansvarlig politisk hold i Sovjet-Samveldet».

I talen i Stortinget 28. mai sa Lange blant annet følgende om den amerikanske svarnoten: «De forsikringer Regjeringen har mottatt fra amerikansk side og president Eisenhowers erklæring på møtet i Paris om at slike flyginger er stanset og ikke vil bli gjenopptatt,

gjør at Regjeringen kjenner seg trygg på at det i framtiden ikke vil bli gjort forsøk på å bruke våre flyplasser på noen måte som ikke er i samsvar med de forutsetninger som er stilt opp for slik bruk.»

I ordsiftet etter Langes tale ga alle representanter — unntatt Løvlien — uttrykk for tilslutning til hovedlinjen i Regjeringens utenrikspolitikk. Men enkelte var skarpere i sin kritikk av USA enn andre.

*

Også etter Stortingets åpning høsten 1960 redegjorde utenriksministeren for den utenrikspolitiske situasjon. Han slo fast at når det gjelder nedrustingsspørsmålet var det foreløpig ikke noe tegn til at Sovjet-Samveldet var innstilt på reelle forhandlinger. Standpunktene var fortsatt sterkt avvikende. Det rår ingen enighet om de tekniske problemer som reiser seg i forbindelse med spørsmålet om internasjonal inspeksjon og kontroll. Det er heller ikke gjort framskritt i retning av andre tiltak som kan bidra til å minske frykten for overraskelsesangrep.

Men det var også oppmuntrende trekk i bildet. Det var overordentlig gledelig å se den helhjertede og praktisk talt samlede tilslutning som De Forente Nasjoners aksjon i Kongo og generalsekretærens ledelse av den hadde fått fra medlemslandene utenfor øst-blokken, ikke minst fra de afrikanske land.

Mot slutten av sin tale sa Lange bl. a.:

«Ingen norsk regjering kan ha noe annet mål overfor Sovjet-Samveldet enn å bevare og bygge ut et oppriktig og betryggende naboforhold. Det er en politikk som er i samsvar med klare norske interesser. Vi har et berettiget krav på at alle land som ønsker gode forbindelser med vårt land, respekterer dette som grunnleggende norsk utenrikspolitikk. Og jeg er glad for å kunne si her i Stortinget at ingen av våre allierte, eller noe annet land for den saks skyld, har gitt oss den minste grunn til å tvile på at de respekterer dette som norsk politikk.

Regjeringen går ut fra at Sovjet-Samveldet fortsatt ønsker et godt naboforhold til Norge, og at det derfor respekterer den utenrikspolitikk som Regjeringen fører med tilslutning fra et overveldende flertall i Stortinget. Men Regjeringen ønsker å gjøre det klart at framstøt av den art som vi har vært utsatt for i den senere tid vil kunne føre til krav om at Regjeringen må overveie om vår nåværende politikk, med de begrensninger og de forbehold som Regjeringen i samråd med Stortinget har fastlagt, i tilstrekkelig grad tar vare på landets sikkerhetsbehov.»

Regjeringens melding om atomvåpen i det norske forsvar.

Da Norge i 1949 sluttet seg til NATO, tok vi det forbehold at det ikke skulle være fremmede tropper eller fremmede baser på norsk jord uten i tilfelle krig eller dersom krig truet. Denne basepolitikk er opprettholdt. De forsyningslagere som ble besluttet opprettet i 1959, er ikke baser, og de skal stå under norsk kommando, men stå til disposisjon for våre allierte i tilfelle krig.

Spørsmålet om atomvåpen i det norske forsvar ble reist i Stortinget våren 1960 av to borgerlige medlemmer av militærkomitéen, Henrik Svendsen (H) og Hoel (V). Stortinget ba Regjeringen om en analyse av om målsettingen for vårt forsvar kunne oppfylles uten at vi tok i bruk kjernefysiske våpen. Regjeringen har lagt fram sin vurdering i Stortingsmelding nr. 28 for 1960—61, vedtatt i statsråd 9. desember 1960.

«Fellesforsvaret» og atomvåpen.

Når det i St.meld. nr. 28 heter at «fellesforsvaret bygger på forutsetningen av bruk av atomvåpen», så er med uttrykket «fellesforsvaret» ment det samlede NATO-forsvar for alle Atlanterhavspaktens land.

Den plan som ble nevnt på NATO-parlamentarikermøtet i Paris i november i år om å gjøre NATO til «den fjerde atommakt», vil formodentlig bli behandlet på NATO-ministermøtet i Oslo i mai 1961. Planen går ut på at de politiske myndigheter i samtlige 15 NATO-land i fellesskap skal ha bestemmelsesrett over om atomvåpen skal tas i bruk i tilfelle krig («15 fingrer på avtrekkeren»). Nå er det den amerikanske president som har avgjørelsen, og alle «atomvåpen er under amerikansk kontroll. Regjeringen har ikke drøftet dette spørsmål, da det ennå ikke foreligger som konkret plan.

Den plan som går under navn av «Norstad-planen» eller «brannkorpset» går ut på at det innenfor NATO's felleskommando skal opprettes mobile styrker som raskt kan komme til stede der det er en kritisk situasjon eller et mindre angrep. Disse styrker vil om nødvendig kunne utstyres med atomvåpen. Slike styrker vil ikke kunne stasjoneres i Norge ifølge vår basepolitikk.

Med taktiske atomvåpen, som er nevnt i St.meld. nr. 28, menes atomvåpen med kort og begrenset rekkevidde, beregnet på forsvar, og de kan ikke brukes mot fjerntliggende mål.

Regjeringens syn på atomvåpen i det norske forsvar.

I St.meld. nr. 28 slåes det fast at NATO's viktigste oppgave er å hindre krig ved å ha et permanent og effektivt beredskap, og at det norske bidrag til fellesforsvaret er å innpasse og koordinere det norske forsvar med NATO's samlede beredskap. Dersom NATO likevel skulle bli angrepet, må vi yte et størst mulig bidrag til forsvaret av vårt land, noe som er en forutsetning for at våre store allierte kan yte hjelp til forsvar av norsk territorium.

Spørsmålet om å innføre kjernefysiske våpen i det norske forsvar er ikke bare et forsvarsspørsmål, men i like høy grad et utenrikspolitisk spørsmål. Målet for vår sikkerhetspolitikk er å arbeide for at internasjonale konflikter kan løses gjennom forhandlinger og dermed åpne veien for avspenning og nedrusting. Det er i denne sammenheng viktig å unngå en spredning av atomvåpen fordi dette kan vanskeliggjøre eller svekke kontrollen med dem. På samme måte som vår basepolitikk i sin tid ble fastlagt etter en avveining mellom militære og utenrikspolitiske hensyn, må spørsmålet om atomvåpen vurderes ut fra en samlet vurdering av vår sikkerhetspolitikk.

Regjeringens konklusjon er at målsettingen for vårt forsvar kan oppfylles uten at vi tar i bruk kjernefysiske våpen.

Det heter i Regjeringens erklæring:

«Selv om mangelen på atomvåpen i visse situasjoner vil gi våre forsvarsstyrker en ugunstigere utgangsstilling i *tilfelle en væpnet aggresjon* mot norsk område, innebærer dette etter Regjeringens syn ikke at forsvarets muligheter tilsvarende svekkes når det gjelder å løse sin hovedoppgave som er å forebygge en væpnet aksjon mot norsk område. Den sikkerhet det norske forsvar kan gi på dette felt ligger i første rekke i at forsvaret utgjør endel av et forpliktende fellesforsvar som har den nødvendige militære styrke.

Den militære planlegging innenfor fellesforsvaret bygger på forutsetningene om bruk av atomvåpen overfor ethvert massivt angrep mot medlemslandenes territorium. En kan imidlertid ikke derav trekke den slutning at en vidtgående spredning av atomvåpnene er i Norges og NATO's interesse. Spørsmålene må som nevnt også vurderes i lys av de følger en videre spredning av atomvåpene vil kunne ha for muligheten for å komme fram til reelle fredsforhandlinger om alminnelig og kontrollert nedrustning. Bestrebelsen med å komme i gang med effektive nedrustningsforhandlinger har pågått i årevis uten nevneverdig resultat. Ikke desto mindre er erkjennelsen av nødvendigheten av å nå fram til resultater i nedrustningsspørsmålet sterkere enn noensinne før. Det må være et hovedmål for norsk utenrikspolitikk som for hele den vestlige politikk å bidra i den utstrekning det er mulig for at nedrustningsforhandlingene kan

komme i gang på et reelt grunnlag. Regjeringen er av den oppfatning at det bør legges avgjørende vekt på at en ikke sprer atomvåpene mer enn helt nødvendig, slik at en ikke vanskeliggjør en senere begrensning i atomvåpnenes rolle i forsvaret i takt med en kontrollert og allsidig nedrustning. Framfor alt bør en, så langt det er forsvarspolitisk forsvarlig, unngå å føre atomsprengladninger inn i områder hvor deres nærvær kan skape særlige problemer, og hvor de ikke hittil har vært plassert.

I de mer enn 10 år Norge har vært medlem av NATO har vi hele tiden iaktatt bestemte begrensninger med hensyn til den militære virksomhet på vårt territorium. Vi har gjort dette ut fra en samlet vurdering av situasjonen i Nord-Europa som helhet og av Norges geografiske beliggenhet.

Den militærtekniske og politiske utvikling har ført til at de nordiske land nå ligger nærmere opp til områder som har vesentlig strategisk interesse for stormaktene. Et forhold som i forbindelse med de norske militære sjefers tilråding må tillegges særlig vekt, er den økte militære oppbygging av de nordvestlige deler av Sovjet-Samveldet. Norske myndigheter er klar over at denne økte militære aktivitet må ses på bakgrunn av den globale maktbalanse. Vi har imidlertid i vår sikkerhetspolitikk lagt vekt på å innrette oss slik at Norge ikke bidrar til å øke spenningen i Nord-Europa. Derfor har vi tatt sikte på å unngå militær oppladning i Norge. Men en utpreget manglende militær balanse i et begrenset, men strategisk viktig område, kan imidlertid i seg selv bli et uromoment i den internasjonale politikk dersom de berørte land ikke er innstilt på å erkjenne hverandres legitime og vitale interesser. Norge er for sin del fortsatt innstilt på å medvirke til å skape en slik gjensidig forståelse.

Vi har i vår politikk villet understreke at det ikke ligger aggressive hensikter bak det vestlige fellesforsvar. Vi mener at dette ikke bare er i vår nasjonale interesse, men også til beste for hele alliansen.

Etter Regjeringens oppfatning taler de samme hensyn som har bestemt vår tidligere politikk for at vi ikke foretar noe som kan endre den nåværende situasjon når det gjelder atomsprengladninger på norsk territorium.

Regjeringen vil imidlertid samtidig understreke at vårt land som en suveren stat til enhver tid må stå fritt når det gjelder å vurdere om landets forsvarspolitikk — med de begrensninger og forbehold de ansvarlige statsmyndigheter selv har fastlagt — tar tilstrekkelig vare på landets sikkerhetsbehov under skiftende forsvarsmessige og utenrikspolitiske forhold. De sikkerhetstiltak vi treffer må bygge på en samlet vurdering av den internasjonale situasjon.

Etter nøye avveiing av de hensyn som gjør seg gjeldende, er Regjeringen kommet til at den ikke vil foreslå noen endring i de retningslinjer som hittil har vært fulgt fra norsk side i spørsmålet om å lagre atomsprenghladninger på norsk område i fredstid. Under de rådende forhold blir det desto nødvendigere å opprettholde et effektivt beredskap av konvensjonelle styrker og utbygge disse.»

Tjenestetiden.

Tjenestetiden ble i 1954 utvidet fra 12 måneder til 16 måneder for Hæren og til 18 måneder for Flyvåpenet og Marinen. Spørsmålet om å nedsette tjenestetiden bl. a. på grunn av de store ungdomskull og den utenrikspolitiske situasjon ble drøftet av «Himle-utvalget» som leverte sin innstilling sommeren 1959. Flertallet innstilte på ingen nedsettelse, mens ett medlem, Bjartmar Gjerde, innstilte på nedsettelse til 14, alternativt 12 måneder for Hæren. For å drøfte spørsmålet videre ble det nedsatt et parlamentarisk kontaktutvalg med representanter for de demokratiske partiene i Stortinget. Drøftingene mellom kontaktutvalget og Regjeringen har pågått til i høst. Regjeringens vurderinger av tjenestetidsspørsmålet har vært forelagt utvalget, og etterat Regjeringen er blitt kjent med oppfatningen i de forskjellige partigrupper, tok den sin beslutning om ikke å foreslå en reduksjon av tjenestetiden allerede fra 1. januar 1962. Regjeringens standpunkt ble gjort kjent gjennom en pressemelding av 9. desember i år.

Regjeringens pressemelding.

Regjeringen har vurdert mulighetene for å kunne nedsette tjenestetiden fra 1. januar 1962, men har ikke funnet å kunne foreslå noen reduksjon fra det tidspunkt. Det er imidlertid Regjeringens forutsetning at Forsvarsdepartementet fortsetter arbeidet med å legge forholdene til rette for en nedsettelse av tjenestetiden.

Det er særlig to forhold som har vært sterkt framme i Regjeringens vurderinger. Det ene er mulighetene for å verve et større antall menig yrkespersonell slik at dette ville gjøre det forsvarlig å lette tjenestebyrden for den ungdom som fortsatt må utskrives til militærtjeneste. Tilgangen på vervede mennskaper har imidlertid hittil ikke vært tilfredsstillende.

Det annet er den internasjonale situasjon med utgangspunkt i de tilløp til forhandlinger og avspenning som gjorde seg gjeldende i begynnelsen av 1960. Den utenrikspolitiske utvikling har dessverre ikke innfridd de forhåpninger en kunne ha ved inngangen til 1960. Selv om forhandlingslinjen fortsatt må danne grunnlaget for vår

sikkerhetspolitikk, er det for tiden ikke forsvarlig å basere seg på at man på kort sikt vil kunne løse de tvistespørsmål som skaper den internasjonale spenning og å få konkrete resultater i arbeidet for kontrollert nedrustning.

Under disse forhold har Regjeringen kommet til at det ikke vil være tilrådelig å foreslå en nedsettelse allerede fra 1. januar 1962.

Industripolitikken.

Utenlandsk kapital.

I en interpellasjonsdebatt 25. mai 1959 kritiserte flere borgerlige representanter at Stortinget ikke var tatt med på råd før Regjeringen oppnevnte det såkalte Trygve Lie-utvalget, som skulle forsøke å skape interesse for utenlandske investeringer i Norge. Men alle uttrykte håpet om at det måtte lykkes Trygve Lie å skaffe kapital til landet. Det ble i denne sammenheng endel debatt om de vilkår som skulle tilbys utenlandsk kapital. Fra borgerlig hold ble det presisert at utenlandske interessenter ikke måtte få bedre betingelser enn norske. Arbeiderpartiets representanter viste til at vår konsepsjonslovgivning stiller stramme betingelser for utenlandske investeringer og at det ellers er adgang til særlige lettelsers også for nordmenn når de investerer penger i samfunnsgagnlig virksomhet.

Den 7. desember 1959 rettet Venstres gruppefører, *Bent Røise-land*, følgende begrunnede spørsmål til statsministeren:

«Taler fylkesmann Trygve Lie som offisiell målsmann for Regjeringa når han seier at Den norske regjering ikkje har noen planer om ytterligere nasjonalisering av industrien i landet, men vil bygge på det private initiativ som hoveddrivkraft?»

Statsminister Gerhardsen uttalte i sitt svar bl. a. at Regjeringen legger sine planer fram for Stortinget i langtidsprogrammene, i de årlige trontaler og i nasjonalbudsjettene. Det står ingen ting om nasjonalisering av industrien i langtidsprogrammet for 1958—61. Partiet vil bare gjøre de prinsipielle framstøt i perioden som folket i valg har gitt det fullmakt til å gjennomføre. Arbeiderpartiet har ikke gitt opp noe av sitt grunnsyn, men programmet for inneværende stortingsperiode inneholder ikke noe om nasjonalisering av industrien.

Tynnplateverk skal reises ved Bergen.

Den 8. juni 1959 hadde Stortinget igjen en langvarig debatt om Jernverket. Ordsiftet gjaldt i første rekke spørsmålet om staten skal tegne aksjer for 30 millioner kroner i Jernverket, slik at planene om et tynnplatevalseverk i Simonvik ved Bergen kunne bli realisert. Industriminister *Holler* understreket at tynnplatevalseverket ville føre til en mer effektiv utnyttelse av kapasiteten ved Jernverket og en vil kunne produsere varer som er lettere å avsette. Industriministeren mente at driftsresultatet ved Jernverket ville bli bedret med 11—12 millioner dersom en fikk et tynnplateverk i tilknytning til Jernverket i Mo.

De fleste borgerlige talere framholdt at det var alt for dyre arbeidsplasser en skapte ved reisingen av Jernverket og et eventuelt tynnplateverk.

Ved voteringen stemte 52 borgerlige representanter mot bevilgningen på 30 millioner til tynnplateverket (verket er beregnet å koste i alt 81 mill. kroner). For bevilgningen stemte, foruten Arbeiderpartiets representanter, også 6 borgerlige representanter fra Bergen, Hordaland og Nordland, mens 5 andre borgerlige representanter fra de samme distrikter gikk mot bevilgningen.

Andre industripolitiske tiltak

ble nevnt i trontalen høsten 1960:

«Regjeringen vil sende Stortinget forslag om reising av et koksverk i Mo for utnytting av Svalbard-kull, og om etablering av et selskap for bygging av en kraftpapirfabrikk i Kirkenes-området. Regjeringen arbeider med spørsmålet om en betydelig utvidelse av produksjonen av aluminium og om statens medvirkning ved bygging av en havn på Verdalsøra i forbindelse med anlegg av en ny karbidfabrikk. Planer om en ytterligere utvidelse av Jernverkets produksjonskapasitet er under arbeid, og spørsmålet om ordinær drift ved Rana Gruber blir utredet.»

For øvrig la Regjeringen høsten 1960 fram en melding om kraftutbyggingen i årene framover, der det het at tempoet i utbyggingen muligens vil øke ytterligere. Det brukes nå ca. 800 millioner kroner årlig til kraftutbyggingen.

Industrireising i distriktene.

Sommeren 1959 la Regjeringen fram en melding om utbygging av industri i distriktene. Stortingets industrikomité avga innstilling om saken høsten 1960 og saken ble behandlet i Stortinget i januar 1961. I overensstemmelse med de retningslinjer som er trukket opp

i meldingen, har Stortinget vedtatt en omorganisering og utvidelse av Industribankens og Tiltaksfondets virksomhet. Dessuten er det vedtatt å opprette et nytt «Distriktenes utbyggingsfond». Dette fond har til formål å fremme tiltak som vil gi økt, varig og lønnsom sysselsetting i distrikter med særlige sysselsettingsproblemer eller svakt utbygd næringsgrunnlag. Fondets midler kan nyttes til å gi lån og garantier og i særlige tilfelle til tegning av aksjer og tilskott. Låneavdelingens kapital består av de beløp Stortinget bevilger, de innlån Stortinget gir adgang til å ta opp mot statsgaranti, og Utbyggingsfondet for Nord-Norge. Garantiavdelingens kapital består av Arbeidsløysetrygdens utbyggingsfond og de beløp Stortinget bevilger.

I industrikomiteéns innstilling om industrimeldingen henstilte komiteéns flertall, Arbeiderpartiets medlemmer, til Regjeringen å utrede spørsmålet om statlig driftskreditt.

I en prinsipputtalelse sa ellers Arbeiderpartiets medlemmer at utbyggingen av industrien kom til å spille en avgjørende rolle for den økonomiske utvikling i Norge i årene framover. Det er i første rekke industrien som kan bidra til å øke vår levestandard. Mulighetene er på visse områder blitt større gjennom EFTA-avtalen. Denne avtalen kan, sammen med økt kapitalimport, skape grunnlag for en betydelig ekspansjon. En hurtig industriell vekst, ikke minst i distrikter med svakt og ensidig næringsliv, krever imidlertid en aktiv og ekspansiv politikk fra myndighetenes side.

Det har i de senere år store sett vært enighet i vårt land om at staten bør stimulere industrireisingen ved å styrke yrkesopplæringen og veiledningstjenesten og ved å bygge ut samferdselsmidlene, kraftforsyningen og liknende grunnlagsinvesteringer. Derimot har det vært delte meninger om det er riktig at staten påvirker industrireisingen gjennom spesielle skattelettelser og spesielle kredittpolitiske tiltak. Det har likeledes vært reist innvendinger mot at staten skulle stå som eier eller medeier ved opprettelsen av nye industrielskaper.

Flertallet uttalte at offentlig deltakelse i industrireisingen i mange tilfelle kan bidra til å øke tempoet i den økonomiske utbygging av landet. I den utstrekning staten kan bidra positivt til industriell ekspansjon er det like naturlig og nødvendig at den engasjerer seg på dette område som på andre områder.

Industriproduksjonen.

Fra 1958 til 1959 steg industriproduksjonen med 5 prosent. I de første 10 månedene av 1960 lå produksjonen 8 prosent over nivået i tilsvarende tidsrom i 1959.

Sosialpolitikken.

Uføretrygd.

I midten av februar 1959 la Regjeringen fram en proposisjon om ny uføretrygd. Det ble foreslått at pensjonen til uføre settes til samme beløp som alderstrygden, og hvis den uføre forsørger ektefelle over 60 år, skal det ytes ekteparpensjon. For hvert barn under 18 år skal det gis et tillegg på 900 kroner.

Det ble anslått at uføretrygden — som trådte i kraft 1. januar 1961 — kom til å omfatte 60—70 000 mennesker. Omkostningene ble beregnet til 250 mill. kroner pr. år, slik at de totale trygdeutgifter i 1961 vil komme opp i 2.3 milliarder kroner.

En meget vesentlig del av uføretrygdens oppgave er å yte forskjellige former for bistand til utdannelse. Så langt det er mulig og formålstjenlig skal trygdens midler legge grunnlaget til rette for at de uføre kan tre inn i arbeidslivet. Uførepensjon skal i alminnelighet først gis når det etter såkalte atfføringsforsøk er brakt på det rene at søkeren ikke makter å tre inn i arbeidslivet.

Ved voteringen i Stortinget gikk de borgerlige partier inn for en annen finansieringsordning enn den Regjeringen hadde foreslått. De stemte for at arbeidsgiverne og kommunene skulle bære en mindre del av utgiftene til trygden. Senterpartiet foreslo at arbeidsgiverne og kommunene ikke skulle yte tilskudd til trygden; til gjengjeld skulle medlemspremien og statens tilskudd økes.

Ny lov om arbeidsløshetsstrygd.

Den 15. mai 1959 behandlet Odelstinget Regjeringens forslag til ny lov om arbeidsløshetsstrygd. En av de viktigste endringene i forhold til den gamle loven var at de store pengemidlene som trygden disponerer, skal kunne settes mer direkte inn i kampen mot arbeidsløsheten. Etter bestemte retningslinjer må den trygdede i større utstrekning enn tidligere være villig til å ta anvist arbeid utenfor sitt hjemsted. Til gjengjeld hjemler trygden større adgang enn før til å dekke utgifter til reise og flytting. For å få rett til trygd må en person ha arbeidet minst 45 uker i løpet av 3 år. Senterpartiet og Høyre dissenterte på dette punkt og krevet at en måtte ha arbeidet 60 uker i løpet av 3-årsperioden for å få trygd. Etter den gamle lov kunne en få trygd hvis en hadde vært i arbeid i 45 uker i løpet av en 4-årsperiode.

Utbygging av den mentale helsepleie.

Våren 1960 fremmet Sosialdepartementet forslag om en ny lov om psykiatrisk omsorg og forslag til finansieringsordning og drift

av psykiatriske institusjoner som gjør det mulig å skaffe 1000 nye senger til våre sinnssyke.

Etter forslaget skal nærmere angitte områder, i alminnelighet et eller flere fylker, få ansvaret for å planlegge, bygge og drive psykiatriske institusjoner. Staten vil overdra alle sine sinnssykehus — bortsett fra noen få spesialsykehus som Gaustad og Reitgjerdet — til distriktene uten vederlag. Etter forslaget skal staten øke sitt bidrag ved utbyggingen av psykiatriske institusjoner fra 40 til 75 prosent i en periode på 5 år. Departementet regner med at staten vil komme til å bruke 100 mill. kroner i dette tidsrommet til utvidelser og til nye anlegg.

Hensikten er også å gjøre skillet mellom psykiatriske sykdommer og andre sykdommer mindre skarpt. Ordet sinnssyk vil bli erstattet med ordet alvorlig sinnslidende. Utgiftene ved den kurative behandlingen vil bli dekket etter loven om syketrygd og etterbehandlingen etter lov om attføringshjelp. De sinnslidende kommer på denne måten på like fot med andre syke.

Ved årsskiftet 1960—61 kunne Sosialdepartementet opplyse at det i løpet av de siste 4 år var blitt ferdig ca. 1500 nye plasser i sinnssjuke- og pleiehjem.

Alderstrygden.

Satsene for alderstrygden ble drøftet i et ordskifte i Stortinget 7. desember 1960. De borgerlige medlemmene i sosialkomitéen foreslo at alderstrygden fra 1. januar 1961 skulle forhøyes med 312 kroner pr. år for enslige og med 468 kroner pr. år for ektepar. Den årlige grunnpensjon for enslige er nå 2640 kroner og for ektepar 3960 kroner.

Flertallet i sosialkomitéen, Arbeiderpartiets representanter, uttalte i innstillingen om saken og under debatten at revisjonen av alderstrygden burde skje i tilslutning til den forestående revisjon av tariffavtalen mellom Norsk Arbeidsgiverforening og Landsorganisasjonen. De ga sin tilslutning til Sosialdepartementets standpunkt at de alderstrygdede til enhver tid måtte følge med i den alminnelige reallønnsutviklingen. Sosialkomitéens flertall gikk inn for at forhøyelsen av alderstrygden burde gjøres gjeldende fra 1. april 1961. Med hensyn til finansieringen av alderstrygden antydet Arbeiderpartiets representanter at en burde forhøye arbeidsgivernes tilskudd. De borgerlige medlemmene derimot gikk inn for at statens andel skulle økes, mens kommunenes og arbeidsgivernes andel skulle reduseres.

Kulturpolitikken.

Ny skolelov. (Ot.prp. nr. 30-1958, Innst. O. II-1959.)

I dagene 5. og 6. mars 1959 behandlet Odelstinget innstillingen fra kirke- og undervisningskomitéen om ny lov for folkeskolene på landet og i byene. Etter den hissige debatt som hadde vært i pressen om dette lovforslaget, forløp debatten i Odelstinget forholdsvis fredelig. Det var ikke noe stort skille mellom Arbeiderpartiets fraksjon og de borgerlige partiers representanter i komitéen. I prinsippvedtaket var alle partier enige om at framtidens skole måtte bli en ni-årig enhetsskole med et eventuelt tiende frivillig år. Skillet i prinsippvoteringen gjaldt situasjonen i overgangstida: om man fortsatt skulle bygge på framhalds- og realskole, eller bare på ni-årig enhetsskole.

Ekstra støtte til teatrene.

Den 18. mai 1960 behandlet Tinget en interpellasjon fra *Helge Seip*, som spurte om Regjeringen ville sikre Nationalteatret nødvendige driftsmidler inntil det forelå en nærmere vurdering av de statsstøttede teatres stilling.

Kirke- og undervisningsminister *Helge Sivertsen* svarte at Regjeringen allerede hadde tatt et initiativ for å finne en ordning som kunne løse de akutte økonomiske problemer for teatret.

Ikke lenge etter denne debatten la Regjeringen fram et forslag om at staten skulle yte Nationalteatret et lån av statskassen på 400 000 kroner. I sin innstilling om saken uttalte kirke- og undervisningskomitéen at Nationalteatret burde vurdere på ny om det var økonomisk og kunstnerisk forsvarlig å beholde bi-scenen. Etter spesiell søknad fra Det norske Teater gikk komitéen inn for at dette teater skulle få et lån på 200 000 kroner av statskassen. Det beløp Stortinget bevilget utgjorde derfor tilsammen 600 000 kroner.

Lånevilkårene for studerende ungdom.

I 1955 ble det ved lov åpnet adgang til å kreve fradrag i skattelikningen for avdrag på lån i Statens lånekasse for studerende ungdom.

Høsten 1960 foreslo Regjeringen å oppheve denne særordning. Det offentlige har i de senere år gitt økonomisk støtte til skoleungdom og studenter både ved direkte bevilgninger og på indirekte måte. Den direkte støtten omfatter bl. a. stipendier, og rentesubsidiering av lån. Den indirekte støtten var den skattefrie amortisering. Den direkte støtten har den fordel at den kommer ungdommen til gode

i selve utdanningstiden. Den indirekte støtten kommer flere år etter at utdanningen er avsluttet, uavhengig av den inntekt som låntakeren da har og således i regelen ikke når behovet for økonomisk hjelp er størst.

På grunn av skatteprogresjonen blir støtten større jo høyere låntakerens inntekt blir. Fra et sosialt synspunkt virker derfor direkte støtte rettferdigere enn indirekte støtte i form av skattefrihet. Kirke- og undervisningsdepartementet foreslo en øking av de direkte bevilgninger til den studerende ungdom omtrent tilsvarende det staten tjente ved å oppheve den skattefrie amortisering.

Under debatten om saken i Odelstinget og Lagtinget framholdt Arbeiderpartiets representanter at ordningen med skattefri amortisering av studiegjeld var en spesialordning. Skattelovene ga ellers ikke adgang til at avdrag på gjeld skulle betinge skattefrie fradrag ved inntektsansettelsen.

Skattefritakelsen ble av de borgerlige representanter forsvart med at skattefri avdrag på lån til utdanning sto i samme stilling som nedskrivning av driftsmidler. Arbeiderpartiets talere framholdt imidlertid at studieutgifter ikke kan betraktes som investering med mindre de samtidig beskattes som inntekt i studietiden.

De borgerlige representanter i Odelsting og Lagting foreslo at proposisjonen ikke skulle bifalles og at hele saken skulle tas opp til vurdering av et utvalg. Forslaget ble forkastet med Arbeiderpartiets stemmer.

Utbyggingen av undervisning og forskning.

Under finansdebatten høsten 1960 sa statsråd *Helge Sivertsen* at alt i alt gikk utgiftene i stat og kommuner til undervisningsformål og til vitenskapelige formål opp i 1.5 milliarder kroner. Det var i kroner om lag 10 ganger så meget som i siste normale førkrigsår. Mens en før krigen brukte om lag 2.8 prosent av nasjonalproduktet til alle kulturformål, brukte vi i 1959—60 4.8 prosent.

I realskole og gymnas økte elevtallet på disse fem årene — fra 1954 til 1959 — fra 47 000 til 83 000. Det som var særlig interessant ved dette tallet var at bare endel av økingen skrev seg fra de store ungdomskullene, nemlig 13 000. Hele 23 000 av økingen på 36 000 skyldtes at flere ungdommer i hvert kull søkte slik utdanning. I folkeskolen økte elevtallet og søkingen til yrkes- og fagutdanning viste et liknende bilde. Økingen var her fra 41 000 i 1954 til 53 000 i 1959—60. Det var her også regnet med lærerutdanning. Om en ser på tallene for universiteter og høyskoler, var det 3000 flere studenter i 1959 enn i 1954, da tallet var vel 5500.

Til undervisning og forskning ble det på statsbudsjettet for 1961 ført opp 170 mill. kroner mer enn i 1959—60. En kunne regne med at disse bevilgningene ville gi om lag 15 000 nye undervisningsplasser i 1961 ved de videregående skoler for allmen- og yrkesutdanning. Det er ført opp 69 mill. kroner til statlige undervisningsbygg, dvs. 27 mill. kroner mer enn i siste helårsbudsjett. Fullføringen av disse bygg vil også i 1962 kreve store investeringer.

Jordbrukspolitikken.

Den 2. februar 1960 drøftet Stortinget innstillingen fra landbrukskomitéen om *den høgare jordbruksopplæringa*. Saken hadde da ligget i komitéen i et par år, og departementets forslag om å slå sammen småbrukslærerskolen på Sem og landbrukshøyskolen på Ås var i mellomtiden blitt møtt med atskillig motstand fra småbruksorganisasjonene. Det deltok ca. 50 talere i stortingsdebatten om saken. Debatten sluttet med at flertallet i landbrukskomitéen oppnådde 89 stemmer for følgende forslag:

«Stortinget samtykker i at undervisning og forsøksverksemd ved Norges Landbrukshøgskule og Statens Småbrukslærarskule vert samordna slik at desse skulane kjem under same leing som ein institusjon, i hovudsaka etter dei retningsliner som det er gjort greie for i St.meld. nr. 62 for 1958 og i tilleggsskriv, alternativ I.»

Mindretallet i landbrukskomitéen la fram dette forslag, som fikk 44 stemmer:

«Norges Landbrukshøgskole og Statens Småbrukslærarskole opprettholdes som selvstendige institusjoner som sorterer direkte under Landbruksdepartementet.

Begge skoler utbygges for å fylle hver sine oppgaver.

Den pedagogiske opplæringen for dem som skal bli lærere eller faglige veiledere må styrkes snarest mulig.»

Som punkt 2 foreslo begge fraksjonene at St.meld. nr. 62 for 1958 skulle vedlegges protokollen.

*

Den 2. mars 1960 drøftet Stortinget denne interpellasjonen fra *Leif Granli*:

«Er Landbruksdepartementet merksam på de planer som er framme om nye store såkalte «fleskefabrikker»? Er departementet merksam på hvilke konsekvenser dette vil få for de mindre bruk, og hva vil departementet eventuelt gjøre for å hindre at slike fabrikker blir satt i drift?»

Statsråd *Løbak* framholdt i sitt svar at det lenge hadde vært en tendens i retning av større enheter også i fleskeproduksjonen. I og for seg var for øvrig dette med fleskefabrikker ikke noe nytt. Rundt Oslo har det vært slike fabrikker snart i generasjoner. Småbrukere i gamle Aker driver mindre enheter fra 100 griser og oppover. Vi har nå fått en som kan drive med 3000—4000 griser. Men, sa statsråden, jeg tror neppe det er grunn til å frykte for at slike store fleskefabrikker skal vokse opp som paddehatter her i landet. Den kraftfôrpolitikk vi fører vil i høy grad begrense lønnsomheten for slike fabrikker utenom jordbruket. Den rasjonaliseringsprosess som vårt jordbruk må gjennom, skal skje ikke ved amputasjon, men ved konsentrasjon av kapital og arbeidskraft *innenfor* jordbruket.

En omlegging av fleskeproduksjonen fra de små enheter til større enheter kan i stor utstrekning foregå ved samvirke mellom dem som i dag driver de små enheter — småbrukerne. Statsråden antydte til slutt at problemet med fleskefabrikkene vil bli forelagt kraftfôrutvalget og to offentlige kommisjoner som er i arbeid — Eskelandskomitéen og Aresvikkomitéen.

*

Den 29. november 1960 behandlet Stortinget følgende interpellasjon fra Venstre-representanten *Ytre-Arne*:

«Arbeider Riksstyret med planar om radikal omlegging av jordbrukspolitikken?»

Interpellasjonen var foranlediget av et foredrag som landbruksministeren hadde holdt bl. a. i Trondheim og Elverum.

Statsråd *Wøhni* uttalte i sitt svar på interpellasjonen bl. a.:

«Det foredraget jeg holdt for en tid siden og som er foranledningen til denne interpellasjonen, var et opplegg til diskusjon om jordbrukspolitiske spørsmål, sett på bakgrunn av de problemer vi må være forberedt på å bli stilt overfor i forbindelse med utviklingen i tiden framover.

Regjeringens jordbrukspolitikk er fastlagt i det program Arbeiderpartiet har lagt fram i forbindelse med jordbrukspolitikken, og programmet er bindende for Regjeringen i inneværende periode. Jordbruksprogrammet for neste periode vil bli lagt fram i god tid foran neste valg, etterat partiets landsmøte har tatt stilling til dette.

Jeg var i mitt foredrag i Trondheim inne på at en kan bli tvunget inn på en linje med større vekt på tilskott til investeringer i forhold til driftssubsidier, for å styrke jordbrukets konkurransevne. Det foreligger ingen slik situasjon i dag, og det er heller ikke nødvendig å ta stilling til en slik problemkonstellasjon nå. Men vi kan bli stilt overfor en slik situasjon med den utvikling mot store mar-

kedsdannelser som foregår i Europa og i verden for øvrig, og som også vårt land er med i.

For å unngå misforståelser, vil jeg enda en gang få understreke at de fleste jordbrukspolitiske tiltak, og da særlig produktpriser og subsidier, er gjenstand for forhandlinger mellom statens forhandlere og jordbrukets faglige organisasjoner, og bindes i og med jordbruksavtalen for bestemte tidsrom framover. Siste jordbruksavtale hadde en løpetid på tre år. Det er derfor ikke helt riktig å stille spørsmålet hvilke jordbrukssubsidier Regjeringen vil ta bort, all den stund en bygger det hele på avtaleprinsippet og er villig til å holde de inngåtte avtaler.

Ved forhandlinger om ny jordbruksavtale er det organisasjonene som presenterer sine krav. Disse bygger blant annet på de erfaringer som er høstet gjennom tidligere avtaleperioder. Men hva disse kravene kommer til å gå ut på eller hvordan den nye avtalen blir, er det ingen gitt å ha noen formening om på dette tidspunkt.»

Fiskeripolitikken.

Blant de spørsmål som sto i forgrunnen i vår fiskeripolitikk i 1959 og 1960 var fiskerigrenseproblemet. Brofosskomiteéns innstilling om retningslinjene for vår framtidige fiskeripolitikk, en ny garantiordning for lottfiskere og andre tiltak med sikte på å bedre lønnsomheten i fisekrinæringen.

Regjeringens forslag, basert på Brofosskomiteéns innstilling, ble drøftet i Stortinget 11. desember 1959. Fiskerikomiteén sluttet seg stort sett til Brofosskomiteéns og Regjeringens syn, og uttalte bl. a.:

Målsettingen for fiskeripolitikken må være å skaffe fiskerne en forsvarlig arbeidsinntekt som helst bør ligge over gjennomsnittet for andre næringer. På langt sikt må en ta sikte på å skape lønnsomhet i næringen uten statstilskott, men i en overgangstid er det nødvendig med støtte i hensiktsmessige former.

En lettere og smidigere kredittordning, en reduksjon av fiskernes driftsutgifter og mer lempelig skatte- og avgiftsordning vil være av stor betydning for lønnsomheten i fiskerinæringen både på kortere og lengre sikt. Derfor vil det bli lagt fram en rekke forslag på dette området.

De frosne produktene har de beste salgsmulighetene på markedet i årene framover. Ved en bedre fordeling og en jevnere tilførsel av råstoffer til fryseindustrien må en ta sikte på å redusere produksjonsomkostningene.

For å skaffe filetindustrien kontinuerlige råstofftilførsler og for å øke lønnsomheten i sin alminnelighet, må en gjennom lån og kondemneringstilskudd legge mulighetene til rette for å modernisere og effektivisere den fiskerflåten vi har uten å gjennomføre en alminnelig ekspansjon.

For å jevne ut råstofftilgangen i fiskefattige tider bør en i tillegg til den alminnelige flåten ha spesielle fartøyer som kan drive tråling og fiske i fjerne farvann.

I enkelte distrikter vil det være nødvendig å danne havfiskeskapsker som med trålere og spesialbygde båter kan skaffe fryseriene råstoff i fiskefattige tider.

Parallelt med de foreslåtte tiltakene i fiskerinæringen må det skje et planmessig og målbevisst arbeid for å bygge ut andre næringer i våre kyststrøk.

Lottgarantien.

I samsvar med en innstilling fra flertallet i Stortingets fiskerikomité, gjorde Stortinget 11. februar 1960 dette vedtaket:

1. Stortinget samtykker i at garantiordningen for lottfiskere blir utvidet i samsvar med Fiskeridepartementets forslag og i at den garanterte minstelott blir forhøyet til kr. 100.00 pr. uke.
2. Fiskeridepartementet får fullmakt til å stille statsgaranti for inntil 10 mill. kroner for de forpliktelser som garantikassene i samband med dette påtar seg. Garantien varighet begrenses til utløpet av 1963.
3. På statsbudsjettet for terminen 1959—60 bevilges som tillegg under kap. 604, Ekstraordinær bevilling til fiskeriformål, ny post 14, Garantifondet for fiskere, kr. 3 000 000.00.

Fiskerikomitéens mindretall, de borgerlige representanter, foreslo at minstelotten skulle heves til 150 kroner pr. uke. Til dette forslaget bemerket flertallet at hovedkravet fra fiskernes organisasjoner var å ta med under garantiordningen alle viktige fiskerier. Dette krav var nå innøstekommet. Også seifiske, bankfiske, loddefiske, makrellfiske og feit- og småsildiske ville nå komme med under garantiordningen — i tillegg til de som allerede var innbefattet. Samtidig var den garanterte ukelott forhøyet fra 90 til 100 kroner. I komitéens innstilling om saken ba flertallet departementet om — når det er vunnet mer erfaring ved den nye ordningen — på ny å vurdere spørsmålet om en ytterligere forhøyelse av ukelottens størrelse.

I desember 1960 vedtok Stortinget med Arbeiderpartiets stemmer å forhøye minstelottgarantien til 125 kroner pr. uke.

Samferdselen.

Samferdselsdepartementets budsjettforslag for 1957—58 utgjorde 380 mill. kroner. Framlegget til bevilgninger til samferdselsformål for 1961 utgjorde i alt 580 mill. kroner.

Blant de samferdsels spørsmål som Stortinget behandlet i løpet av 1959 og 1960 var rasjonaliseringsplanen for Norges Statsbaner. Samferdselskomitéen la fram innstilling om Regjeringens proposisjon i slutten av 1959. Saken ble behandlet i Stortinget 11. januar 1960. Stortinget ga sin tilslutning til hovedlinjene i planen. Den går ut på at det i løpet av 10 år skal brukes 2241 mil. kroner til å dekke «fornyingsunderskuddet» og nødvendige nyinvesteringer. Hovedstyret mener at når planen er gjennomført vil en innspare om lag 160 millioner på driftsbudsjettet for jernbanen. Godsformidlingen skal effektiviseres og passasjertrafikken skal gjøres mer konkurransedyktig ved fornyelse av vognparken, raskere toggang m. v. Rasjonaliseringen vil føre med seg at personalet går sterkt ned i løpet av 10-årsperioden, men reduksjonen i arbeidsstyrken vil bare skje ved naturlig avgang etter hvert som eldre tjenestemenn slutter. Foreløpig skal en gi avkall på å bygge nye jernbanelinjer, men strekningen Fauske—Bodø skal fullføres — sannsynligvis innen utgangen av 1961.

Veibudsjettet for de senere år er først og fremst preget av en sterk ekspansjon i statens veibygging. I løpet av de siste 5 år (til og med budsjettet for 1961) er bevilgningene over statsbudsjettet til nyanlegg økt fra ca. 80 millioner til 256 millioner.

Nye regler for utbyttere regulering.

De tidligere bestemmelser om utbyttere regulering sier at det er Stortinget som hvert år skal fastsette den maksimale utbyttesats i norske aksjeselskaper. De nye bestemmelsene, som ble vedtatt i Stortinget 27. mai 1960, går ut på at denne ordningen skal opphøre. I stedet innfører man nye bestemmelser i prisloven, som i det vesentlige bare gir generelle bestemmelser mot uforsvarlige utbytter. Men for det tilfelle at det skulle vise seg nødvendig for Stortinget igjen å fastsette utbytte, så inneholder de nye bestemmelser også en paragraf om at Stortinget fremdeles *kan* fastsette de årlige utbyttesatser uten å vedta noen egen lov om det først.

Ved siden av endringen i prisloven inneholder de nye bestemmelser også en endring i aksjelovens § 103. Den nye formuleringen av aksjelovens § 103 sier at det skal avsettes til bedriftenes reserve-

fond like mye som det som utdeles som utbytte til aksjonærene utover 5 prosent av reservefond og innbetalt aksjekapital. Dette gjelder uansett reservefondets størrelse. I denne aksjelovens nye § 103 har vi således fått en bremse mot ubegrenset utbytteregulering. Dessuten har vi i aksjeloven av 1957 en bestemmelse om at man ikke kan dele utover det som er rimelig i forhold til forretningens økonomiske stilling, gjeld m. m.

Når Arbeiderpartiets representanter i Stortinget gikk inn for å endre reglene om utdeling av utbytte, var hovedgrunnen den at det er nødvendig for å få mer utenlandsk kapital til utbygging av norsk industri.

Abortloven av 1960.

Vi har tidligere i vårt land ikke hatt lovfestet adgang til å avbryte svangerskap. Vi har kun hatt Straffeloven av 1902 som i § 245 fastsetter straff for rettsstridig svangerskapsavbrytelse. I praksis har det ved våre sykehus vært foretatt kunstig abort, og dette har ikke vært regnet som lovstridig. Ved sykehusene ble det i 1920 foretatt 115 kunstige aborter, i 1933 1622, i 1949 2049, i 1954 3157. — Hvor mange aborter som blir foretatt av kvakksalvere og «kloke koner», vet vi ikke, men man regner med 7—8000 pr. år. I 1954 kom iallfall ca. 6500 kvinner til behandling på sykehus etter at kvakksalvere hadde foretatt abort.

Det har vært behov for en lov på dette området, og hensikten med loven har bl. a. vært å søke å redusere de kunstige aborter utenfor sykehus. Både Sverige og Danmark har slike lover. I 1956 forelå en innstilling til lov fra Strafferettsrådet. På grunnlag av denne innstilling framsatte Regjeringen forslag til lov i januar 1959. Stortingets justiskomiteé avgå sin innstilling i mai 1960, og Odelsting og Lagting behandlet loven i oktober 1960.

Det sies i Regjeringens premisser til lovforslaget at det ikke er hensikten å utvide adgangen til svangerskapsavbrytelser utover det som nå må ansees for tillatt. — Ingen av de politiske partier vil at svangerskapsavbrytelse skal være absolutt forbudt, men det er uenighet om hvor grensen bør trekkes for lovlig abort. I justiskomiteéen kom dette til uttrykk gjennom en rekke dissenser, som stort sett kan grupperes slik:

Kristelig Folkeparti og Senterpartiets representanter foreslo at abortus provocatus skulle begrenses til 1) når det etter medisinsk skjønn er nødvendig å hindre alvorlig fare for morens liv eller helse, 2) når svangerskapet er resultat av straffeskyldig handling som

blodskam eller voldtekt, 3) når kvinnen er sinnssyk. — Dette forslag ble i Odelstinget forkastet med 84 mot 11 stemmer.

Høyres og Venstres representanter ville at det også skulle være lovlig å fjerne fosteret når det var alvorlig fare for at barnet ville få en alvorlig sykdom eller et stort legemlig eller sjelelig lyte. — Forslaget ble forkastet mot 21 stemmer.

Arbeiderpartiets representanter foreslo i tillegg til dette at det ved vurderingen av om abort skulle foretas, også skulle tas hensyn til morens særlige disposisjoner for organisk eller psykisk sykdom og likeledes til levevilkår og andre omstendigheter som kunne gjøre henne syk eller føre til at hun fikk en helseknekk, (sosiale indikasjoner). — Dette forslaget ble vedtatt med 61 mot 34 stemmer.

Et medlem av Arbeiderparitet foreslo at de «sosiale indikasjoner» skulle stå som et eget punkt i loven. — Forslaget ble forkastet mot 24 stemmer.

Et forslag fra en høyre-representant i Odelstinget om at loven ikke skulle bifalles, ble forkastet mot 16 stemmer.

Loven bestemmer videre at kvinnen på forhånd skal få opplysninger om den pengehjelp og annen hjelp hun kan få, dersom hun vil bære barnet fram. — Avgjørelsen om å ta bort et foster skal bli tatt av 2 leger, og den kunstige abort skal skje ved sykehus, unntaken i de tilfeller hvor det står om liv og helse for moren.

Langtidsprogrammet 1962—1965.

I Tillegg nr. 13 til St.prp. nr. 1 foreslo Regjeringen at det skulle bevilges kr. 80 000 til utarbeidelse av et økonomisk langtidsprogram for 1962—1965. Arbeidet, som vil strekke seg over ca. 1 år, skal foretas av Finansdepartementet med støtte av et særskilt arbeidsutvalg på 5 medlemmer og et eget sekretariat. I den anledning fremmet *Erling Petersen* (H) følgende interpellasjon:

«Vil Regjeringen sørge for at kopi av det materiale som av det nylig nedsatte 6-mannsutvalg blir innsamlet fra statsinstitusjoner, organisasjoner o. l. i forbindelse med utarbeidelsen av det bebudede nye 4-årsprogram, fortløpende blir tilstillet styrene for de politiske grupper på Stortinget, slik at alle partier kan ha det samme materiale til vurdering av den framtidige utvikling foran neste valgkamp?»

Interpellasjonen ble behandlet i Stortinget 11. mai. Erling Petersen framholdt at et langtidsprogram utarbeidet og lagt fram av

Regjeringen, var et misbruk av makt fordi det i virkeligheten var partipolitisk valgpropaganda for offentlig regning. Hvis derimot gruppestyrene i Stortinget fikk seg tilsendt det materiale som lå til grunn for Regjeringens vurdering, ville det bli mer balanse i forholdet, og opposisjonen kunne da få tid og anledning til å sette opp sine alternative programmer.

Statsminister *Gerhardsen* svarte at en slik framgangsmåte som den Erling Petersen gikk inn for, ville innebære et brudd med vår parlamentariske tradisjon. Regjeringens arbeid med sakene er et internt arbeid. Det er Regjeringens endelige standpunkt og forslag som skal legges fram for Stortinget og offentligheten, ikke det forberedende arbeid og de interne arbeidsdokumenter. Dessuten er det for Stortinget og dets komitéer Regjeringen legger fram sine saker, ikke for de enkelte grupper eller gruppestyrene. Etter vår grunnlov er det et skille mellom den lovgivende og den utøvende makt, mellom Storting og Regjering. Det ville føre til en ineffektiv administrasjon dersom det skulle bli skikk og bruk at Stortinget skulle bli et administrerende organ. — For øvrig ville Arbeiderpartiets valgprogram bli utarbeidet før langtidsprogrammet ble behandlet av Regjeringen. Statsministeren opplyste at Regjeringen ville ha ferdigbehandlet det nye langtidsprogrammet i april 1961 og da legge det fram for Stortinget.

Etter dette svar framsatte Erling Petersen følgende mistillitsforslag:

«Stortinget beklager at Regjeringen monopoliserer for Arbeiderpartiet det faktiske materiale som ved bruk av statsmidler blir innsamlet i forbindelse med arbeidet med det nye langtidsprogram.»

Erling Petersens mistillitsforslag fikk en blandet mottakelse av de øvrige opposisjonspartier. Flere av talerne tok avstand fra tanken om de fortløpende meddelelser til gruppestyrene. Det ble hevdet at det var tidspunktet for framleggelsen av programmet som var det vesentlige. Og noe mistillitsforslag i denne saken var ikke på sin plass. — Garbo (V) framsatte sitt eget forslag, det var ikke et mistillitsforslag, men gikk lenger enn Petersens forslag i retning av å utlevere dokumenter i saker som Regjeringen arbeidet med. Garbos forslag lød:

«Stortinget henstiller til Regjeringen å sørge for at det materiale som blir samlet inn i forbindelse med forberedelsene av det nye langtidsprogram, blir gjort tilgjengelig for interesserte.»

Det ble reagert også mot dette forslaget, og Bondevik (Kr. F.) framsatte følgende forslag:

«Stortinget oppmodar Rgjeringa om å leggja fram det nye langtidsprogrammet — med alle viktige grunddokument, så tidleg at Stortinget får rikeleg høve til å setja seg inn i det før neste stortingsval.»

Presidenten ville ordne voteringen slik at Bondeviks forslag kunne bli vedtatt fordi statsministeren på Regjeringens vegne hadde godtatt dette forslaget. Garbos forslag skulle oversendes Regjeringen, noe både Garbo og statsministeren var enige i. Erling Petersens forslag var et mistillitsforslag som det måtte voteres over.

For å forhindre at Petersens forslag skulle bli nedvotert, foreslo Høyres gruppefører, Lyng, at alle tre forslagene skulle legges ut til senere behandling. — Etter Stortingets forretningsorden må forslag framsatt under en interpellasjonsdebatt legges ut til senere behandling dersom 1/5 av de tilstedeværende krever det. Ved voteringen over Lyngs forslag, stemte over 1/5 for forslaget, og det var dermed vedtatt.

De tre forslagene kom opp til ny behandling 24. mai. Resultatet ble at Garbos forslag ble oversendt Regjeringen mot 1 stemme. Bondeviks forslag ble vedtatt mot 1 stemme. Erling Petersen trakk sitt mistillitsforslag tilbake med den begrunnelse at statsministeren hadde sagt at langtidsprogrammet skulle bli forelagt Stortinget innen utgangen av april 1961 (noe statsministeren hadde sagt 11. mai før Petersen framsatte sitt mistillitsforslag) og fordi Bondeviks forslag var et godt forslag (noe det øyensynlig ikke var den 11. mai). Det ble ikke noe mer snakk om å holde gruppestyrene fortløpende underrettet.

Arbeiderbladet og Aktietrykkeriet A/S.

Arbeiderbladet og Aktietrykkeriet er nå slått sammen i ett selskap. Ivar Opsahl er administrerende direktør i selskapet med Roar Adler og Anton S. Kolstad som disponenter i henholdsvis avisen og trykkeriet.

Olav Larssen er sjefredaktør i Arbeiderbladet og Rolf Gerhardsen og Per Monsen er medredaktører.

Opplag.

Arbeiderbladet.

Det trykte gjennomsnittsoplag var i 1959 74 439 og i 1960 76 137. I forhold til 1958 var det en netto tilbakegang i opplaget i 1959 på ca. 1200 eksemplarer pr. dag, mens tallet i 1960 viser en stigning på 1450 eksemplarer pr. dag.

Abonnementsprisen i 1959 og 1960 var kr. 108.00. Løssalgsprisen var uforandret, 50 øre pr. eksemplar.

I forbindelse med kommunevalget 1959 ble det i tillegg til det vanlige opplag trykt og distribuert 369 827 eksemplarer til valg-abonnenter.

Stoff- og annonsemengde.

Det totale sidetall i 1959 var 5502 sider og i 1960 5886 sider. Siden 1958 er det en stigning i sidetallet på 738. I 1958 fordelte sidetallet seg med 3691 sider stoff og 1811 sider annonser. I 1960 var fordelingen 3700 stoffsider og 2186 annonsesider. En årgang av Arbeiderbladet veide i 1960 35,6 kg. Den samlede annonsemengde i Oslo-avisene viste i 1959 en framgang på 4.2 prosent og i 1960 en framgang på 12.4 prosent. Arbeiderbladets framgang var henholdsvis 4.4 prosent og 12.7 prosent.

Økonomi.

Driftsregnskapene har i 1959 og 1960 vist et lite overskudd etterat vanlige avskrivninger er foretatt.

Arbeiderbladet 75 år.

I forbindelse med Arbeiderbladets 75-årsjubileum ble det den 21. november 1959 trykt et jubileumsnummer på i alt 40 sider med et opplag på ca. 110 000. 75-årsjubiléet ble videre feiret ved at det ble gitt ut en bok, «De merkelige år», skrevet av Torolf Elster, et verk på 480 sider med tekst og bilder om verden og tiden gjennom 75 år. Verket ble trykt i et opplag av 2000 eksemplarer.

Personalet.

Ved utgangen av 1960 var det ansatt i alt 163 personer, som fordeler seg med 74 i redaksjonen, 72 i forretningsavdelingen og 17 i pakkeriet. Ansvarshavende redaktør er Olav Larssen og disponent Roar Adler.

Aktietrykkeriet - Oslo.

Omsetningen er i 1959 økt med 17.2 prosent i forhold til 1958 og med 6 prosent i 1960 i forhold til 1959.

Personalet

besto ved årsskiftet 1959/60 av av 267 personer og ved årsskiftet 1960/61 av 249 personer, en nedgang på 18 personer.

Det ble i 1959 utbetalt kr. 4 487 623.00 og i 1960 kr. 4 679 304.00 i lønninger, en stigning fra 1958 på kr. 531 037.00 eller en gjennomsnittlig øking pr. år på 4 prosent.

I sosiale utgifter ble i 1959 betalt ut kr. 248 475.00 og i 1960 kr. 280 248.00, en stigning fra 1958 på kr. 73 773.00 eller gjennomsnittlig en øking på 17.4 prosent pr. år.

I 1960 er planlagt og påbegynt et nytt bygg i forbindelse med det nåværende trykkeribygget på Løren. Nybygget reises for å gi plass for den kontraherte 64-sidige avisrotasjonspresse med støperi. Pressen er bestilt ved Kongsberg Våpenfabrikk. En regner med at den skal stå monteringsklar høsten 1961.

For øvrig fortsetter trykkeriet med den tekniske utbygging og rasjonalisering i en rekke av sine avdelinger.

A-pressen 1959 og 1960.

Økonomien.

Både i 1959 og 1960 steg avisenes utgifter mer enn i noe tidligere år. Men heldigvis skjedde det samme med inntektene.

Opplaget.

I 1959 og 1960 steg A-pressens opplag med ca. 18 000, og A-pressens samlede opplag nærmer seg nå 400 000. Både i 1958 og 1959 økte A-pressen sin prosentvise andel av landets samlede avisopplag, og det er mulighet for at dette vil kunne skje også i 1960. Men tross framgangen er det fortsatt mange distrikter hvor våre avisers utbredelse ikke er tilfredsstillende.

En landsomfattende undersøkelse som ble foretatt av Norsk Gallup Institutt A/S i 1960 fortalte bl. a. at 41 prosent av landets voksne befolkning leser regelmessig en eller flere A-aviser.

Teknisk utstyr.

Akershus Arbeiderpresse A/L, Lillestrøm, kjøpte i 1958 en brukt 16-sidig stereotypotasjon med fargestrykk fra Sverige. Den ble montert og tatt i bruk fra 11. februar 1959 for trykking av Akershus Arbeideblad og Romerikes Blad. Disse to avisene ble tidligere trykt på en 8-sidig Duplex flattrykksrotasjon.

Sarpsborg Arbeiderblad fikk i 1959 montert en brukt 32-sidig stereotypotasjon som var kjøpt i Danmark. Denne ble tatt i bruk fra 1. juni 1959. Fra samme tid endret Folkets Røst, Askim — som trykkes i Sarpsborg — sitt navn til Østfold-Posten og begynte å komme ut alle hverdager mot før 3 ganger ukentlig.

I forbindelse med at Tidens Krav, Kristiansund, flyttet inn i nye lokaler i byens nye Folkets Hus, fikk den et sterkt forbedret teknisk utstyr, og fra 6. juli 1959 tok den i bruk en 16-sidig stereotypirotasjon med fargetrykk. Den hadde tidligere en 8-sidig Duplex flattrykksrotasjon. Derved er Tidens Krav også teknisk sett fullt på høyde med den lokale konkurrenten.

Halden Arbeiderblad har kjøpt en 16-sidig stereotypirotasjon fra Telemark Arbeiderblad. Denne ble tatt i bruk fra 30. november 1959 i forbindelse med at den flyttet inn i sitt nybygg. Avisas tekniske utstyr ble samtidig vesentlig forbedret. Avisas trykkes tidligere på en 8-sidig Heureka-presse.

Arbeidets Rett, Røros, har overtatt Tidens Kravs 8-sidige Duplex-presse som er blitt ledig. Men denne vil ikke kunne bli tatt i bruk før den forhåpentlig i løpet av 1961 kan få ferdig et mindre tilbygg til sine nåværende lokaler. Arbeidets Rett har nå en gammel hurtig-presse som bare trykker 2 sider om gangen.

Det er gjort vedtak om at Sundmøre Arbeideravis, Ålesund, skal overta Sunnmørspostens 24-sidige Vomag stereotypirotasjon med fargetrykk fra omkring april/mai 1961. Pressen vil ikke bli flyttet, da Sunnmøre Arbeideravis også skal overta Sunnmørspostens nåværende lokaler fra samme tid.

Nordlands Framtid har kjøpt en brukt 16-sidig Koenig & Bauer stereotypirotasjon med fargetrykk fra Sverige. Den vil bli montert og tatt i bruk våren 1961. Den har nå en 18-sidig Duplex-presse.

Avisene er selvsagt også tilført annet trykkeriutstyr av forskjellige slag, men nå som før nevnes bare de utskiftninger som er foretatt av selve avispressene.

Avisbygg og lokaler.

Halden Arbeiderblad flyttet i november/desember 1959 inn i sitt nye og moderne avisbygg.

Som tidligere meddelt er også Tidens Krav flyttet inn i nye moderne lokaler i byens nye Folkets Hus. Helt fra krigens slutt har den hatt en trist barakketilværelse. I og med dette er alle de mange av våre visere som bätte installere seg i barakker etter krigens slutt flyttet inn i nye lokaler.

Vestfold Arbeiderblad skaffet seg i 1959 tomt til eget avisbygg. I oktober 1960 begynte graving og sprenging av tomten. En regner med at bygget vil være ferdig våren 1962. Når avisa flytter inn i sitt nybygg vil den kunne bytte ut sin 8-sidige flattrykksrotasjon med en 32-sidig stereotypirotasjon med fargetrykk.

Arbeidets Rett, Røros, er gått til innkjøp av 80 m² av nabotomten. Her vil bli reist et tilbygg hvor bl. a. avisas påtenkte 8-sidige flattrykksrotasjon vil bli plassert. Planen bør kunne realiseres i 1961. Rogalands Avis, Stavanger, har kjøpt en sentrumstomt på om lag 1000 m², hvorav ca. 660 m² utgjør netto byggetomt. Det er ennå noe usikkert når en vil kunne begynne byggingen.

Nordlys, Tromsø, har gått til innkjøp av en pent beliggende hjørnetomt som ligger inn til avisas nåværende avisbygg.

Samtrykking.

Etter samråd med de berørte avisene ble det i 1959 gjort det endelige vedtak om en samtrykking mellom Dagningen, Lillehammer, og Oppland Arbeideblad, Gjøvik. Tidligere hadde Dagningen eget trykkeri i Lillehammer. Avistrykkeriet er lagt ned, men den vil fortsette med sitt aksidenstrykkeri dersom dette kan framvise overskudd. Fra og med 11. november 1959 er Dagningen blitt trykt i Oppland Arbeideblads moderne trykkeri i Gjøvik. Samtrykkingen har falt heldig ut.

Den 5. september 1960 ble det etter vedtak i de to avisers bladstyre gjennomført teknisk samtrykking mellom Tiden, Arendal og Sørlandet, Kristiansand, med trykking i Kristiansand.

Det utstyr som er blitt ledig i Lillehammer og Arendal er overført til andre av våre aviser.

Ved etableringen av disse samtrykkingene er det nå i alt 15 av våre 41 aviser som har samtrykking.

Kurser og konferanser.

Som vanlig ble det i 1959 og 1960 arrangert en årlig redaktør- og disponentkonferanse til drøfting av felles avisproblemer. Det er holdt kurs for abonnementsjefer og abonnementsakvisitører. Det kan også nevnes at vi deltok i en internasjonal A-pressekonferanse som ble arrangert i Göteborg i 1959, og hvor det deltok 80 representanter fra 10 land.

I juli 1960 ble det arrangert en nordisk A-pressekonferanse i Helsinki med deltakere fra Danmark, Finland, Sverige og Norge.

Tarifftavtaler.

Etter forhandlinger mellom Arbeiderbevegelsens Tariff-forening og Handel og Kontor ble det i 1959 opprettet ny avtale med dette forbund. Den nye avtalen løper fra 1. mai 1959 til 31. mars 1962.

Andre av våre avtaler var ikke oppe til revisjon i 1959 og 1960.

Arbeiderpressens Annonsekontor.

I likhet med tidligere år har Arbeiderpressens Annonsekontor også i 1959 og 1960 drevet et omfattende opplysningsarbeid overfor riksannonsører og reklamebyråer for å få disse til å forstå betydningen av annonsering i A-pressen.

I 1960 ble det gjennom Norsk Gallup Institutt A/S foretatt en landsomfattende lesekrets- og markedsanalyse for samtlige våre aviser, og som har gitt verdifulle og gode opplysninger om våre avisers lokale markeder og lesekrets som bør få betydning når det gjelder tilgangen på annonser.

Avisenes antall og endring av avisnavn.

Antall aviser var 41 i 1959 og 1960.

Den 1. januar 1959 endret Folkets Røst sitt navn til Østfold-Posten og gikk over fra 3 ganger til 6 ganger ukentlig. Den 12. september 1960 begynte vår avis i Hammerfest å komme ut som dagblad mot tidligere 4 ganger ukentlig. Avisas navn ble samtidig endret til Finnmark Dagblad. Antall dagsaviser er således økt fra 28 til 30. Dertil er det 8 aviser som kommer ut 3 ganger ukentlig og 3 aviser 2 ganger ukentlig.

Moss og Follo Blad endret i oktober 1960 sitt navn til Moss Dagblad i forbindelse med at den ikke lenger fant å kunne dekke Follo-distriktet.

Avisenes navn og deres redaktører og disponenter pr. 31. des. 1960.

<i>Avisens navn:</i>	<i>Utgiversted:</i>	<i>Redaktør:</i>	<i>Disponent:</i>
<i>Alle hverdager:</i> Arbeiderbladet	Oslo	Olav Larssen Rolf Gerhardsen Per Monsen	Roar Adler
Arbeider-Avisa	Trondheim	Eigil Gullvåg Ole Øisang	Per Dybvik
Bergens Arbeiderblad	Bergen	Per Bratland	Peter Myklebust
Dagningen	Lillehammer	Johan Johansen	Alf Nordlund
Demokraten	Fredrikstad	Erling B. Kvaale	John Johannessen
Finnmark Dagblad	Hammerfest	Halvor Brox	Aksel Olsen
Fremover	Narvik	Aage Ulvik	Johan Woll
Fremtiden	Drammen	Jon Vraa	Knut A. Næss
Glåmdalen	Kongsvinger	Halvor Steffensen	Erling Eig
Halden Arbeiderblad	Halden	Oddvar Dalastøl	Arnold S. Olsen
Hamar Arbeiderblad	Hamar	E. O. Solbakken	Einar Emilsen
Horten Arbeiderblad	Horten	Th. E. Thoresen	Th. E. Thoresen
Moss Dagblad	Moss	Ivar Tollnes	Knut Sunde
Nordlands Framtid	Bodø	L. O. M. Braseth	Alf Myrbakk
Nordlys	Tromsø	Ingvald Jaklin Andr. Asbjørnsen	Petter Hansen
Nybrott	Larvik	Ingjald Nordstad	Alf Nagel
Oppland Arbeiderblad	Gjøvik	Sigurd Solheim	Arve Barli
Rana Blad	Mo i Rana	Ole Moe	Eilif Granhaug
Rjukan Arbeiderblad	Rjukan	Halvor Røysland	Konrad Anderson
Rogalands Avis	Stavanger	Peder Næsheim	John Jacobsen

<i>Avisens navn:</i>	<i>Utgiversted:</i>	<i>Redaktør:</i>	<i>Disponent:</i>
Romsdal Folkeblad	Molde	Kolbjørn Eide	Kolbjørn Berg
Sarpsborg Arbeiderblad	Sarpsborg	Nils Hønsvold Bjarne Nygård	Asbjørn Kristiansen
Sunnmøre Arbeideravis	Alesund	Odd Ragnar Torvik	Harald Osnes
Sørlandet	Kristiansand	Odd Lien	Arne Kjell Dahl
Telemark Arbeiderblad	Skien	Knut Kvigne	Gunnar Toft
Tiden	Arendal	Egil Eggen	Aage Johansen
Tidens Krav	Kristiansund	Alf Salvesen	Hjalmar Dønheim
Vestfold Arbeiderblad	Tønsberg	Håkon Hoff	Egil Alstad
Vestfold Fremtid	Sandefjord	Ragnar Larsen	Ingvar Eriksen
Østfold-Posten	Askim	Martin Aune	
<i>3 ganger ukentlig:</i>			
Akershus Arbeiderblad	Lillestrøm	Oskar Gystad	Thorleif Berntsen
Arbeidets Rett	Røros	Aksel Meland	Olav Solli
Finnmarken	Vadsø	Sverre Nilsen	Kåre Hanssen
Firdaposten	Florø	Odd Brandsøy	Odd Brandsøy
Helgeland Arbeiderblad	Mosjøen	Einar Jensen	Torfinn Skogsås
Namdal Arbeiderblad	Namsos	Sigurd Krekling	Erling Thun
Romerikes Blad	Jessheim	Oskar Gystad	Thorleif Berntsen
Sogn Folkeblad	Høyanger	Per Dingsøy	Per Dingsøy
<i>2 ganger ukentlig:</i>			
Aura Avis	Sunnalsøra	Einar Sæter	Einar Sæter
Hardanger Folkeblad	Odda	Lars Odland	Lars Odland
Risør	Risør	Kåre Håkonsen	Kåre Håkonsen

Norsk Arbeiderpresse A/S

hadde i 1959 dette styre:

<i>Styremedlemmer:</i>	<i>Pers. varamenn:</i>	<i>Aksjegruppe:</i>
Konrad Nordahl, formann	P. Mentsen	Serie A
Kaare Pehrson	Erling Frogner	» A
Sverre Olsen	Sigurd Halvorsen	» A
Olav Larssen	Arvid Dyrendahl	» B
Ivar Opsahl, nestformann	Frank Andersen	» B
E. O. Solbakken	Nils Hønsvald	» B
Knut A. Næss	Einar Emilsen	» C

Bortsett fra at Jon Vraa kom inn i stedet for Knut A. Næss var styret det samme som ovenfor også i 1960.

Arbeiderpressens Samvirke A/L

hadde i 1959 dette styre:

<i>Medlemmer:</i>	<i>Personlige varamenn:</i>
Jon Vraa, Fremtiden, formann	Odd Lien, Sørlandet
Ivar Opsahl, DNA, nestformann	Frank Andersen, DNA
Rolf Gerhardsen, Arbeiderbl.	Per Monsen, Arbeidebladet
Roar Adler, Arbeiderbladet	Andrew Johnson, Arbeidebladet
Arnold S. Olsen, Halden Arb.bl.	John Johannessen, Demokraten
Peder Næsheim, Rogalands Avis	Alf Salvesen, Tidens Krav
Eigil Gullvåg, Arbeider-Avisa	Halvor Røysland, Rjukan Arb.bl.
Petter Hansen, Nordlys	Andreas Erikstad, Nordlands Framtid
Gunnar Toft, Romsdal Folkebl.	Thorleif Berntsen, Akershus Arbeiderblad
Per Haraldsson, APF	Paul Engstad, APF
Kaare Pehrson, Norsk Arbeider- presse A/S	Sverre Olsen, Norsk Arb.pr. A/S

Styret var det samme også i 1960 bortsett fra at Haakon Lie kom inn i styret i stedet for Ivar Opsahl, og at Arve Barli, Dagingen, ble varamann i stedet for Andreas Erikstad.

Administrasjonen.

Disponent for selskapene Norsk Arbeiderpresse A/S og Arbeiderpressens Samvirke A/L har vært Johan Ona. Under den samme administrasjon har også ligget Arbeiderbevegelsens Tariff-forening.

Redaktør for Arbeidernes Pressekontor har vært Olav Brunvand, og reklamesjef for Arbeiderpressens Annonsekontor har vært Rudolf Lindquist.

Kvinnebevegelsen.

Kvinnesekretariatets sammensetning.

Kvinnesekretariatet hadde inntil Landskvinnekonferansen i 1959 følgende medlemmer, valt på Landskvinnekonferansen i 1957.

Rakel Seweriin, formann, Aase Bjerkholt, nestformann, Gerd Hagen Schei, sekretær, Eva Friis Christensen, Vally Børnich, Randi Fossum, Oddbjørg Olsen og Sigrid Hansen.

Varamenn: Else Karlsen, Anna Nilsen, Thora Johansen, Ingrid Paulsen og Lola Melby.

LO's kvinnenemnda representant: Ragna Karlsen, varamann Hilda Andersson.

Sentralstyrets representant: Martin Tranmæl, varamann Frank Andersen.

Landskvinnekonferansen 1959 valte dette sekretariat:

Rakel Seweriin, formann, Aase Bjerkholdt, nestformann, Gerd Hagen Schei, sekretær, Else Karlsen, Ruth Fosli, Randi Fossum, Haldis Havrøy og Sigrid Hansen.

Varamenn: Thora Johansen, Ingrid Paulsen, Lola Melby, Hanne Marie Tjensvoll og Liv Vogt.

LO's kvinnenemnds representant: Ragna Karlsen, varamenn Borghild Beck.

Sentralstyrets representant: Olav Nordskog, varamann Arvid Dyrendahl.

Kvinnesekretariatets representant i partiets sentralstyre: Rakel Seweriin, varamann Aase Bjerkholt.

Kvinnesekretariatets representant i partiets agitasjonsutvalg inntil Landskvinnekonferansen 1959: Gerd Hagen Schei, varamann Rakel Seweriin. Etter Landskvinnekonferansen representant: Rakel Seweriin, varamann Gerd Hagen Schei.

Kvinnesekretariatets representant til LO's kvinnenemnd: Rakel Seweriin, varamann Gerd Hagen Schei.

Kvinnesekretariatet hadde i 1959 23 møter, i 1960 19 møter.

I 1960 arrangerte Kvinnesekretariatet 12. og 31. mai konferanser med Arbeiderpartiets kvinnelige stortingsrepresentanter, medlemmer av noen barnevernsnemnder og representanter for Sosialdepartementet og Kirke- og undervisningsdepartementet for å drøfte barnevern og ungdomsspørsmål. Tulla Bratvold Neergaard innledet.

2. oktober ble holdt en konferanse om «Den 9-årige skolen». Kvinnesekretariatets medlemmer og varamenn og Arbeiderpartiets

kvinnelige stortingsrepresentanter deltok. Innledere var Eva Nordland og Halvor Furnes.

Kvinnesekretariatets kontor.

Rakel Seweriin har arbeidet ved Kvinnesekretariatets kontor i den tiden Stortinget ikke har vært samlet. Gerd Hagen Schei hadde permisjon fra stillingen som sekretær fra 15. mai 1959 til 1. januar 1960. Fra 1. januar 1960 har hun arbeidet 3 dager i uka.

Elsa Rastad sluttet som redaktør av Arbeiderkvinnen 15. august 1959. Arbeiderkvinnen er senere redigert av Gerd Hagen Schei. Randi Fossum ble ansatt ved Kvinnesekretariatets kontor 1. april 1959. Liv Vogt ble ansatt i midlertidig stilling fra 1. september 1960.

Solveig Tunaal har deltidsarbeid ved Arbeiderkvinnens ekspedisjon. Solveig Svendsen sluttet ved Kvinnesekretariates kontor 1. september 1960.

Landskvinnekonferanse

ble holdt i Samfunnshuset, Oslo, 4. og 5. mai 1959. Det deltok i alt 150 representanter fordelt på samtlige fylkes/krets og direkte tilsluttede bykvinneutvalg, unntatt fra Lofoten og Vesterålen.

Dessuten deltok Kvinnesekretariatets medlemmer og varamenn og innbudte gjester fra The International Council of Socialdemocratic Women, fra Finnland, Sverige, Danmark og Norge, og en delegasjon på 7 asiatiske kvinner.

Konferansen drøftet «Vår politikk i åra framover» etter innledning av kommunalminister Andreas Cappelen, «Sosial omsorg og vernearbeid» ved sosialminister Gudmund Harlem, «Kvinnens yrkesopplæring og arbeidsmuligheter» ved statstipendiat Harriet Holter og «Våre organisasjonsproblemer» ved Rakel Seweriin.

Tillitskvinnekonferanse

ble holdt på Leangkollen i Asker 13. og 14. februar 1960. Samtlige fylkes/krets og direkte tilsluttede bykvinneutvalg var representant. Dessuten hadde Lofoten og Vesterålen kretspartier sendt deltakere. Bare Sør-Helgeland kretsparti sendte ikke representant. I alt deltok 30 representanter. Øvrige deltakere var Kvinnesekretariatets medlemmer og varamenn, Arbeiderpartiets kvinnelige stortingsrepresentanter, representanter fra LO's kvinnenemnd, AOF, AUF og fra partiets sentralstyre.

Konrad Nordahl innledet om «Arbeiderbevegelsen i 60-åra» og konsulent Clara Ottesen redegjorde for hjemmesykepleie og husmor-

vikarordningen. Konferansen drøftet ellers nye former for organisasjonsarbeidet, kvinneutvalgenes arbeid, studiarbeidet og Arbeiderkvinnen.

Nye kvinneavdelinger.

Telemark	Ytre Heddal Arbeiderkvinnelag.
«	Ytre Vinje Arbeiderkvinnegruppe.
«	Eik Arbeiderpartis kvinnegruppe.
«	Tveten Arbeiderlags kvinnegruppe.
Østfold	Rødnes Arbeiderpartis kvinnegruppe.
«	Østsiden Arbeiderkvinnegruppe.
Troms	Tennes—Sandøyra Arbeiderlags kvinnegruppe.
Sogn og Fjordane	Leikanger Arbeiderlags kvinnegruppe.
Vest-Oppland	Snertingdal Arbeiderpartis kvinnegruppe.
Sunnmøre	Vatne Arbeidarkvinnelag.
Romsdal	Molde Arbeiderlags kvinnegruppe.
Vesterålen	Storkmarknes Arbeiderpartis kvinnegruppe.
»	Dverberg Arbeiderpartis kvinnegruppe.
«	Steine Arbeiderlags kvinnegruppe.
Nord-Troms	Tromsdalen Arbeiderlags kvinnegruppe.
Sør-Trøndelag	Langlete Arbeiderkvinnegruppe.
Buskerud	Lierskogen Arbeiderpartis kvinneforening.
«	Øverskogen Arbeidarkvinnelag.
Sogn og Fjordane	Raudeberg Arbeidarkvinnelag.

I Vesterålen Arbeiderparti er dannet eget kvinneutvalg. Kvinneavdelingene der har tidligere vært tilsluttet Sør-Salten Arbeiderpartis kvinneutvalg.

Årsmøter og konferanser.

1959

Buskerud	Kvinneutvalg	Gunvor Eker — tillitskvinnekonferanse.
Østfold	»	Rakel Seweriin — helgekurs.
Vest-Agder	»	Thora Johansen — årsmøte.
Nordmøre	»	
Sunnmøre	»	Ingrid Paulsen — kvinnekonferanse.
Oslo	»	Gerd Hagen Schei — årsmøte.
Sør-Trøndelag	»	Randi Fossum — kvinnekonferanse.
Buskerud	»	Vally Børnick — årsmøte.
Rogaland	»	Ragna Karlsen — årsmøte.

Årsmøter og konferanser:

1959

Telemark	Kvinneutvalg	Aase Bjerkholt — årsmøte.
Namdal	»	Randi Fossum — årsmøte.
Vestfold	»	Rakel Seweriin — årsmøte.
Ytre Rendal	»	Eva Friis Christensen — årsmøte.
Nord-Troms	»	Martha Johannessen — årsmøte.
Søndre Salten	»	Thora Johansen — årsmøte.
Romsdal	»	Gunvor Eker — fylkeskvinnekonferanse.
Gudbrandsdalen	»	Randi Fossum — årsmøte.
Buskerud	»	Gunvor Eker — kvinnekonferanse.
Akershus	»	Sigrud Hansen — kvinnekonferanse.
Aust-Agder	»	Werna Gerhardsen — kvinnekonferanse.
Sunnmøre	»	Aase Lionæs — årsmøte.
Sør-Trøndelag	»	Elsa Rastad — kvinnekonferanse.
Vest-Oppland	»	Lola Melby — årsmøte.
Vestfold	»	Ruth Myhre — kvinnekonferanse.

Agitasjonsreiser.

Hedmark: Lola Melby.

Sogn og Fjordane:

Sigrud Hansen.

Sunnmøre: Ingrid Paulsen.

Romsdal: Ingrid Paulsen.

Nordmøre: Haldis Havrøy.

Gudbrandsdalen Randi Fossum.

Årsmøter og konferanser 1960.

Østfold	Kvinneutvalg	Ingrid Paulsen — kvinnekonferanse.
Inn-Trøndelag	»	Jenny Lund — kvinnekonferanse.
Vestfold	»	Gerd Hagen Schei — årsmøte.
Nordmøre	»	Sigrud Hansen — årsmøte.
Rogaland	»	Ingrid Paulsen — årsmøte.
Akershus	»	Hanne Marie Tjensvoll — årsmøte.

Årsmøter og konferanser 1960:

Telemark	Kvinneutvalg	Sigrid Hansen — årsmøte.
Rogaland	»	Randi Fossum — kvinnekonferanse.
Drammen	»	Randi Fossum — kvinnekonferanse.
Aust-Agder	»	Thora Johansen — årsmøte.
Østfold	»	Aase Lionæs — årsmøte.
Oslo	»	Gerd Hagen Schei, Rakel Seweriin — årsmøte.
Buskerud	»	Elsa Rastad — årsmøte.
Vest-Agder	»	Else Karlsen — årsmøte.
Hedmark	»	Gerd Hagen Schei — årsmøte.
Romsdal	»	Haldis Havrøy — årsmøte.
Sogn og Fjordane	»	Werna Gerhardsen — årsmøte.
Sør-Trøndelag	»	Liv Vogt — årsmøte.
Inn-Trøndelag	»	Ingrid Paulsen — årsmøte.
Namdal	»	Lola Melby — årsmøte.
Nord-Helgeland	»	Ella Strømsnes — årsmøte.
Nordre Salten	»	Guri Johannessen — årsmøte
Finnmark	»	Gerd Hagen Schei, Margith Munkeby — Nord Norsk kvinnekonferanse.
Nord-Troms	»	Gunvor Eker — årsmøte.
Hordaland	»	Sigrid Hansen — kvinnekonferanse.
Møre og Romsdal	»	Werna Gerhardsen — kvinnekonferanse.
Telemark	»	Else Karlsen — formannskonferanse.
Østfold	»	Rakel Seweriin — halvårsmøte.
Vest-Oppland	»	Margith Munkeby — årsmøte.
Vestfold	»	Liv Vogt — kvinnekonferanse.
Oslo	»	Liv Vogt — kvinnekonferanse.
Aust-Agder	»	Liv Vogt — kvinnekonferanse.
Søndre Salten	»	Liv Vogt — kvinnekonferanse.
Inn-Trøndelag	»	Gerd Hagen Schei — kvinnekonferanse.
Buskerud	»	Rakel Seweriin — kvinnekonferanse.

Agitasjonsreiser.

Vest-Agder: Else Karlsen.
Rogaland: Ingrid Paulsen.
Nord-Østerdal: Lola Melby.
Sør-Troms: Haldis Havrøy.
Vesterålen: Haldis Havrøy.

Sør-Salten: Randi Fossum.
Vesterålen og Lofoten:
Liv Vogt.
Aust-Agder: Liv Vogt.

Representasjon i komitéer og utvalg.

Kvinnenes Samarbeidskomité for fest uten alkohol: Ragna Karlsen og Haldis Tjernsberg.

Forsikringsselskapet Samvirkes Husmorforsikring: Rakel Seweriin.

Norsk Samband for Småbarnoppfostring: Bjørg Bergh.

Mentalhygienisk Forening for Familierådgiving: Rakel Seweriin.

Norsk Folkehjelps Helseutvalg: Gerd Hagen Schei.

Kontakt til Norsk Folkehjelps Husmorferieutvalg: Gerd Hagen Schei.

Opplysningskomitéen for kvinner i samarbeid med AOF: Rakel Seweriin og Gerd Hagen Schei.

Landsnemnda for Husmorgymnastikk: Ingrid Sandtrø.

Arbeiderkvinnenes Studiefond.

Kontingent fra kvinneavdelingene til Arbeiderkvinnenes Studiefond kom i 1959 på kr. 3164.00.

I stipendier ble bevilget i alt kr. 5088.00 som fordeler seg slik: Nordisk Studieuke, Biskops Arnö, Sverige, 29. juni—5. juni: Bevilget 9 stipend à kr. 207.00. Tilsammen kr. 1863.00.

AOF's kurs «Kvinner i organisasjons- og samfunnsliv» på Dombås 23.—29. august. Bevilget 11 stipend à kr. 175.00. Tilsammen kr. 1925.00.

Til kommunalkurs i Sverige (Ingrid Sandvik, Sør-Trøndelag). Bevilget kr. 400.00.

Til helgekurs i distriktene ble bevilget: Buskerud Kvinneutvalg kr. 300.00. Kr. 100.00 til hver av disse kvinneutvalg: Aust-Agder, Østfold, Vest-Oppland, Inn-Trøndelag, Nord-Salten og Nord-Troms. Tilsammen kr. 900.00.

Pr. 31. desember var kr. 5000.00 plasert i statsobligasjoner, og kr. 4421 sto til disposisjon på bankkonto.

I 1960 ble det i kontingent til Arbeiderkvinnenes Studiefond innbetalt kr. 5585.00.

I stipendier er det i året bevilget tilsammen kr. 5353.00, som fordeler seg slik:

AOF's nord-norske kvinnekurs på Skogfoss 4.—10. juli. Bevilget 10 stipend à kr. 175. Tilsammen kr. 1750.00.

AOF's kurs i taleteknikk på Ringsaker 26. juni—2. juli. Bevilget 4 stipend à kr. 175.00. Tilsammen kr. 700.00.

Internasjonal sommerskole i Sveits 7.—14. august. Bevilget 2 stipend à kr. 700.00. Tilsammen kr. 1400.00.

AOF's kurs «Kvinner i organisasjons og samfunnsliv» på Sørmarka 7.—14. august. Bevilget 8 stipend à kr. 175.00. Tilsammen kr. 1400.00.

Til helgekurs i Sortland Arbeiderkvinnelag bevilget kr. 100.00.

Pr. 31. desember 1960 var kr. 5000.00 plasert i statsobligasjoner, og kr. 8774.25 til disposisjon på konto.

Studiearbeid i kvinneavdelingene.

Av AOF's oversikt over studiearbeidet 1958/59 går det fram at det i kvinneavdelingene har vært holdt 102 studieringer tilmeldt AOF. Disse hadde tilsammen 810 deltakere. Videre ble det holdt 10 helgekurs med tilsammen 239 deltakere.

Oversikten for 1959/60 viser at kvinneavdelingene har gjennomført 52 studieringer med tilsammen 427 deltakere. Det er holdt 10 helgekurs med tilsammen 233 deltakere.

Også for disse 2 år har vært holdt kurser som ikke er meldt AOF og derfor ikke er med i oversikten.

Arbeiderkvinnen.

Etter forslag fra Kvinnesekretariatet vedtok partiets sentralstyre 12. desember 1958, at Arbeiderkvinnen i 1959 skulle utgis som medlems- og organisasjonsblad med 10 nummer i året. Prisen ble fastsatt til kr. 8.00 pr år i abonnement og kr. 0.75 pr. nummer i løssalg.

Bladet ble redigert av Elsa Rastad til 15. august 1959, da hun sluttet i stillingen. Fra da og ut året ble Arbeiderkvinnen redigert av følgende redaksjonskomité: Elsa Rastad, Randi Fossum, Liv Vogt og Rakel Seweriin.

For å redusere underskuddet ved driften av bladet foreslo Kvinnesekretariatet 27. november for sentralstyret at Arbeiderkvinnen fra 1960 skulle sendes som medlems- og organisasjonsblad med 6 nummer i året — fordelt på 3 nummer om våren og 3 om høsten — i et mindre format og på 36 sider.

Abonnementsprisen ble satt til kr. 3.00 pr. år til kvinneavdelinger og partilag og kr. 5.00 pr. år for postabonnement. Løssalgspris kr. 0.50 pr. nummer.

Forslaget ble godkjent av partiets sentralstyre 7. desember 1959. Arbeiderkvinnen ble i 1960 utsendt med 6 nummer som vedtatt. Gerd Hagen Schei har redigert bladet med støtte av følgende redaksjonskomité: Elsa Rastad, Randi Fossum, Thora Johansen, Liv Vogt og Rakel Seweriin.

Internasjonalt samarbeid. 1959.

Rakel Seweriin møtte på konferanse i Hamburg 11.—12. juli, arrangert av The International Council of Socialdemocratic Women. Hun ble der valt som representant for de nordiske land til Kvinnekomitéens arbeidsutvalg for 2 år.

Hun deltok i arbeidsutvalgets møte i Amsterdam 11.—12. desember.

Nordiske sosialdemokratiske kvinners samarbeidskomité holdt møte i Oslo 10.—11. januar. Her møtte Rakel Seweriin, Aase Bjerkholdt, Gerd Hagen Schei og Thora Johansen.

På den nordiske arbeiderkonferansen i Malmö møtte Rakel Seweriin, Aase Bjerkholt og Randi Fossum.

Nordisk Studieuke ble holdt i Sverige. Det var 10 norske deltakere med Martha Johannessen som leder.

1960.

Som representant for de nordiske land deltok Rakel Seweriin i arbeidsutvalgsmøte for The International Council of Socialdemocratic Women i Luxemburg 25.—26. november. Nina Andersen, Danmark, møtte som varamann på arbeidsutvalgets møte i Haifa i april.

Etter innbydelse fra det tyske Sosialdemokratiske Parti deltok disse på en studiereise i Vest-Tyskland 27. mars—1. april: Rakel Seweriin, Jenny Lund, Haldis Tjernsberg og Martha Johannessen.

På kongress i det Finske Sos.dem. Kvinnornas Centralförbund 27.—28. mars deltok Aase Bjerkholt.

På Sverige Sos.dem. Kvinnoförbunds kongress 28. mai—1. juni deltok Aase Bjerkholt og Gerd Hagen Schei.

I den internasjonale sommerskole i Sveits 7.—14. august deltok Hanne Marie Tjensvoll og Liv Vogt.

På den nordiske ferieuken i Danmark 19.—25. juni deltok 17 norske med Lola Melby som leder.

Etter innbydelse fra Danmark deltok Else Karlsen i Kvindeutvalgekurs i Esbjerg 31. juli—6. august.

Nordiske Sos.dem. kvinners Samarbeidskomité med representanter fra Danmark, Sverige, og Rakel Seweriin, Norge, møttes i Stockholm februar 1960.

Den asiatiske kvinnelegasjon.

Spørsmålet om å gjøre en innsats for å få kontakt med asiatiske arbeiderkvinner ble først reist på Nordiske Sos.dem. kvinners Samarbeidskomitéens møte i Oslo i 1955. I de følgende to år ble det undersøkt hvordan dette best kunne ordnes.

Etter anbefaling fra Samarbeidskomitéens møte i 1957 vedtok Kvinnesekretariatet da å støtte planen om å innby en delegasjon av arbeiderkvinner fra Asia, under forutsetning av at UNESCO støttet tiltaket.

I 1958 ble det via den Sosialistiske Internasjonale og den Asiatiske Sosialistkonferanse sendt innbydelser til 2 kvinnelige medlemmer fra hvert av disse partier:

The Burma Socialist Party, Burma — Social Democratic Party of Japan — Shree Lanka Freedom Party, Ceylon — The Socialist Party of Indonesia. I tillegg påtok den Sosialistiske Ungdomsinternasjonale seg å koste reisen for en ung kvinne fra Asia.

Den 29. april 1959 kom disse kvinnene til Norge etter et 3 ukers opphold i Danmark: May May Hla og Mya Mya Tin, Burma — Amaratiwi Mohamed Saleh og Jusma Said, Indonesia — Sumiko Tanaka og Mariko Kobayashi, Japan — og S. Methilda Wrickremaratne, Ceylon.

Cynthia Fernando, Ceylon, sluttet seg senere til delegasjonen.

I Norge deltok de asiatiske kvinnene i feiringen av 1. mai, noen i Oslo, Østfold, Akershus og Vestfold. Siden var de på partiets landsmøte og landskvinnekonferanse.

De besøkte også Voss og Bergen. I programmet var lagt inn besøk i sosiale institusjoner, organisasjoner, skoler og bedrifter, foruten at de deltok i en rekke sammenkomster innen kvinnebevegelsen. Tolk og guide under oppholdet her var Elsa Rastad. Herfra reiste delegasjonen til Sverige 20. mai.

Innsamlinger til dekning av delegasjonens reise- og oppholdsutgifter var på et tidlig tidspunkt satt i gang i Sverige og Danmark. Hver organisasjon påtok seg å dekke utgiftene for delegasjonens opphold i 3 uker i de respektive land, og ellers bidra til dekning av reisekostnaden så langt som mulig.

Reisen fra og til deltakernes heimland kostet d. kr. 67 444.00. Av UNESCO's hjelpefond ble i 1959 bevilget d. kr. 48 216.00 til reisen. Norges andel av den resterende reisekostnad var kr. 3000.00.

Kvinnesekretariatet satte i 1959 igang en innsamling til delegasjonens besøk, ved bl. a. salg av spesielt trykte oblater.

Ved god oppslutning om aksjonen fra partiets kvinneavdelinger, fra flere fagforbund, fra AUF og LO's kvinnenemnd og andre, ble i alt samlet inn kr. 31 457.00.

Delegasjonens opphold i Norge kom på kr. 18 053.00, og Norges samlede utgifter til delegasjonen var kr. 21 053.00.

Det overskytende beløp, kr. 10 404.00, ble satt på bankkonto. Pengene vil i samsvar med innsamlingsformålet bli nyttet til å utvide kontakten med sosialdemokratiske kvinner, etter vedtak av Kvinnesekretariatet.

Kr. 3000.00 av beløpet ble i 1959 bevilget til International Council of Social Democratic Womens studietiltak for kvinner fra utviklingslandene.

Arbeiderkvinnenes Mødreheimer.

På tillitskvinnekonferansen i februar 1959 fremmet Kvinnesekretariatet forslag om et innsamlingsarbeid for reising av mødreheimer i Norge.

Tillitskvinnekonferansen sluttet seg til forslaget, og til arbeidskomité for «Arbeiderkvinnenes Mødreheimer» ble valt Thora Johansen, formann, Hanne Marie Tjensvoll, Sigrid Hansen og Anna Jaklin.

Komitéens arbeidsoppgaver er å drive opplysning og propaganda for saken, lede innsamlingsarbeidet og planlegge.

Komitéens tiltak godkjennes av Kvinnesekretariatet. I første omgang er planlagt å reise en mødreheim i Oslo.

Saken fikk fra starten god tilslutning fra kvinneavdelingene, og i løpet av 1960 kom inn til formålet om lag kr. 15 000.00.

«Kvinner i strid».

På Landskvinnekonferansen i 1959 overleverte Sigrid Syvertsen og Thina Thorleifsen manuskriptet til Arbeiderkvinnebevegelsens historie til Aksel Zachariassen i AOF.

Paul Engstad tilrettela stoffet, og i 1960 ble boka, som fikk titelen «Kvinner i strid» gitt ut i et opplag av 2000.

Likelønsspørsmålet.

Tillitskvinnekonferansen i februar 1960 vedtok å støtte LO's krav om lik lønn for arbeid av likt verd.

I en uttalelse ble sagt at hvis Norge skal fylle kravene i ILO-konvensjon nr. 100 som Stortinget har ratifisert, er det nødvendig å fjerne den diskriminering som kommer til uttrykk ved at kvinnene får lavere lønn enn menn for samme arbeidsinnsats.

Uttalelsen ble sendt Landsorganisasjonen i Norge, Handelens Arbeidsgiverforening og Norsk Arbeidsgiverforening.

Videre ble 21 organisasjoner anmodet om å slutte seg til uttalelsen. Fra disse organisasjoner kom positivt svar på henvendelsen:

Norges Venstrekvinnelag, Kristelig Folkepartis Kvinner, Norges Husmorforbund, Norges Lærerlag, Norsk Gruppe av Open Door International, Norsk Sykepleierforbund, Yrkeskvinner Klubb, Norges Kooperative Kvinneforbund og Soroptimistklubben. Norges Bondekvinnelag svarte at saken ikke angikk dem.

Henvendelser til myndighetene.

1959.

Til Sosialdepartementet er oversendt en anmodning fra Aust-Agder kvinneutvalg om at distriktsjordmødre som ikke lenger i særlig grad betjener ved fødsler, må kunne nyttes som husmorvikarer, hjemmesykepleiere o. l.

Til Departementet for Familie- og forbrukersaker er fra Akershus Kvinneutvalg sendt uttalelse om at det i likhet med Statens husstell-lærerinner ansettes en sømlærerinne i hvert fylke.

Til Stortinget er det fra tillitskvinnekonferansen i Sør-Trøndelag sendt en uttalelse hvor de med tilfredshet hilser meldingen om at det skal vedtas lov om adgang til å avbryte svangerskap, og hvor de ellers viser til vedtak om dette på Landskvinnekonferansen 1959.

1960.

Kvinnesekretariatet ga i 1958 i en uttalelse sin tilslutning til Straffelovrådets innstilling til lov om adgangen til å avbryte svangerskap. Da Regjeringens proposisjon forelå i 1960 sendte Kvinnesekretariatet en anmodning til Arbeiderpartiets stortingsrepresentanter om å gå inn for å få vedtatt — så snart som mulig — Regjeringens forslag om adgangen til å avbryte svangerskap.

Til Stortinget og Arbeiderpartiets Stortingsgruppe ble oversendt:

- anmodning fra Østfold Kvinneutvalg om at Straffelovrådets innstilling måtte bli lagt til grunn for lov om svangerskapsavbrytelse.
- uttalelse fra Risør Arbeiderpartis kvinnegruppe som gikk inn for at Straffelovrådets innstilling, subsidiært Regjeringens proposisjon om abortlov måtte bli vedtatt.
- vedtak fra Sogn og Fjordane kvinneutvalg som sa seg enig i Regjeringens forslag til abortlov.
- uttalelse fra Drammen Kvinneutvalg som sluttet seg til Regjeringens lovforslag om abortlov.
- uttalelse fra Aust-Agder kvinneutvalg som understreket betydningen av klare lovregler om adgangen til svangerskapsavbrytelse.

Til Sosialdepartementet er sendt

en uttalelse fra Aust-Agder kvinneutvalg med tilslutning av Kvinnesekretariatet, om at loven om barnefarsskap blir skjerpet og at bidragene til den enslige mor blir høynet.

— — —

Fra Bærum kvinneutvalg er sendt anmodning om at forholdene ved Bjerktun verneskole blir grundig undersøkt og at skolens driftmåte og problemet med personalet blir vurdert.

— — —

Fra Telemark kvinneutvalg er sendt en uttalelse som ber om at de grupper i samfunnet som trenger hjelp, men som framleis faller utenfor trygdeordningene, må bli hjulpet.

— — —

Fra den Nord-Norske Kvinnekonferansen er oversendt anmodning om at det blir reist et atfføringsinstitutt for de nordligste fylker.

— om en samordning av administrasjonen for verne- og spesialskolene.

— om bedre tilsyn ved verneskolene.

— og om økonomisk stønad til familiemedlemmer som følger pasienter til sykehus eller legebehandling.

Til Departementet for Familie- og forbrukersaker, Sosialdepartementet og Kirke- og undervisningsdepartementet er sendt en uttalelse fra Aust-Agder kvinneutvalg om at støtten til barnerike familier blir utvidet slik at det blir gitt mer støtte til barnas skolegang etter folkeskolen.

Til Regjeringen er oversendt en uttalelse fra Karasjok Arbeiderpartis Kvinneforening angående Samekomitéens innstilling. De ber om at samisktalende barn må få norskopplæring fra 1. klasse i skolen, med samisk som hjelpespråk i de 3 første skoleår.

ARBEIDERNES UNGDOMSFYLKING

Innledning.

En sterk utvidelse av samarbeidet med fagbevegelsen — så vel med LO som med forbundene — er det mest markerte trekk ved AUF's virksomhet i 1959 og 1960. Opprettelse av LO's ungdomsutvalg og det økonomiske grunnlag utvalget har fått for sin virksomhet, har resultert i en sterk intensivering av arbeidet blant den fagorganiserte ungdommen, et arbeid som ikke minst Fylkingen vil dra nytte av.

Det største resultat samarbeidet hittil har gitt, er at det har lyktes å skape et skikkelig økonomisk grunnlag for utgivelsen av Fritt Slag. Avisa er fra 1. august 1959 utgitt i samarbeid med 15 fagforbund. Siden er ytterligere 5 kommet til. Den har nå et opplag på vel 19 000. Nevnes bør de tildels betydelige økninger i bevilgningene fra endel fagforbund, der Norsk Kjemisk Industriforbund framhever seg spesielt.

Det er et alminnelig inntrykk at Ungdommens valgkamp 1959 ble effektivt gjennomført i de fleste av våre distriktslag.

En rekke større og mindre arrangementer er avviklet i løpet av de to årene. Særlig har vi hatt intense sommersesonger med faglig ungdomsleir på Utøya 1959, internasjonal leir i Berlin 1959 og nordisk leir på Utøya 1960 som høydepunkter. Nordis leir hadde over 1000 deltakere.

Arbeidet på det organisasjonsmessige område har vært konsentrert om å øke interessen blant våre lag og d/lag for det faglige arbeidet. Praktisk talt hele landet har vært dekket med konferanser som har hatt dette siktemål for øye. Ellers har virksomheten vært rettet mot noen særlig dårlige distriktslag.

Det har krevd mye arbeid og tid å innarbeide den nye kontingentordningen, som ennå ikke virker tilfredstillende. Det er nå gjort opp for nesten 10 000 medlemmer.

I strid med vedtak gjort av IUSY og AUF, deltok 10 AUF-medlemmer i mars 1959 i en delegasjonsreise til Øst-Tyskland. Sentralstyret vedtok å suspendere tre medlemmer for ett år, mens resten

ble tilstilet en advarsel. I samband med denne organisasjonsmessige forføyning, oppsto det en splittelse blant de sosialistiske studenter i Oslo. Mindretallet i Sosialistisk Studentlag som forholdt seg lojalt til sentralstyrets vedtak, konstituerte Arbeiderpartiets Studentlag, som på tross av store vanskeligheter har utført et godt arbeid. Arbeiderpartiets Studentlag er siden direkte knyttet til DNA.

I 1960 var det 60 år siden det første sosialdemokratiske ungdomslaget i Norge ble stiftet. Jubiléet ble markert med en rekke arrangementer, men med hovedvekten lagt på en organisasjonsoffensiv som tok sikte på å øke medlemstallet og øke effektiviteten i lag og distriktslag. I anledning av jubiléet ble AUF tildelt arrangementene av Nordisk Ungdomsleir og Nordisk Ungdomsriksdag. Ungdomsriksdagen ble avvirket i Drammen. Tidligere tillitsmenn satte seg i spissen for en jubileumsinnsamling som ved årsskiftet ser ut til å gi et godt resultat.

Det gledeligste trekk ved utviklingen i AUF er det jevne siget framover i medlemstallet og intensivering av studiearbeidet. Vi er forvisset om at så lenge den samlede arbeiderbevegelse innser nødvendigheten av at det blir satset på rekrutterings- og skolelingsarbeidet, vil grunnlaget for fortsatt vekst for arbeiderbevegelsens ungdomsorganisasjon være til stede.

Landsstyret.

Landsstyret har hatt denne sammensetningen:

Hedmark:	Odd Kristoffersen. Johan Moseby.
Oppland:	Willy Svarverud.
Buskerud:	Johan Kleven.
Vestfold:	Bjørn Jacobsen.
Telemark:	Kjell Kristensen.
Aust-Agder:	Astrid Karlsen.
Vest-Agder:	Einar Mortensen.
Rogaland:	Ivan Langholm.
Bergen og Hordaland:	Arne Ekeland.
Sogn og Fjordane:	Olaf Vee-Haugen.
Sunnmøre og Romsdal:	Asbjørn Jordahl.
Sør-Trøndelag:	Georg Moe.
Nord-Trøndelag:	Marit Svarva.
Nordland:	Atle Mannvik.
Troms:	Hedly Kjersem.
Finnmark:	Erling Hirsti. Kjell Lund.

Landsstyret har hatt disse møtene:

Sørmarka 6., 7. og 8. mars 1959.

Sørmarka 6. og 7. februar 1960.

Samfundshuset, Oslo, 26. og 27. november 1960.

På sitt møte i 1959 behandlet landsstyret den faglige og politiske situasjon etter innledning av LO's formann Konrad Nordahl, og partiets formann, Einar Gerhardsen, Bjartmar Gjerde innledet om AUF's organisasjonsmessige stilling og muligheter. Reiulf Steen om «Ungdommens valgkamp 1959» og Kjell Kristensen om et sosialprogram for Nordens sosialdemokratiske ungdom.

På februar-møtet i 1960 innledet Bjartmar Gjerde om utviklingen i AUF siden landsmøtet. Trygve Bratteli om arbeiderbevegelsen i 1960-åra og Reiulf Steen om organisasjonsoffensiven 1960.

Landsstyremøtet i november var i det vesentlige viet forberedelsene til landsmøtet. Bjartmar Gjerde innledet om den organisasjonsmessige stillingen og om AUF's økonomi. Reiulf Steen innledet om forslaget til politisk manifest, Bjørn Skau om forslagene fra laga og Haakon Lie om valgkampen 1961.

Landsstyret har vedtatt uttalelser om den politiske og faglige situasjon, om atomvåpen i det norske forsvar, om samarbeidet med fagbevegelsen.

Sentralstyret.

Sentralstyret har hatt denne sammensetningen:

Bjartmar Gjerde, Bjørn Skau, Reiulf Steen, Bjørn Engebretsen, Sonja Ludvigsen, Ole Kjærstad, Rolf Langset, Arvid Ruus, Sverre Gullikstad, Knut Nilsen, Lasse Aasland, Svein Aasmundstad, Frank Andersen.

Svein Aasmundstad har av hensyn til sine studier hatt permisjon det meste av perioden.

Sentralstyret har behandlet tilsammen 816 saker.

Kontoret.

1. januar 1959 hadde kontoret dette personalet:

Tillitsmennene Bjartmar Gjerde og Reiulf Steen. Kontorpersonale: Nancy Sønstevold, Eva Halvorsen og Gerd Berglie. Fritt Slag: Olav Nilssen og Bjarne Reines. Etter omlegningen av Fritt Slag ble Olav Nilssen konstituert som redaktør fra 1. august mens Bjarne Reines ble konstituert som forretningsfører fra samme dato. Olav Nilssen ble ansatt som redaktør fra 1. november 1959.

Gerd Berglie fratrådte etter eget ønske sin stilling i februar 1960. Margit Nilsen ble tilsatt som ny kontordame. Nancy Sønstevold fratrådte sin stilling for å begynne ved partikontoret den 31. desember 1960. Stillingen er avertert ledig.

Bjarne Reines sluttet den 1. november 1960. Ronald Bye og Øystein Opdahl er knyttet til kontoret for et tidsrom av seks måneder. De skal vesentlig arbeide med henholdsvis faglige oppgaver og organisering av skoleungdom.

Organisasjonsarbeidet.

a. Generelt.

På det organisasjonsmessige område har hovedoppgavene i 1959 vært gjennomføringen av kommunevalgkampen 1959, styrking av samarbeidet med fagbevegelsen og styrking av enkelte d/lag som står spesielt dårlig. I 1960 har dessuten organisasjonsoffensiven opprettet det meste av tid og krefter.

Det betalende medlemstall i 200 av Fylkingens lag i 1. halvår 1959 er fordelt på fire grupper og nærmere undersøkt: 1. Landdistrikter. 2. Småbyer og industristrøk. 3. Mellomstore byer. 4. Store byer. Det gjennomsnittlige betalende medlemstall i de fire gruppene er henholdsvis 28, 28, 23 og 40.

Som det går fram, har laga på bygdene oppnådd medlemskap fra en prosentvis langt større del av ungdomsmassen enn laga i de andre gruppene. I småbyene og industristrøkene er mulighetene langt dårligere utnyttet. I de mellomstore byene er stillingen enda svakere, mens den i forhold til folketallet er dårligst i de store byene, trass i det respektable medlemstallet i hvert enkelt lag. Fylkingens andel av ungdomsmassen i Oslo er ca. 1 prosent. I Bergen under 0.5 prosent, i Stavanger under 1 prosent og i Trondheim godt og vel 1 prosent. Dette forteller med all ønskelig tydelighet at det er i de største byene vi har vår største brakkemark.

Organisasjonsoffensiven 1960 har gitt som resultat et jevnt sig framover i medlemstallet. Offensiven ble lagt opp som en verve- og studiekonkurranse mellom distriktslaga, der hvert distriktslag fikk tildelt «kvoter» for det antall nye medlemmer som skulle tegnes. Det ble imidlertid sterkt understreket at vi med organisasjonsoffensiven ikke tok sikte på å skape en plutselig og voldsom øking i antall lag og medlemmer. Det ser ut til at de mål som ble satt opp for organisasjonsoffensiven, stort sett skal bli nådd.

b. Distriktslaga.

AUF har i dag 28 distriktslag. I 1960 er de to distriktslaga i Nord-Trøndelag, Namdalen D/lag og Inn-Trøndelag D/lag, slått sammen

til Nord-Trøndelag D/lag. Det har vært arbeidet med å få distriktsorganisasjonen i Lofoten og Vesterålen i virksomhet. I Østerdalen og Rogaland har vi ikke intakte distriktsorganisasjoner. I samarbeid med partisekretæren og LO's distriktskontor er det gjort opplegg for organisasjonsmessige framstøt i Østerdalen. Det samme er gjort i Rogaland.

Laga.

Pr. 31. desember 1960 er det registrert 385 lag i vårt kartotek. Den grundige saneringen av kartoteket som ble foretatt høsten 1958, har en fulgt opp, og lag som ikke er i virksomhet, er med en gang fjernet fra kartoteket. Ved årsskiftet 1958/59 var det 366 lag i kartoteket.

Følgende lag er tatt opp som nye lag i 1959 og 1960.

Heistad, Høybråten, Furuset, Askøy, Tranby, Kvalsund, Østensjø, Fet, Ørland, Lånke, Sandefjord, Solheim, Aros, Breivik, Hasle og Arvoll, Konnerud, Brattvåg og Hildrestranda, Stavern og Agnes, Tjølling, Østsiden, Rakkestad, Arendal, Råbygda, Holter, Haltdalen, Nordvang, Svelvik og Strøm, Holmestrand og Botne, Ljørdalen, Kvam, Fauske, Rønvik, Sande, Tveten, Porsgrunn, Sos. Bygdeungdomslag Trondheim, Hasla, Klosterskogen og Gimsøy, Bakke, Saltnes, Råde, Eidsvoll, Glemmen, Skarmunken-Sjursnes.

Organiseringen av studentene.

Det norske Arbeiderpartis sentralstyre satte i annen halvdel av august ned et utvalg som skulle utrede spørsmålet om partiets arbeid blant den studerende ungdom. Før forslaget ble tatt opp til realitetsavgjørelse i partiets sentralstyre, ble det oversendt AUF's sentralstyre, som gjorde dette vedtaket:

«Sentralstyret i AUF har drøftet på sitt møte 2. september forslaget fra utvalget som har utredet spørsmålet om vårt arbeid blant den studerende ungdom.

AUF's sentralstyre sier seg enig i prinsippet om at studentene ved universitetene i Oslo og Bergen, ved høyskolen i Trondheim og ved våre to landbrukshøyskoler organiseres som vanlige partilag. Dersom partiet mener at også elever ved f. eks. lærerskolene og gymnas bør skilles ut fra AUF, er dette en så omfattende endring av vårt organisasjonsmønster at det må utredes nøye og forelegges vårt landsstyre og landsmøte til godkjenning.

AUF kan imidlertid ikke godta at den foreslåtte omorganiseringen settes ut i livet før vi har funnet en tilfredsstillende løsning på de problemer som førte til sprengning av Sos. Stud. i Oslo. Etter vår mening må vi vente med omorganiseringen til våren 1960 eller også må det på forhånd være klart at de tre som ble suspendert ikke kan bli medlem av et eventuelt reorganisert studentlag før suspensjonstida er utløpt.

Dersom den nye ordninga settes ut i livet uten at dette spørsmålet er ordnet, vil omorganiseringen bli tolket som om partiet var uenig i den suspensjon som ble foretatt av AUF's sentralstyre og som på forhånd var forelagt DNA's sentralstyre.

Vi viser i denne forbindelse til vedtak i partiets sentralstyre 27. april d. å.»

Saken ble så behandlet i partiets sentralstyre, som nedsatte et studentutvalg med Bjørn Skau som formann. Sentralstyret hadde samtidig vedtatt retningslinjer for utvalgets arbeid.

Suspensjoner.

Innflytternes AUL i Oslo oversendte i april 1959 en anmodning til sentralstyret om å ta avgjørelse i et forslag fra lagets styre om å suspendere lagets medlem Willy Hartveit. Forslaget var begrunnet med at Willy Hartveit i sin fagforening hadde støttet et forslag om økonomisk bistand til Norges Kommunistiske Parti. Sentralstyret vedtok i møte den 17. april å suspendere medlemmet for ett år, t. o. m. 17. april 1960.

Den 6. juni 1958 behandlet sentralstyret en henvendelse fra Sosialistisk Studentlag om en innbydelse laget har fått til Øst-Tyskland. Å akseptere innbydelsen ville være klart i strid med de retningslinjer IUSY og AUF har trukket opp for utveksling av delegasjoner med kommunistiske land. Dette ble gjort klart i et brev til Sosialistisk Studentlag. Medlemmene Berge Furre, Kjell Gjøstein Resi og Kaare Sollund ble dessuten gitt en muntlig orientering av formannen.

På tross av dette mottok de tre ovenfor nevnte, fem andre medlemmer av Sosialistisk Studentlag, ett medlem av Halden AUL og ett medlem av Sosialistisk Gymnasiastlag en innbydelse til DDR og hadde der kontakt med bl. a. en representant fra sentralkomiteén i Freie Deutsche Jugend.

AUF's sentralstyre behandlet først saken i slutten av mars, og fattet følgende vedtak:

«De av AUF's medlemmer som deltok i turen til Øst-Tyskland har, etter de opplysninger som foreligger, brutt med AUF's retningslinjer. Saka legges fram for DNA's sentralstyre. Dersom DNA's sentralstyre ikke har noe vesentlig å innvende, er det etter sentralstyrets mening grunnlag for suspensjon. Den formelle framgangsmåten drøftes på ny i sentralstyret.»

Saken ble neste gang behandlet i sentralstyret den 4. mai etter at den hadde vært behandlet i partiets sentralstyre. DNA's sentralstyre hadde fattet dette vedtaket:

AUF's sentralstyre må gjøre sitt vedtak i denne saken på grunnlag av egne lover og vedtak. Et vedtak om suspensjon vil i tilfelle også være i samsvar med partiets lover og vedtak.»

I møte den 6. mai vedtok sentralstyret å suspendere Kjell Gjølstein Resi, Kaare Sollund og Berge Furre som medlemmer av AUF for ett år, mens resten av deltakerne skulle tildeles en advarsel.

Melding om vedtaket ble sendt Sosialistisk Studentlag, som behandlet saken i møte den 12. mai. Der ble det fattet følgende vedtak:

«Sosialistisk Studentlag er kjent med at AUF's sentralstyre har suspendert 3 medlemmer av laget for 1 år for deltakelse i privat gruppereise til DDR.

Laget kan ikke se at disse medlemmer har satt seg utover AUF's og IUSY's retningslinjer på dette felt. Suspensjonen får derfor ingen konsekvenser for deres medlemskap i Sosialistisk Studentlag.»

Sentralstyret vedtok å oversende laget dette brevet:

«Sentralstyret har drøftet det vedtak som ble fattet på medlemsmøte i Sosialistisk Studentlag 12. mai 1959, og som vi fikk melding om i brev av 14. mai d. å.

Det vedtak som Sosialistisk Studentlag gjorde på sitt møte 12. mai er i strid med AUF's lover og må derfor tas opp til ny behandling. Sentralstyret vil oppfordre laget til i samsvar med AUF's lover, å ta vedtaket om suspensjon av Berge Furre, Kaare Sollund og Kjell Gjølstein Resi til etterretning. Sentralstyret gjør oppmerksom på at et forslag om å gjenta det ved-

tak som Sosialistisk Studentlag fattet på sitt møte 12. mai er å oppfatte som forslag om utmelding av AUF og må derfor behandles i samsvar med § 16 i AUF's lover.

Dette betyr at det først må foretas en prøveavstemning for å finne ut om minst 5 ønsker å fortsette som medlemmer. Dersom 5 eller flere stemmer for å godta sentralstyrets avgjørelse må de som stemmer for å fastholde lagets vedtak av 12. mai betraktes som utmeldt av Sosialistisk Studentlag.

Sentralstyret ber om melding om når møtet skal holdes, da en ønsker å være representert.»

Sosialistisk Studentlag hadde generalforsamling den 26. mai og her ble sentralstyrets brev behandlet. Sentralstyrets medlemmer Bjartmar Gjerde, Bjørn Skau, Reiulf Steen og Lasse Aasland var til stede på generalforsamlingen. Lagets styre fremmet forslag om at man fortsatt ikke ville anerkjenne suspensjonen.

Forslaget fra Sos. Stud.'s styre om at vedtaket ikke skulle anerkjennes, ble vedtatt på generalforsamlingen med 65 mot 12 stemmer. Etter avstemningen forlot medlemmene av sentralstyret og «de 12» møtet for å konstituere Sos. Stud. De 12 utgjorde Sos. Stud. (navnet er siden endret til Arbeiderpartiets Studentlag) tilsluttet DNA og AUF, mens de 65 som stemte for styrets forslag er å betrakte som utmeldt i samsvar med paragraf 16 i AUF's lover.

Den 5. juni fattet sentralstyret vedtak om at den nye situasjonen skulle tas til etterretning.

Det er siden fattet vedtak i partiet om at Studentlaget skal stå direkte tilsluttet DNA. AUF organiserer dermed ikke studenter i lag tilsluttet organisasjonen, men vil selvsagt legge vekt på en allmennlig tilslutning fra studenter til våre lag.

Det faglige arbeid.

Det er i løpet av 1959 og 1960 blitt skikkelig driv i den faglige virksomheten. LO's ungdomsutvalg fikk i begynnelsen av 1959 stilt kr. 50 000.00 til disposisjon for sin virksomhet, og i løpet av våren gjennomførte utvalget en rekke faglige kontaktkonferanser over hele landet. På konferansen deltok representanter for Samorganisasjonene, LO's distriktskontorer, AOF's forskjellige organer og tillitsmenn i AUF. På konferansene ble det trukket opp planer for virksomheten blant den fagorganiserte ungdommen på det lokale plan.

I retningslinjene for det faglige ungdomsarbeidet er det slått fast at AUF's lag skal være det samlede forum for all fagorganisert ungdom, og LO's ungdomsutvalg går imot opprettelsen av faglige ungdomsutvalg lokalt. På den måten oppnår man at initiativet ikke blir fratatt våre lag.

Det vil i tida framover bli lagt fortsatt vekt på å aktivisere det faglige arbeidet lokalt, særlig vil man utvide kontaktvirksomheten direkte med arbeidsplassene. Man utfører et kontinuerlig arbeid med henblikk på å stimulere interessen for ungdomsarbeidet i forbundene.

Det er utarbeidet en vakkert utstyrt folder «Møte med arbeidsplassen» som skal deles ut til alle nye fagorganiserte første dagen de begynner på en arbeidsplass. Folderen forteller om arbeiderbevegelsen og om arbeiderbevegelsens forskjellige organisasjoner.

Arbeidet med å få kontakt med elevene ved yrkesskolene er tatt opp, og det er i den anledning utarbeidet en brosjyre beregnet på yrkesskoleelever. LO's distriktskontorer og samorganisasjoner blir oppfordret til å samarbeide med AUF om møter for yrkesskoleelever.

På de fleste forbunds landsmøter og landsstyremøter har medlemmer av LO's ungdomsutvalg orientert om det faglige ungdomsarbeidet. Orienteringene er mottatt med stor interesse.

LO's ungdomsutvalg har denne sammensetningen:

Thorleif Andresen, formann, Bjartmar Gjerde, Bjørn Skau, Ivar Viken og Leif Skau. Dessuten møter Kjell Lien og Reiulf Steen.

Fritt Slag.

Ved årsskiftet 1958/59 pågikk forhandlinger med landsorganisasjonen om en løsning av avisspørsmålet. Disse forhandlingene ble brakt til avslutning i februar, uten at det var lyktes å få LO til å støtte opp om utgivelsen av avisa.

AUF rettet deretter en henvendelse til fagforbundene med anmodning om at disse inngikk et samarbeid om utgivelsen av en avis for arbeiderbevegelsens ungdom. 15 fagforbund stilte seg positivt til et samarbeid. Siden er ytterligere 5 fagforbund kommet med. Avisa trykkes nå i et opplag av over 19 000.

Avisa kommer ut med 11 nummer årlig, hvert nummer på 16 sider i 70 grams papir, med 8 fargesider og ca. 25 prosent klisjéer.

Fra 1. november 1959 ble Olav Nilssen tilsatt som redaktør.

Fritt Slag har dette styret:

Rolf Aakervik, Sverre Olsen, Thorleif Andresen, Reiulf Steen og Bjørn Skau.

Formannskonferansene.

De årlige formannskonferansene for d/lagsformennene ble avviklet på Utøya i dagene 8.—9. august 1959, og i dagene 9. og 10. juli 1960.

Konferansene har drøftet valgkampen og det praktiske organisasjonsarbeid.

Utøya.

Landsstyret behandlet på sitt møte i mars 1959 den nye organisasjonsformen for Utøya. Eiendommen har etter dette formelt status som selvstendig rettssubjekt. Styret for eiendommen består av to representanter valt av Arbeidernes Ungdomsfylking og en representant valt av Landsorganisasjonen i Norge.

Samarbeid med andre organer.

Samarbeidet med Statens Ungdomsråd har fungert som tidligere. Bjartmar Gjerde er medlem av rådet. AUF har vært representert på alle ungdomskonferansene.

Samarbeidet med Folk og Forsvar har vært godt. På konferansen «Ungdommen og forsvaret» (arrangert for AUF) i Trondheim 21.—22. februar, deltok 26 fra AUF. Konferanser om «Ungdommen og forsvaret» har vært arrangert på Torpo, i Molde og Arendal. AUF har hatt representanter på dem alle.

AUF har dessuten vært representert på konferanser om «Vårt sivilforsvar», «Kvinnene i sivilforsvaret», «Forsvaret og samfunnet» og «Bygda og forlegningen». LO's ungdomsutvalg har dessuten i stor grad vært representert av AUF-ere.

Nordisk og internasjonalt samarbeid.

Også i 1959 og 1960 har samarbeidet mellom de sosialdemokratiske ungdomsforbundene i Den nordiske samarbeidskomitéen vært godt.

Etter vedtak av et samarbeidskomitémøte i Oslo i september 1959, er sekretariatet for Samarbeidskomitéen nå lagt til det svenske ungdomsforbundet, SSU.

Sekretariatet hadde siden 1958 ligget hos det finske forbundet, SSN. På grunn av forholdene omkring den finske partisplittelsen, som bl. a. har ført til at det i Finland nå eksisterer 2 sosialdemo-

kratiske ungdomsforbund, besluttet Samarbeidskomitéen å overføre sekretariatet til SSU, samtidig som begge de 2 finske forbund inntil videre deltok i Samarbeidskomitéen.

I 1960 ble SSN utsluttet av Samarbeidskomitéen, og vi har nå samarbeid utelukkende med partiets ungdomsforbund, SNK.

Samarbeidskomitéen har hatt møter så ofte en har funnet det mulig å arrangere slike.

Det var likeledes et møte i Samarbeidskomitéen da komitéens medlemmer oppholdt seg i Oslo på valgdagen under kommunevalget i Norge i 1959.

Samarbeidskomitéen har bl. a. arbeidet med spørsmål i forbindelse med den nordiske ungdomsriksdagen 1960 og AUF's internasjonale leir på Utøya 1960.

De nordiske lederkurs ble i 1959 arrangert i Finland og i 1960 i Sverige.

Reiulf Steen representerte AUF på kongressen i det finske ungdomsforbundet, SSN i Lahti i dagene 15.—18. mai 1959.

AUF er medlem av Foreningen Norden i Norge.

AUF har også i 1959 og 1960 tatt aktivt del i samarbeidet innenfor den sosialistiske ungdomsinternasjonalen, IUSY.

På IUSY's kongress i Wien i dagene 26.—29. oktober representerte Bjartmar Gjerde, Bjørn Skau, Reiulf Steen og Per Aasen Arbeidernes Ungdomsfylking, Per Aasen ble valt til ny generalsekretær i Ungdomsinternasjonalen.

Etter innstilling fra AUF's internasjonale utvalg ble Per Aasen fra Trondheim aul tatt ut som IUSY-stipendiat til Asia, og han reiste i september 1959 til WAY's studiesenter Aloka i Mysore i India.

Etter et tre måneders opphold på Aloka-skolen var Per Aasen reisesekretær for IUSY i Asia, og oppholdt seg i India (New Delhi) 1 uke, deretter i Burma i en uke, i Vietnam i 3 uker, i Hongkong i 1 uke, Japan i 12 uker, i Burma i 5 uker, i Nepal i 8 uker.

I 1959 er det innledet en samarbeidsavtale mellom Folkets Ungdom i Jugoslavia og AUF. I avtalen er det gitt uttrykk for at de 2 organisasjoner ønsker gode og vennskapelige forbindelser, og pekt på de former et slikt samarbeid kan ha, således gjensidig deltakelse i leire og seminarer, utveksling av trykksaker m. v.

I mai 1960 besøkte en delegasjon på 3 medlemmer Jugoslavia.

1 oktober 1960 besøkte en delegasjon på 7 medlemmer, ledet av Bjørn Skau, Jugoslavia. Reisene ble finansiert av UNESCO.

I 1958 deltok AUF i etableringen av Nasjonalkomitéen for internasjonalt ungdomsarbeid, NIU. Etter sine statutter skal NIU fun-

gere som norsk nasjonalkomit e b ade for WAY og Den europ eiske Ungdomskampanjen samt ellers ivareta ungdomsorganisasjonenes fellesinteresser innenfor det internasjonale ungdomsarbeidet.

Komit een består av representanter for Bygdefolkets Ungdomsfylking, Norges Bondeungdomslag, Norske 4 H, Kristelig Folkepartis ungdomsorganisasjon, Norsk Studentsamband, Noregs Ungdomslag, Norges Unge Venstre, Unge H oyres Landsforbund og Arbeidernes Ungdomsfylking.

AUF har ogs a i 1959 deltatt i de internasjonale samarbeidsprosjekter som Statens Ungdomsr ad leder.

Den internasjonale aktiviteten har vist en  okende tendens. Med den utvikling vi befinner oss oppe i p a dette omr ade, er det grunn til  a tro at det i framtida blir n odvendig for oss  a engasjere oss enda sterkere i det internasjonale arbeidet.

Arbeidernes Avholdslandslag.

Landslagets sentralstyre består av: Formann: Jonas Brunvoll. Nestformann: Sverre Frogner. Forretningsf orer: Magnus Nordanger. Rolf Kristiansen, Martin Martinsen, Borghild B oyland, Bjarne Eilertsen.

Landslagets opplysningsvirksomhet har ogs a i 1959 vesentlig blitt drevet p a arbeidsplassene.

V ar instrukt or har i 1959—1960 bes okt ca. 800 arbeidsplasser. Han bes oker samtidig v are avdelinger og hjelper til med  a sette i gang studie- og opplysningsarbeidet.

Kontaktarbeidet p a arbeidsplassene er f ort inn i fastere former. Det er opprettet avtale med klubbstyrene som velger kontaktene for opplysningsarbeidet. Antall kontakter som mottar opplysningsmaterieill er i 1960 kommet opp i 900 ved ca. 700 av landets st orste bedrifter som til sammen beskjefstiger ca. 130 000 arbeidere og funksjon erer. Kontaktene f ar tilsendt Landslagets avis, og i 1959—60 er det sendt 4 opplysningsfoldere i et opplag p a 20 000 av hver folder.

I samarbeid med LO-utvalget for Bred-Front-aksjonen er det arrangert en rekke m oter og konferanser med fagforeninger og klubbstyrene. Ved samarbeid med lokale samorganisasjoner er det i 1960 arrangert 7 tillitsmannsm oter for tilsammen 697 representanter fra fagforeningsstyrene.

V are avholdsslag i Oslo og utover landet deltar ogs a aktivt i Bred-Front-aksjonen ved  a arrangere offentlige opplysningsm oter. Det kan nevnes at distriktslaget i Oslo i 1959—60 har arrangert 36

offentlige møter og 2 større festmøter for kontakter og tillitsmenn på arbeidsplassene.

I tillegg til ovennevnte agitativ virksomhet, drives det studie- og opplysningsvirksomhet for organisasjonens medlemmer. Landslagets årlige sommerkurs ble også i 1959 og 1960 holdt på Sørmarka. Kurset har 40 deltakere fra hele landet. I Oslo har en hver vinter en kveldskole som går over 20 kvelder. En har i 1959 og 1960 formidlet foredragsholder til 42 møter i kvinnegrupper, husmorlag og ungdomslag. Vi har også hatt timer ved Arbeidernes Opplysningsforbunds kurser for forbundene. Dette samarbeid vil vi søke å utvide, da det er på dette felt vår organisasjon har sin spesielle oppgave.

Arbeiderbevegelsens arkiv.

Arkivets styre har bestått av: Formann Henrik Hjartøy, Hans Hegg, Frank Hansen og Oscar Olsen fra LO og Aksel Zachariassen, Edvard Bull og Olav Nordskog fra partiet.

I 1959 kunne arkivet feire sitt 50-årsjubileum. Det fikk sitt eget lokale i februar 1909 og ble åpnet for publikum i januar 1910.

I 1959 fikk arkivet den første «filial» ved at det ble opprettet et distriktsarkiv for Vestfold og Tønsberg. Det er den tidligere sekretær for Vestfold faglige Samorganisasjon som har arbeidet med å få opprettet avdelingen i Tønsberg. Innredningen av arkivrommet tok til i 1960, og det vil stå ferdig i januar 1961. Et system for ordningen av distriktets arkivstoff er under utarbeidelse.

Arbeiderbevegelsens Arkiv har støttet arbeidet med å samle manglende nummer av Arbeiderbladet, slik at de 57 første årgangene nå er komplett. Arbeiderbladet har nå et mikrofilmet eksemplar av alle årganger fram til 1940.

64 årganger av partiets lokalaviser er på grunn av plassmangel ført over til Universitetsbiblioteket i Oslo.

Arbeidet med å ordne og katalogisere eldre og nytt tilsendt stoff har fortsatt etter de tidligere retningslinjer. Foruten den faste tilvekst fra organisasjoner og andre mottok arkivet i 1959 og 1960 gaver fra: Arbeiderbladet, Arbeidernes Opplysningsforbund, Aschehougs Forlag, NKL's bibliotek, Norsk Sjøfartsmuseum, Norsk Støperiarbeiderforbund, Oslo Kommunes statistiske kontor, Stortingsbiblioteket, Norsk Arbeidsmandsforbund, Oslo Arbeiderparti og Det norske Arbeiderpartis Kvinnesekretariat.

Fra Olav Oksviks etterlatte er mottatt en samling bøker, brosjyrer og gamle protokoller, endel av hans egne artikler og brev han har fått.

Større samlinger (mer enn 200 titler) er mottatt fra Magda Reiersen, Kåre Fostervoll, Aksel Zachariassen og Håkon Meyer.

Mindre gaver er mottatt i 1959—60 fra: fru Lucie Blehr, Sissel Blessing, Anton Andresen, Sigvart Ask, Anton Bolstad, Magnus Bratten, Edv. Bull, Stein Dørum, Alf Henry Haug (Lillestrøm), Fredrik Holm, Einar Linnerud, Olav Nordskog, Alf Olsen (Tromsø), Gunnar Ousland (64 b), Elling M. Solheim, Max Strobel, Reinert Torgeirson, Elias Volan, Bert Andréas (Sveits) og Raymond Fusilier (Frankrike). 31 manglende jubileumsberetninger utkommet før 1959 er sendt inn etter purring.

Doublett-samlingen er økt med ca. 12 hyllemeter, og av dette stoffet er videresendt til følgende: Nygaardsvoldheimen (130 b), Leangkollen (42 b), Rjukan off. bibliotek (19 b), LO-skolen, DNA's kontor, Deichmanske bibliotek, NKL, Bærum faglige utvalg, Norsk skolemuseum, Teknisk museum, Norske Esperantoforbund, Tiden forlag (eldre kataloger), Statsvidenskapelig institutt, Universitetsbiblioteket og Handelshøyskolen i Bergen.

Bytteforbindelsen med de øvrige nordiske arbeiderarkivene har vært opprettholdt, og det er sendt to eller tre sendinger til hvert av arkivene.

I 1959 ble fullført katalogisering av alle skrifter fra DNA's forlag (1918-dato), Tiden forlag (1933-dato), Framforlag (1929—39, 1951-dato). Likeledes er alle brosjyrer (1896-dato), lover, program og komitéinnstillinger fra DNA blitt katalogisert.

Anton Andresen, som nå arbeider som ekstrahjelp i arkivet, har avsluttet ordningen av Norsk Skotøyarbeiderforbunds arkiv. Det vesentlige av dette ordnede stoffet er nå oppbevart i forbundets arkiv. Endel stoff etter Olav Kringen, Ludvig Meyer, Chr. H. Knudsen og Carl Jeppesen er også blitt grovordnet. Andresen har også hjulpet til med det rikholdige arkivmateriale etter Norges Soc.-Dem. arbeiderparti (1919—27) og diverse stoff fra ungdomsbevegelsen i Oslo og Akershus.

Stiftelsesregisteret er økt med ca. 300 organisasjoner (Musikerforbundet, parti- og ungdomslag på landsbygda, de fleste samorganisasjoner og endel større bedriftsklubber). Til 11 eldre årg. av «Det 20. Aarhundrede» og 6 org. av tidsskriftet «Kontakt» er det laget innholdsregistre.

Utlånsekspedisjonene økte igjen i 1960, etter en liten nedgang i 1959. Antallet av utlånte skrifter økte i begge årene. Skriftlige opplysninger og endel fotokopier er sendt vesentlig til utenbys organisasjoner.

Det ble holdt to styremøter i 1959 og ett i 1960. Edvard Bull og Aksel Zachariassen skal utarbeide et forslag til en rammeplan for arkivets virksomhet i de nye lokaler.

Da arkivet i København i 1959 feiret sitt 50-årsjubileum, var arkivet representert ved Hjartøy og Hegg.

Personalet har bestått av arkivaren, og som ekstrahjelp har Anton Andresen arbeidet gjennomsnittlig 2 timer daglig, Arne Onsheim 2—3 timer pr. uke, og fra 29. oktober 1960 har Gunhild Wang Johnsen fungert som arkivets kontorhjelp.

